

Antreprenoriatul mic și mijlociu Sondaj de bază

Moldova 2000

Elaborat și efectuat de către
Development Alternatives, Inc. (DAI)

în colaborare cu
ONG ADSISTO
Centrul de Investigații Strategice și Reforme
Institutul Internațional de Sociologie, Kiev

Acest studiu a fost finanțat și susținut de către USAID/Kiev și USAID/Chișinău. Dezvăluirile, interpretările și concluziile acestui raport aparțin în întregime autorilor și nu reflectă obligatoriu opinia USAID.

CONȚINUTUL

SUMARUL EXECUTIV.....	7
1. INTRODUCERE.....	13
2. METODOLOGIA	14
2.1 INTRODUCERE ȘI DEFINIȚII.....	14
2.2 ALCĂȚUIRA EȘANTIONULUI ȘI IMPLEMENTAREA LUI	15
2.3 PONDERAREA ȘI EXTRAPOLAREA	15
3. CARACTERISTICE DE BAZĂ A ANTREPRENORIATULUI DIN MOLDOVA	16
3.1 MĂRIMEA ÎNTREPRINDERILOR	16
3.2 CLASIFICAREA ȘI REPARTIZAREA ÎNTREPRINDERILOR CONFORM MĂRIMII ...	17
3.3 PRINCIPALELE TIPURI DE ACTIVITATE.....	17
3.4 TERMENUL DE ACTIVITATE A ÎNTREPRINDERILOR	19
4. ANGAJAREA ÎN CÂMPUL MUNCII ÎN MOLDOVA.....	21
4.1 PERSONALUL ANGAJAT CONFORM TIPULUI DE LOCALITATE	21
4.2 PERSONALUL ANGAJAT CONFORM MĂRIMII ÎNTEPRINDERII	21
4.4 PERSONALUL ANGAJAT CONFORM GENURILOR DE ACTIVITATE	22
4.5 PROGRAM DE LUCRU	24
4.6 PERSONALUL ANGAJAT ȘI STATUTUL ORGANIZATORICO-JURIDIC AL ÎNTEPRINDERII.....	24
4.7 TENDINȚELE ANGAJĂRII ÎN CÂMPUL MUNCII	25
4.8 CARACTERISTICA PERSONALULUI ANGAJAT ȘI RELATIILOR DE MUNCA.....	26
4.8.1 Femeile angajate în câmpul muncii	26
4.8.2. Rude angajate la întreprinderi	27
4.8.3 ponderea salariilor în natură și restanțele la salarii.....	29
5. FORMELE ORGANIZATORICO-JURIDICE ALE ANTREPRENORIATULUI.....	31
5.1 CATEGORIILE DE ANTREPRENORIAT	31
5.2 NUMĂRUL DE PROPRIETARI	32
5.3 FEMEILE ȘI ACTIVITATEA DE ANTREPRENORIAT	33
5.4 SCHIMBĂRILE ÎN FORMELE ORGANIZATORICO-JURIDICE	34
5.5 REPARTIZAREA ÎNTEPRINDERILOR DUPĂ MODUL DE CONSTITUIRE A ACESTORA.....	36
6. INTERACȚIUNEA DINTRE ÎNTEPRINDERI ȘI STAT	38
6.1 ÎNREGISTRAREA	38
6.2 NECESITATEA DE LICENȚE.....	38
6.3 NUMĂRUL DE CONTROALE	39
6.4 COMANDA DE STAT ÎN ACTIVITATEA DE	40
PRODUCERE A ÎNTEPRINDERILOR	40
7. RELAȚIILE DINTRE ÎNTEPRINDERI, CLIEȚI ȘI FURNIZORI	42
7.1 PONDEREA MATERIEI PRIME, UTILAJULUI ȘI ALTOR BUNURI PROCURATE PRIN BARTER.....	42
7.2 PONDEREA PRODUCȚIEI PENTRU EXPORT.....	43
7.2.1 Orientarea generală spre export.....	43
7.2.2. Exporturile în Rusia și CSI	44

7.3 RELAȚIILE CU FURNIZORII	44
8. PERFORMANȚA ECONOMICĂ A ÎNTREPRINDERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA.....	46
8.1 VOLUMUL MEDIU LUNAR AL VÂNZĂRILOR.....	46
8.2 SCHIMBĂRILE ÎN PROFITUL NET MEDIU LUNAR ÎN ULTIMELE ȘASE LUNI	52
8.3 PROGNOZA PROPRIETARILOR PRIVIND SCHIMBĂRILE ÎN URMĂTOARELE ȘASE LUNI.....	54
8.2.1 prognoza schimbărilor în volumul vânzărilor	54
8.2.2 Prognoza privind schimbările în mediul general al activității de antreprenoriat	54
9. INVESTIȚIILE ÎN ÎNTREPRINDERI.....	56
9.1 PROCURAREA SAU ARENDAREA FONDURILOR FIXE	56
10. PROBLEME CU CARE SE CONFRUNTĂ ÎNTREPRINDERILE DIN REPUBLICA MOLDOVA.....	63
10.1 PROBLEME GENERALE	63
10.2 SCHIMBĂRILE PRIVIND DISPONIBILITATEA CREDITELOR	65
10.3 CEREREA ȘI ACCESUL LA CREDITE	65
10.4 SURSE DE FINANȚARE	66
11. CONCLUZII	67
11.1 STUDIUL	67
11.2 CHESTIONARUL	67
11.3 PRINCIPALELE REZULTATE.....	68
11.3.1 caracteristica întreprinderilor, numărul întreprinderilor și angajarea în muncă.....	68
11.3. 2 Angajarea în muncă	68
11.3.3 Proprietatea.....	69
11.3.4 Antreprenorul și statul.....	70
11.3.5 Cumpărătorii și furnizorii.....	70
11.3.6 Rezultatele economice și așteptările proprietarilor.....	70
11.3.7 Investițiile în întreprinderi.....	71
11.3.8 Problemele cu care se confruntă întreprinderile și accesul la credite.....	71
11.4 CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE.....	71
ANEXA 1. PROBLEMELE DE EȘANTIONARE, EXTRAPOLARE ȘI PONDERARE	72
ANEXA 2. CHESTIONARUL PENTRU ANCHETAREA „ANTREPRENORIATUL MIC ȘI MIJLOCIU DIN MOLDOVA”	79

LISTA TABELELOR

Tabela

3.1	Componenta sectorului antreprenoriat în Moldova	16
3.2	Repartizarea întreprinderilor conform mărimii și tipului de localitate	17
3.3	Principalele tipuri de activitate	18
3.4	Cota întreprinderilor în fiecare tip de activitate conform formei de proprietate	19
3.5	Activitatea de afacere conform tipului de localitate	20
3.6	Durata activității întreprinderilor	20
4.1	Numărul personalului angajat în câmpul muncii conform tipului de localitate	21
4.2	Numărul mediu de angajați conform mărimii întreprinderii	22
4.3	Numărul mediu de angajați la o întreprindere conform formei de proprietate și organizatorico-juridice	22
4.4	Personalul angajat în câmpul muncii conform genului de activitate	23
4.5	Organizarea activității: ponderea întreprinderilor cu lucrători temporari conform mărimii întreprinderii	24
4.6	Angajarea în câmpul muncii în dependență de forma organizatorico-juridică a întreprinderii	25
4.7	Variația numărului angajaților în dependență de mărimea întreprinderii	26
4.8	Schimbarea numărului angajaților conform genului de activitate	26
4.9	Cât durează procedura de concediere?	27
4.10	Ponderea femeilor în numărul total al personalului angajat	28
4.11	Ponderea femeilor angajate în dependență de mărimea și tipul întreprinderii	28
4.12	Încadrarea rudelor proprietarilor sau managerilor după forma de proprietate a întreprinderilor	29
4.13	Participarea rudelor în activitatea de antreprenoriat	29
4.14	Salariile rudelor proprietarilor sau managerilor în dependență de mărimea întreprinderii	30
4.15	Salariile rudelor proprietarilor sau managerilor conform tipului de localitate	30
4.16	Ponderea salariilor achitate în natură conform mărimii întreprinderii	31
4.17	Arieratele la salarii conform mărimii întreprinderii	31
5.1	Repartizarea întreprinderilor după formele de proprietate și organizatorico-juridice	33
5.2	Numărul de proprietari după forma de proprietate și organizatorico-juridică	34
5.3	Numărul proprietarilor conform tipului de localitate	34
5.4	Distribuirea întreprinderilor dominate de femei conform mărimii întreprinderii	35
5.5	Distribuirea întreprinderilor dominate de femei conform tipului de localitate	35
5.6	Distribuirea întreprinderilor aflate în proprietatea majoritară a femeilor conform tipului de localitate	35
5.7	Modificările formelor organizatorico-juridice ale întreprinderilor	36
5.8	Schimbarea formei organizatorico-juridice conform tipului localității	37
5.9	Ce formă organizatorico-juridică a avut întreprinderea Dumneavoastră anterior?	37
5.10	Procedura de constituire a întreprinderilor	38
5.11	Procedura de constituire a întreprinderilor conform tipului de localitate	39
6.1	Statutul de înregistrare conform mărimii întreprinderii	40
6.2	Viziunea proprietarilor cu privire la necesitatea de a deține licențe sau patente	41
6.3	Numărul de controale efectuate de către organele de stat în decursul	

	ultimilor 6 luni	42
6.4	Controale efectuate la o singură întreprindere conform mărimii acesteia	43
6.5	Numărul controalelor efectuate la o întreprindere conform tipului de localitate	43
6.6	Proporția bunurilor și serviciilor achiziționate de către stat	44
7.1	Ponderea materiei prime și utilajului procurat prin barter conform mărimii întreprinderii	45
7.2	Ponderea achitărilor în formă de barter conform mărimii întreprinderilor	46
7.3	Ponderea producției exportate	47
7.4	Ponderea exporturilor orientate în Rusia și țările CSI	47
7.5	Aranjamentele cu furnizorii conform mărimii întreprinderii	48
7.6	Numărul de furnizori conform mărimii întreprinderii	48
8.1	Vânzări medii lunare	50
8.2	Vânzări medii lunare după tipul localității	50
8.3	Schimbarea volumului lunar al vânzărilor în decursul a 6 luni precedente după mărimea întreprinderii	50
8.4	Schimbările în volumul lunar al vânzărilor pe industrii	51
8.5	Percepțiile proprietarilor privitor la schimbările în profit în decursul ultimelor șase luni în dependență de mărimea întreprinderii	52
8.6	Schimbări în profit după tipul de activitate	53
8.7	Estimările proprietarilor cu privire la schimbările în volumul vânzărilor în următoarele șase luni după mărimea întreprinderii	54
8.8	Estimările proprietarilor cu privire la schimbările în volumul vânzărilor în următoarele șase luni pe industrii	55
8.9	Estimările proprietarilor cu privire la schimbarea mediului de antreprenoriat în următoarele șase luni	55
9.1	Ponderea întreprinderilor ce au efectuat investiții capitale anul trecut după mărimea întreprinderii	56
9.2	Ponderea întreprinderilor ca au avut cheltuieli capitale în anul precedent conform tipului de activitate	57
9.3	Investițiile capitale după mărimea întreprinderii	57
10.1	Cele mai frecvent menționate probleme ale întreprinderilor	59
10.2	Problemele cele mai importante în funcție de mărimea întreprinderii	59
10.3	Cele mai importante probleme ale întreprinderilor după tipul de localitate	60
10.4	Schimbarea disponibilității creditelor în șase luni precedente după mărimea întreprinderii	60
10.5	Solicitarea și accesul la credite în ultimele șase luni după mărimea întreprinderii	
10.6	Solicitările și accesul la credit în ultimele șase luni pe domenii de activitate	62
10.7.	Sursele de creditare pentru întreprinderi	62

LISTA DEFINIȚIILOR

<u>Întreprindere:</u>	orice activitate efectuată în scopul obținerii unui profit (publică sau privată) excluzând producerea de bunuri și servicii cu scopul de consum în cadrul familiei antreprenorului.
<u>Întreprindere mijlocie:</u>	întreprinderile cu un număr de angajați de 51 - 250 persoane.
<u>Micro-întreprindere:</u>	întreprinderile cu un număr de angajați de până la 10 persoane; o submulțime a întreprinderilor mici (privește definiția întreprinderilor mici).
<u>Activitate organizată:</u>	o activitate înregistrată (privește definiția întreprinderii înregistrate).
<u>Întreprindere înregistrată:</u>	întreprindere care este înregistrată în formă de persoană juridică (se exclud proprietarii cărora la aparține patenta de antreprinzător și fermierii).
<u>Întreprindere mică:</u>	Întreprindere cu până la 50 de angajați.
<u>Întreprinderile mici și mijlocii (IMM):</u>	Întreprinderile mici și medii cu numărul de angajați între zero și 250.
<u>Activitate neorganizată:</u>	o activitate care nu este înregistrată (privește definiția întreprinderii înregistrate).
<u>Întreprindere cu zero angajați:</u>	o întreprindere care aparține și este operată de către un singur antreprenor.

SUMARUL EXECUTIV

STUDIUL

La sfârșitul anului 1999 și începutul anului 2000, USAID a contractat efectuarea unui studiu al întreprinderilor private din Republica Moldova. Studiul a fost efectuat pentru a obține informații privind starea antreprenoriatului, numărul total al angajaților la întreprinderile mici și mijlocii și pentru a evalua caracteristicile de bază și necesitățile sectorului de afaceri din Moldova. În măsura posibilităților, acest studiu a folosit metodologia și chestionarele similare ale studiului efectuat de International Management Systems (IMS/SUA) în Ucraina în 1999. Unul din obiective este de a avea o bază pentru compararea situației din Moldova cu cea din alte țări.¹

Pentru a folosi două surse separate de informație, au fost intervievate întreprinderi din două eșantioane. Primul a fost studiul gospodăriilor casnice. În acest caz, 523 de gospodării au fost selectate în mod aleator din lista alegătorilor la alegerile prezidențiale din anul 1996. Scopul studiului gospodăriilor casnice a fost colectarea informației despre cele mai mici întreprinderi, dintre care multe nu sunt înregistrate oficial și, prin urmare, despre activitatea acestora există puține date oficiale. Al doilea studiu a fost efectuat în baza Registrului de Stat al Comerțului, care conține informații despre aproximativ 19 000 întreprinderi, dintre care 398 au fost selectate în mod aleator. Fiind folosite ambele surse de informație, rezultatele studiului prezintă o imagine corectă a sectorului de întreprinderi private din Moldova.

NUMĂRUL ÎNTREPRINDERILOR ȘI PERSONALUL ANGAJAT ÎN CÂMPUL MUNCII

Studiul arată că la 1 ianuarie 2000 în Moldova activau mai puțin de 200 000 întreprinderi cu un număr diferit de angajați. Din acestea, aproximativ 193 000 sunt întreprinderi mici, la care sunt angajați circa 500 000 lucrători și 1 700 întreprinderi mijlocii (51-250 angajați), la care sunt angajați circa 207 000 lucrători. La întreprinderile private sunt în total angajate circa 705 000 persoane, sau 39% din populația în vârstă aptă de muncă a Republicii Moldova.

PRINCIPALELE TIPURI DE ACTIVITĂȚI

Circa 40% din numărul total de întreprinderi sunt antrenate în comerțul en-gros și cu amănuntul, 16% - în construcție și 15,7% prestează servicii. Doar 1,2% de întreprinderi activează în sectorul industrial. Comerțul en-gros și cu amănuntul este foarte răspândit printre micro-întreprinderi, în timp ce ponderea întreprinderilor mijlocii pe acest segment este de numai 23,5%. Pe lângă aceasta, întreprinderile cu zero angajați sunt activ antrenate în construcții și transport; aceste activități sunt mai puțin răspândite printre întreprinderile mijlocii.

¹ Raportul conține comparații între Republica Moldova și țările vecine în cazurile în care acestea pot oferi un contrast informativ cu situația din Republica Moldova. Cititorul trebuie să țină cont de diferențele de structură economică. Cele mai importante comparații, desigur, vor fi efectuate în anii următori, când situația în Moldova va putea fi comparată cu cea din anii precedenți, folosind același studiu și metodologie.

CLASIFICAREA ÎNTEPRINDERILOR DUPĂ DURATA DE ACTIVITATE

Majoritatea întreprinderilor din Moldova și-au început activitatea în ultimii patru ani. Mai mult de o pătrime din întreprinderile ce activează în prezent au fost deschise începând cu anul 1998. Aceasta subliniază faptul că sectorul de afaceri din Moldova se află într-o perioadă de schimbări majore. Totuși, o parte considerabilă a întreprinderilor și-au început activitatea în 1993 sau chiar mai devreme.

MĂRIMEA MEDIE A ÎNTEPRINDERILOR

La întreprinderile moldovenești sunt angajați în mediu 12 lucrători – cu mult mai puțin decât la întreprinderile din Ucraina, unde sunt angajați în mediu 21,4 lucrători. Întreprinderile mici din Ucraina angajează în mediu 12,1 lucrători, sau de două ori mai mult decât în Moldova, iar cele mijlocii (51 – 250) angajează în mediu 125 de lucrători, sau puțin mai mult decât în Moldova.

PROGRAM DE LUCRU

Majoritatea întreprinderilor din Moldova angajează personal permanent. La trei pătrimi din întreprinderile din Moldova tot personalul este angajat permanent. În funcție de mărimea întreprinderii însă există variații considerabile. La circa 75% din întreprinderile mici sunt angajați doar lucrători permanenți. Lucrători temporari sunt angajați mai mult la întreprinderile medii.

TENDINȚELE ANGAJĂRII ÎN CÂMPUL MUNCII

În rezultatul studiului s-a constatat că în ultimele șase luni numărul personalului angajat a scăzut la 1,7% întreprinderi și s-a mărit în aceeași perioadă la 1,2% întreprinderile. Numărul angajaților s-a schimbat doar la 3% din întreprinderi. La 97% din întreprinderi numărul angajaților a rămas același.

În ultimele șase luni numărul angajaților la microîntreprinderi, în special cele mai mici dintre ele, a rămas relativ constant. Microîntreprinderile mai mari (6 – 10 angajați) erau predispuse să comunice că au majorat numărul de angajați, deși mai mult de 90% din ele fie că au micșorat numărul angajaților, fie că l-au menținut constant.

CARACTERISTICA ANGAJAȚILOR ȘI RELAȚIILE DE MUNCĂ

Din numărul total de 705 000 angajați la întreprinderile private 45,9% sunt femeii. Ponderea femeilor lucrătoare nu duferă substanțial în funcție de mărimea întreprinderii. Ponderea femeilor angajate la toate categoriile de întreprinderi variază între 42% și 53% în funcție de mărimea acestora. Pe lângă aceasta, cele mai multe femei sunt angajate la întreprinderile conduse sau dominate de femei.

Rudele proprietarilor sau managerilor sunt angajate la 46,3% din întreprinderi. Întreprinderile private inclusiv și societățile pe acțiuni dominate de capital privat sunt predispuse să angajeze rude, spre deosebire de întreprinderile de stat.

În general, majoritatea întreprinderilor din Moldova își remunerează angajații în numerar, și nu în natură. La 83,4% din întreprinderi salariile sunt plătite în numerar, și doar puțin peste 6% din întreprinderi a întreprindere că plătesc 40% din salarii în natură. În comparație cu micro-întreprinderile, întreprinderile mai mari sunt mai dispuse să plătească salariile în natură, la fel ca și în Ucraina.

Conform studiului, 79,7% din întreprinderi plătesc salariile fără întârzieri. Altele 13,4% plătesc salariile cu întârzieri de 1-3 luni. Doar 6,8% din întreprinderi plătesc salariile cu întârzieri mai mari de un trimestru. Cu toate acestea, mai mult de jumătate din întreprinderile mijlocii au datorii la plata salariilor. Ținând cont de faptul că 207 000 de persoane din populația Moldovei lucrează la întreprinderile mijlocii, este evident că există datorii la salarii față de un număr considerabil de lucrători.

CATEGORIILE ORGANIZAȚIONALE

Faptul că Moldova se află la o etapă timpurie a tranziției la economia de piață, poate fi demonstrat prin prevalarea numerică a auto-angajaților asupra antreprenorilor înregistrați. Studiul demonstrează că persoanele juridice și fizice implicate în activitatea de antreprenoriat reprezintă 85,3% din numărul antreprenorilor neînregistrați.

NUMĂRUL PROPRIETARILOR

Aproape 90% din întreprinderile din Moldova au un singur proprietar. Însă cifra dată include întreprinderile comerciale individuale, care prin definiție au un singur proprietar. Dacă excludem activitățile comerciale individuale, mai puțin de trei pătrimi din întreprinderile din Moldova au o formă colectivă de proprietate. Studiul arată că formele de proprietate colective sunt mai răspândite în orașele mici și mari comparativ cu regiunile rurale.

FEMEILE ȘI ANTREPRENORIATUL

Cu toate că femeile constituie mai mult de jumătate din populația țării, ponderea întreprinderilor dirijate de femei-proprietari este de 29,8%. Odată cu creșterea mărimii întreprinderilor, ponderea celor dirijate de femei-proprietari se micșorează – 31,2% din întreprinderile mici și 7,4% din întreprinderile mijlocii. Femeile dirijează 48,3% din întreprinderile din sate și orașele mici, 19,6% din întreprinderile din orașele mici și 22% din întreprinderile din orașele mari. Întreprinderile dirijate de femei sunt mai răspândite în hoteluri, restaurante, comerțul en-gros și cu amănuntul, agricultură și silvicultură. Nu există întreprinderi cu 51% aflate în proprietatea femeii în sectorul transportului și comunicațiilor. Foarte rar întreprinderile din industrie și construcție sunt în proprietatea femeilor.

SCHIMBĂRILE ÎN FORMA ORGANIZAȚIONALĂ

În Republica Moldova au loc frecvente schimbări a formei organizatorico-juridică a întreprinderilor. Fiecare a patra întreprindere a avut o altă formă organizatorico-juridică în trecut. Întreprinderile mai mari își schimbă mai ușor forma organizatorico-juridică: două treimi din întreprinderile mijlocii au atestat schimbarea formei sale în urma procesului de privatizare. Printre întreprinderile care și-au schimbat forma organizatorico-juridică cele mai răspândite fiind întreprinderile de stat, urmate de întreprinderile colective.

PROCEDURA DE CONSTITUIRE A ÎNTEPRINDERILOR

Majoritatea întreprinderilor din Moldova sunt nou-create. Ele constituie 72,7% la sută din întreprinderile care activează în prezent, 22% au fost separate din întreprinderile de stat sau au fost create în urma procesului de privatizare. Metoda cea mai frecventă de creare a întreprinderilor în toate categoriile de localități a fost constituirea întreprinderilor noi, concomitent și procesului de privatizarea îi revine un rol deosebit de important în orașele mici și mari.

ÎNREGISTRAREA ȘI LICENȚIEREA

După cum era și de așteptat majoritatea întreprinderilor din Moldova fac parte din așa numită “economia tenebră”. Doar 15% din întreprinderi sunt înregistrate, în timp ce 85% – nu sunt. Această cifră variază în funcție de mărimea întreprinderii: toate întreprinderile cu numărul mai mare de 50 angajați sunt înregistrate. Doar 14,3% din întreprinderile mici sunt înregistrate.

Majoritatea întreprinderilor sunt obligată să obțină o licență pentru dreptul de a-și desfășura activitatea, dar peste 70% la sută din proprietari ori cred că nu au nevoie de licență, sau nu sunt siguri de necesitatea ei. Nu e de mirare că acest lucru este caracteristic celor mai mici întreprinderi din Moldova. Necesitatea de a deține câteva licențe constituie un obstacol în activitatea de antreprenariat. Majoritatea (64,7%) din întreprinderile care aîntreprindere necesitatea deținerii licențelor, trebuie să obțină o singură licență. Cu toate acestea, 12,7% menționează că au nevoie de două licențe diferite, 18,4% - trei licențe, iar 4,2% - patru și mai multe licențe!!!

INSPECȚIILE

În afară de cerința de a deține o licență pentru activitatea întreprinderii, proprietarii atestă un număr mare de vizite din partea inspectorilor de stat. În ultimele șase luni întreprinderile din Moldova au fost vizitate de 500 000 de ori de către inspectorii de stat, ceea ce înseamnă în mediu 2,7 vizite la fiecare întreprindere pe parcursul ultimelor 6 luni. În general, cu cât mai mare este întreprinderea, cu atât mai frecvent va fi aceasta inspectată. Probabilitatea că întreprinderile din orașele mici vor fi mai des inspectate decât întreprinderile din regiunile rurale este mai mare. Au fost identificate încălcări în timpul a 81 000 vizite din cele 500 000 efectuate de către inspectorii (15,4%).

GUVERNUL ÎN CALITATE DE CLIENT

Majoritate întreprinderilor din Moldova (93%) raportează că nu comercializează nimic statului. Pentru comparație, 13% din toate întreprinderile din Ucraina comercializează cel puțin o parte din produsele sale statului.

BARTERUL CA PRACTICĂ DE AFACERE

Contrar unor impresii, barterul nu este o modalitate răspândită printre întreprinderile din Moldova la procurarea materiei prime, echipamentului și altor bunuri, deși acest fapt depinde de mărimea întreprinderii. Doar 5,4% din întreprinderi procură materie primă, echipament și alte bunuri conform contractelor barter. O mare parte din puținele întreprinderi ce-și achiziționează materialele de lucru prin intermediul barterului sunt întreprinderi mijlocii și, în majoritatea cazurilor, ele nu se bazează frecvent pe aceste mijloace. În mod similar, o parte considerabilă a întreprinderilor (80,1%) nu acceptă barterul ca modalitate de plată pentru bunurile și serviciile acordate. Și iarăși, în comparație cu întreprinderile mici, întreprinderile mijlocii sunt mai dispuse să accepte barterul ca plată pentru produsele sale.

EXPORTURILE

Doar 2,8% din toate întreprinderile își exportă bunurile și serviciile și doar 1,8% exportă mai mult de 30% din producția proprie. Este evident că întreprinderile din Moldova se orientează la momentul dat spre piața internă. 74% din numărul întreprinderilor mici care exportă o parte din producție își orientează cel puțin o parte din exporturile sale spre Rusia și țările CSI. E de

menționat faptul, că 4 din 10 întreprinderi care exportă din Moldova, își îndreaptă peste 30% din producția exportată în Rusia și țările CSI.

RELAȚIILE CU FURNIZORII

Studiul a demonstrat că 43,9% din întreprinderi lucrează cu furnizorii care cer plata în avans pentru bunurile și materia primă livrată. Doar 8,7% din furnizori oferă credit (cel puțin ocazional) și întreprinderile ce beneficiază de acest fel de aranjamente sunt întreprinderi mari. Întreprinderile preferă să se asigure cu materialele necesare pentru activitatea lor, lucrând cu câțiva furnizori. Un număr mare de întreprinderi (88,6%) au indicat că procură bunuri și servicii de la diferiți furnizori și doar 9,1% lucrează cu un singur furnizor.

ACTIVITATEA ECONOMICĂ A ÎNTEPRINDERILOR

Cel mai numeros grup de întreprinderi din Moldova (41,5% din numărul total al întreprinderilor) include întreprinderi care pe parcursul ultimelor șase luni au înregistrat un volum lunar al vânzărilor de peste 500 lei, ceea ce înseamnă vânzări anuale de circa 476 dolari. Evident este faptul că majoritatea întreprinderilor din Moldova sunt mici. Două treimi din întreprinderile din Moldova înregistrează vânzări medii lunare de mai puțin de 25 000 lei (mai puțin de 24 000 dolari pe an).

Peste jumătate din totalul întreprinderilor cu volumul vânzărilor de până 500 lei activează în sate, și numai 29,2% din întreprinderile cu vânzări între 5 000 și 50 000 lei activează în sate.

Conform opiniilor proprietarilor, în ultimele șase luni 50,3% din întreprinderile din Moldova au înregistrat scăderea volumului lunar al vânzărilor, 12,3% din totalul întreprinderilor au înregistrat o creștere, iar restul întreprinderilor și-au menținut volumul vânzărilor la același nivel. Cea mai mare micșorare a numărului de angajați a fost constatată în domeniul comunicațiilor și transportului, comerțului en-gros și cu amănuntul. La multe din servicii, în special serviciile sociale și culturale, s-a înregistrat o situație mai favorabilă.

Potrivit estimărilor proprietarilor, profitul net pe parcursul ultimelor 6 luni a scăzut la 56,4% din întreprinderi și a sporit la 10,7%; 14,9% n-au înregistrat schimbări. Proprietarii întreprinderilor din construcții, comerțul cu ridicata și cu amănuntul au înregistrat pierderi. Întreprinderile industriale, hotelurile și restaurantele au obținut rezultate mai pozitive.

Estimările proprietarilor pentru următoarele 6 luni sunt în general pesimiste: 40,6 la sută din întreprinderile intervievate prevăd o descreștere a volumului vânzărilor și doar 5,8 la sută așteaptă o creștere. 27,4% consideră că volumul vânzărilor va rămâne la nivelul curent. Situația la 26,2% din întreprinderi pentru următoarele șase luni este atât de incertă, încât acestea nu-și asumă responsabilitatea să facă vre-o prognoză pe viitor.

În mod similar, proprietarii nu sunt optimiști în ceea ce privește condițiile generale ale activității de antreprenariat în următoarele șase luni. 45,4% din întreprinderi au prognoze pesimiste. Dintre acestea 29,6% prevăd o slabă agravare și 15,8% - o agravare considerabilă a situației. O parte mai mică (15,5%) rămâne optimistă vis-a-vis de situația în următoarele șase luni. 12,3% din proprietari consideră viitorul prea incert pentru a face careva prognoze.

INVESTIȚIILE ÎN ÎNTREPRINDERI

Conform studiului, în ultimele 12 luni, 11,2% din întreprinderi au investit în procurarea sau închirierea bunurilor fixe. Cu toate acestea, majoritatea intervievaților (88,4%) au declarat că nu au folosit mijloacele financiare în scopurile sus-menționate. Aceste date sunt dominate de prezența întreprinderile mici, care, în comparație cu cele mijlocii, sunt mai puțin dispuse să facă acest fel de investiții. Domeniul de activitate a întreprinderii influențează ponderea întreprinderilor ce suportă cheltuieli capitale. 63,9% din întreprinderile care au declarat că fac investiții activează în domeniul industriei și 45,2% - în cel hotelier și de restaurante. Cu toate acestea, au efectuat investiții capitale în ultimul an doar 6,2% din întreprinderile ce activează în construcție și 8,6% din întreprinderile ce se ocupă cu comerțul cu amănuntul și cu ridicata.

PROBLEMELE DE AFACERI

Este interesant de efectuat o analiză a problemelor pe care antreprenorii din Moldova le consideră semnificative. Cei chestionați consideră că cea mai mare problemă cu care se confruntă este puterea scăzută de cumpărare a populației. 22 la sută consideră că cea mai mare problemă este inflația.

ACCESUL LA CREDITE

Doar un număr mic de întreprinzători consideră că este mai ușor să obții împrumuturi în prezent, decât cu șase luni în urmă. Aproape o treime susține că obținerea împrumuturilor este mai dificilă în prezent sau că împrumuturile nu erau disponibile atât în trecut cât și la momentul efectuării studiului. Majoritatea celor chestionați după părerea noastră nu posedă informațiile necesare pentru a răspunde la întrebare, ceea ce probabil indică faptul că foarte puțini antreprenori din Moldova activează pe piața capitalului.

În ultimele șase luni doar 14,4 la sută din întreprinderi au încercat să obțină un credit sau un împrumut pentru desfășurarea activității sale. Această cifră variază considerabil în dependență de mărimea întreprinderii: atunci când doar 14,2% din întreprinderile mici au încercat să obțină un credit. Această cifră atinge mai mult de o treime din întreprinderile mijlocii. E de menționat faptul, că aproape trei pătrimi din cei care solicită împrumuturi reușesc să obțină o formă careva de creditare. Întreprinderile industriale sunt mai dispuse să solicite împrumuturi, comparativ cu întreprinderile din alte domenii. Aproape o cincime din întreprinderile se ocupă cu comerțul cu ridicata și cu amănuntul susțin că au depus cerere pentru obținerea unui împrumut. Întreprinderile din domeniul transportului, comunicațiilor și construcției sunt cel mai puțin dispuse la solicitarea unor credite.

Conform studiului, persoanele fizice sunt creditorii principali ai sectorului de afaceri din Republica Moldova: 15 657 din 20 255 de întreprinderi (76,3%) care au obținut un credit, l-au obținut de la o persoană fizică și doar 3 278 (16,2%) au obținut un credit bancar. 8% din toate întreprinderile au obținut împrumuturi de la persoane fizice, iar 1,7% au avut acces la finanțarea din partea instituțiilor financiare.

1. INTRODUCERE

În perioada noiembrie 1999 - ianuarie 2000 în Republica Moldova a fost efectuat sondajul numit “Antreprenoriatul mic și mijlociu din Moldova” care a fost condus de Proiectul USAID NewBizNet (Sprijinul Întreprinderilor Mici și Mijlocii din NSI din Vest). Scopurile principale ale studiului au fost de a acumula informație privind situația în domeniul activității antreprenoriatului și numărului de personal angajat la întreprinderile mici și mijlocii precum și analiza caracteristicilor și necesităților de bază ale sectorului de afaceri din Moldova.

În măsura posibilităților, studiul pentru Republica Moldova a fost efectuat similar cu cel organizat în Ucraina în 1999. Studiul în Ucraina a fost efectuat de către experții de la Management Systems International (MSI) cu asistența Development Alternatives, Inc (DAI) și a Institutului Internațional de Sociologie din Kiev (IISK). Și în Moldova studiul a fost monitorizat de experții de la DAI au monitorizat din SUA și consultații ținută cu IISK. Sondajul de teren a fost efectuat de ADSISTO, iar raportul analitic – de către Centrul de Investigații Strategice și Reforme (CISR). Unul din obiectivele noastre a fost crearea unei baze de date pentru compararea situației din Moldova cu cea din Ucraina; din aceste considerente în raport des se face trimitere la rezultatele studiului efectuat de MSI².

Studiul a fost efectuat în două etape separate. Prima etapă a constituit-o colectarea datelor (efectuată de ADSISTO, manager – V. Munteanu), care a inclus ajustarea metodologiei studiului și a instrumentelor acestuia la condițiile din Moldova, interviuarea (care a necesitat deplasări în teritoriu pentru a completa chestionarele), controlul și codificarea datelor, crearea bazei de date (a fost folosit pachetul SPSS).

A doua etapă (efectuată de CISR, manageri – A. Gudîm, V. Țurcan) a inclus analiza statistică a datelor, interpretarea sociologică și economică a acestora, elaborarea raportului final, asistența acordată de proiectul NewBizNet în modificarea ulterioară a raportului final, selectarea mecanismelor corespunzătoare pentru răspândirea rezultatelor studiului (inclusiv instituțiilor guvernamentale), precum și prezentarea rezultatelor cercetărilor.

Concluziile au fost pregătite în baza analizei statistice a răspunsurilor a circa 1000 intervieuați, inclusiv 523 gospodării casnice și 398 întreprinderi înregistrate în 5 municipalități, 17 orașe, 10 județe, UTA Gagauzia și 66 sate. Proportia celor chestionați în eșantion corespunde proporției unităților teritoriale în populația totală a țării.

La pregătirea raportului acestui studiu unele estimări au fost preluate din alte cercetări efectuate de CISR; ceea ce a permis elaborarea unui tablou mai semnificativ a mediului privind activitatea de antreprenoriat din Moldova. Sursele informației oficiale sunt: Ministerul Economiei și Reformelor (MER) și Departamentul Analize Statistice și Sociologice (DASS).

Echipa de lucru formată din: A. Gudîm, V. Țurcan, I. Jigău, I. Stanciu, L. Carasciuc, An. Munteanu, V. Bulan, A. Bucată, An. Țurcan, exprimă recunoștința Dnei Sofia Șuleanski de la Ministerul Economiei și Reformelor pentru ajutorul acordat la testarea chestionarului și aprecierea rezultatelor sondajului. Echipa de asemenea o mulțumește pe Dna Marina Panciuc de la USAID-Chișinău, care a contribuit de la bun început la desfășurarea studiului, elaborarea metodologiei de eșantionare, conținutul chestionarului și analiza rezultatelor.

² După cum este indicat în sumarul raportului, autorul face o comparație între Moldova și țările vecine acolo, unde aceste comparații sunt utile în sensul dezvăluirii unor situații contradictorii acea din Moldova. Cititorul ar trebui să țină cont de diferența în structurile economiilor făcând comparațiile respective. Cea mai importantă comparație, de sigur, va avea loc în anii următori și când situația în Moldova va putea fi comparată cu anii precedenți, utilizând același sondaj și metodologie.

2. METODOLOGIA

2.1 INTRODUCERE ȘI DEFINIȚII

Sunt mai multe cauze care ne fac să ne îngrijorăm despre precizia statisticii oficiale cu privire la antreprenoriat, în special sectorul întreprinderilor mici. Proprietarii întreprinderilor mici au câteva motive de a evita înregistrarea oficială. Ei consideră că costurile presupuse de înregistrare, inclusiv obligațiunea de a achita impozitele și de a respecta regulamentele, precum și costurile monetare și timpul procesului de înregistrare depășesc beneficiile înregistrării. Pe lângă aceasta, micro-întreprinderile mai mici pot rămâne participanți ai economiei tenebre pentru o perioadă aproape nedefinită de timp, luând în considerație resursele limitate ale guvernului pentru aplicarea legislației în domeniu. Ca rezultat, studiul a fost efectuat pentru a colecta informația despre acest sector important al economiei Moldovei într-un mod diferit de cel oficial și mai veridic. Actualul capitol descrie succint problemele de eșantionare a studiului din Moldova. Obiectivul de bază a efectuării studiului a fost de a oferi informații veridice pentru țară în genere, și pentru localitățile urbane și rurale care au fost incluse în eșantion.

O problemă fundamentală cu care se confruntă orice cercetător cointerestat în studierea acestor întreprinderi este lipsa unui registru unic al întreprinderilor din Moldova. Aceasta se referă în special la întreprinderile mici, care de obicei nu sunt înregistrate oficial. Majoritatea acestora nu sunt probabil luate la evidență de agențiile guvernamentale de statistică. Pe lângă aceasta, nu există o listă completă computerizată a populației sau gospodăriilor din Moldova (cum ar fi registrul populației sau enumerarea în recensământul județelor). Ca rezultat, cel mai eficient mod de eșantionare a fost folosirea listelor alegătorilor la alegerile prezidențiale din 1996. Reședințele instituționale cum ar fi spitalele, căminele studențești, instituțiile penitenciare și centrele pentru oamenii în etate nu au fost incluse în studiu. Cu toate acestea, studiul gospodăriilor casnice nu a fost cel mai eficient pentru colectarea informației referitor întreprinderile înregistrate din Moldova. Ca rezultat, al doilea studiu a fost efectuat prin colectarea informației privind întreprinderile înregistrate oficial prin selectarea la întâmplare din Registrul Național Interadministrativ al Republicii Moldova.

Reieșind din obiectivul studiului întreprinderile au fost definite drept activități de antreprenoriat cu scopul obținerii profitului. Această definiție exclude producerea bunurilor pentru consumul familiilor antreprenorilor. Noi divizăm întreprinderile conform mărimii, în corespundere cu normele acceptate la nivel internațional. Întreprinderile mici sunt cele cu numărul de angajați între 0 și 50 persoane, numărul acesta fiind între 0 și 10 la cele mai mici întreprinderi – micro-întreprinderi³. Întreprinderile mijlocii încadrează de la 51 la 250 lucrători.

Angajații întreprinderilor sunt atât proprietarii care lucrează la aceste întreprinderi, cât și alți lucrători salarizați (inclusiv membrii familiilor).

E necesar de menționat că studiul în Republica Moldova (noiembrie 1999 – ianuarie 2000) a fost efectuat fără includerea Transnistriei. De aceea termenul “Moldova” din acest raport exclude Transnistria.

³ Întreprinderile cu 0 lucrători au un singur proprietar care lucrează.

2.2 ALCĂTUIREA EȘANTIONULUI ȘI IMPLEMENTAREA LUI

Pentru surse separate de informație, studiul a intervievat întreprinderi din două populații separate. După cum s-a menționat mai sus, această de fapt înseamnă că au fost efectuate două studii separate. Primul a fost studiul gospodăriilor casnice; în acest caz unitatea finală eșantionată a fost gospodăria. Conform planului studiului, 900 persoane au fost interviuate din lista de 5,000 de adrese: au fost obținute 523 răspunsuri. Aceste 5,000 gospodării au fost selectate la întâmplare din lista alegătorilor la alegerile prezidențiale din anul 1996. Studiul gospodăriilor a avut drept scop obținerea informației privind starea întreprinderile mici; aceste întreprinderi sunt rareori înregistrate oficial și ca rezultat se simte lipsa de informații în domeniu. Dat fiind faptul că selectarea gospodăriilor a fost efectuată la întâmplare din eșantionul obținut se poate selecta un tablou veridic al acestor întreprinderi.

Al doilea studiu s-a bazat pe Registrul Național Interadministrativ. Scopul a fost de a intervieva 400 din cele 600 întreprinderi oficial înregistrate selectate la întâmplare din Registrul (care include aproximativ 19,000 întreprinderi); În realitate au fost efectuate 398 interviuri.

Pentru ca estimările efectuate în rezultatul studiului să fie cât de posibil veridice, a fost folosită metoda stratificării. Au fost evidențiate în 4 straturi: Chișinău, Bălți, alte orașe și localități rurale. Pentru a obține prezentarea, în raport utilizate 3 categorii: orașe cu un număr al populației peste 100,000 locuitori, orașe cu numărul populației sub 100,000 locuitori și sate. Detalii privind stratificarea în anexa 1.

În rezultatul efectuării studiului a fost folosit unul și același instrument atât pentru gospodăriile casnice, cât și pentru întreprinderile selectate din registrul. În măsura posibilităților a fost folosit același chestionar utilizat de MSI în studiul întreprinderilor din Ucraina. Chestionarul folosit pentru studiul Moldovenesc poate fi găsit în anexa 2.

2.3 PONDERAREA ȘI EXTRAPOLAREA

Datele au fost ponderate conform metodelor statistice acceptate (descrise în detaliu în anexa 1). În acest fel, eșantionul întreprinderilor este reprezentativ pentru întreg sectorul întreprinderilor mici și mijlocii din Moldova.

3. CARACTERISTICE DE BAZĂ A ANTREPRENORIATULUI DIN MOLDOVA

3.1 MĂRIMEA ÎNTREPRINDERILOR

Studiul indică că în Moldova în ianuarie 2000 activau până la 200,000 întreprinderi de diferite dimensiuni. Informația este sintetizată în Tabela 3.1. Există circa 193,000 întreprinderi mici (între 0 și 50 angajați) ce încadrează aproape 500,000 rezidenți din Moldova. Din numărul total al întreprinderilor mici, circa 186,000 sunt micro-întreprinderi (cu 10 și mai puțini lucrători) și acestea încadrează aproximativ 304,000 lucrători. Există circa 1,700 întreprinderi mijlocii (51-250 persoane), care angajează 207000 persoane. În total la întreprinderile mici și mijlocii din Moldova sunt angajați circa 705000 persoane. Această cifră reprezintă peste 39 la sută din populația aptă de muncă. La întreprinderile mici activează peste 27% din populația aptă de muncă. În Ucraina, studiul MSI a evidențiat că întreprinderile mici și medii angajează 28% din populația aptă de muncă. Un studiu similar al întreprinderilor din Polonia a reliefat că 26,7% din polonezii apti de muncă sunt angajați de acest tip de întreprinderi.

Tabela 3.1: Componenta sectorului antreprenorial în Moldova

Mărimea întreprinderii (numărul angajaților)	Numărul total al întreprinderilor	Numărul total al angajaților	Ponderea întreprinderilor înregistrate	Numărul angajaților în întreprinderile neînregistrate
0	138,635	138,635	3.3	134,059
1-5	41,804	116,359	26.1	86,214
6-10	5,629	49,197	86.8	6,494
11-50	7,380	194,094	99.3	1,359
Total, Mici	193,447	498,558	14.3	228,126
51-250	1,720	206,727	100.0	0
Total, Mijlocii	1,720	206,727	100.0	0
Total	195,497	705,285	15.0	228,126

Datele din Tabela 3.1 demonstrează de asemenea faptul că circa 228,000 cetățeni (32.3% din cei antrenați la întreprinderile mici și medii) lucrează la întreprinderile neînregistrate, majoritatea fiind microîntreprinderi. Aceasta este un procent cu mult mai mare decât cel din Ucraina, unde 22,9% din lucrători sunt angajați la întreprinderile neînregistrate. În general, 31,4% din întreprinderile din Ucraina sunt înregistrate, comparativ cu 15,0% în Moldova. Diferența se explică cel mai probabil prin proporția mai mare a angajaților în micro-întreprinderile înregistrate: în Ucraina 27.9% din întreprinderi cu 10 și mai puțini angajați sunt înregistrate, pe când în Moldova –doar 10.9%.

Conform datelor statisticii oficiale, la 1 decembrie 1999 în Moldova activau circa 103,000 întreprinderi. Dintre care, 57,000 erau întreprinderi fără angajați și altele 16,000 erau considerate “mici” conform legislației Republicii Moldova (numărul salariaților cuprins între 1 și 75 persoane). Aceste cifre diferă esențial de cele relevate în studiu. După cum s-a menționat, în Moldova există circa 193,000 întreprinderi, dintre care circa 139,000 nu au nici un angajat. Datele sondajului depistează existența a circa 55000 întreprinderi cu 1-75 angajați. În timp ce cifrele oficiale propun niște detalii interesante despre unele întreprinderi, ele nu sunt foarte corecte, în special privind întreprinderile mici (multe dintre care nu sunt înregistrate).

Alte două statistici ne ajută să ilustrăm numărul acestor întreprinderi: numărul întreprinderilor și numărul locurilor de muncă la 1000 locuitori. Densitatea întreprinderilor în Moldova este 54,2.

Pentru comparație, acest indice în Polonia este 41,1 și Ucraina – 61,7. Densitatea angajaților în Moldova este 195,9, pe când în Polonia ea atinge 181,1 și Ucraina – 229,2 locuri de muncă la 1,000 locuitori. Aceste cifre indică un nivel mai înalt de dezvoltare a sectorului de afaceri din Ucraina, în comparație cu Moldova.

3.2 CLASIFICAREA ȘI REPARTIZAREA ÎNTREPRINDERILOR CONFORM MĂRIMII

Tabela 3.2 reflectă informația privind distribuția spațială a întreprinderilor după tipul de localitate. Din numărul total de 200,000 întreprinderi, 44,3% sunt amplasate la sate. Altele 37,6% activează în orașele mari și restul în orașele mai mici. În alte tipuri de localități microîntreprinderile ating 90% din numărul total al întreprinderilor.

În Moldova, întreprinderile mici reprezintă 99% din numărul total al întreprinderilor (micro-întreprinderile constituie 95,3%) în Moldova. Doar 1% din numărul total de întreprinderi constituie întreprinderile mijlocii. Distribuția întreprinderilor ucrainene este foarte similară: 98,9% din toate întreprinderile nimeresc în categoria întreprinderilor mici, pe când doar 1,1% fac parte din categoriile întreprinderilor mijlocii. Trebuie menționat faptul că în timp ce 86,6% din întreprinderile din Ucraina nu au nici un angajat, această cifră este doar 71,0% în Moldova. Proporția întreprinderilor cu 1-5 angajați este cu mult mai mare în Moldova.

Tabela 3.2: Repartizarea întreprinderilor după mărime și tipul de localitate

Tipul localității		Numărul total de întreprinderi conform numărului de angajați						
		Mici					Mijlocii	Total
		0	1-5	6-10	11-50	0-50	51-250	
Sat	Numărul	58,551	25,984	892	858	86,285	321	86,606
	%	67.6	30.0	1.0	1.0	99.6	0.4	44.3
Orașe mici	Numărul	28,255	3,614	952	1,701	34,522	654	35,176
	%	80.0	10.3	2.7	4.8	98.1	1.9	18.0
Orașe	Numărul	51,828	12,206	3,785	4,821	72,640	745	73,385
	%	70.6	16.6	5.2	6.6	99.0	1.0	37.6
Total	Numărul	138,635	41,804	5,629	7,380	193,447	1,720	195,167
	%	71	21.4	2.9	3.8	99.1	0.9	100.0

3.3 PRINCIPALELE TIPURI DE ACTIVITATE

Repartizarea întreprinderilor din Moldova conform principalelor tipuri de activitate este prezentată în Tabela 3.3. Circa 40% din totalul întreprinderilor activează în comerțul angro și cu amănuntul, 16% - construcții și 15,7% - diverse servicii. Doar 1,2% din 195,000 întreprinderi din Moldova activează în industrie. Situația în Moldova este similară cu cea din Ucraina. 38,85% din întreprinderi activează în comerț. În același în Ucraina 8.8% din întreprinderile mici și medii activează în industrie – ceea ce este mai mult decât în Moldova.

Repartizarea întreprinderilor conform tipului de activitate depinde și de mărimea întreprinderii. Comerțul angro și cu amănuntul este foarte răspândit printre întreprinderile cele mai mici, și doar 23,5% din întreprinderile mijlocii ce activează în acest domeniu. În afară de aceasta, construcțiile și transportul se pare a fi foarte răspândite printre întreprinderile fără nici un angajat; acest domeniu

de activitate lipsește la întreprinderile mijlocii. Evident, comerțul angro și cu amănuntul, construcțiile și transportul sunt activități cu costuri inițiale joase și probabil necesită puține cunoștințe speciale. Repartizarea întreprinderilor este cu mult mai balansată între întreprinderile mijlocii, totuși compararea cu întreprinderile mici, numărul lor industrie este mai avansat.

Tabela 3.3: Principalele tipuri de activitate

Principalele tipuri de activitate		Mărimea întreprinderii (numărul angajaților)					Total
		Mici				Mijlocii	
		0	1-5	6-10	11-50	51-250	
Construcții	Numărul	25,359	5,042	930	562	112	32,005
	%	18.3	12.1	16.5	7.6	6.5	16.4
Industrie	Numărul	295	565	340	825	290	2,315
	%	0.2	1.4	6.0	11.2	16.9	1.2
Agricultură și silvicultură	Numărul	10,757	5,691	363	490	107	17,408
	%	7.8	13.6	6.4	6.6	6.2	8.9
Transport și comunicații	Numărul	15,183	2,131	35	480	106	17,935
	%	11.0	5.1	0.6	6.5	6.2	9.2
Comerțul angro și cu amănuntul	Numărul	47,798	22,050	2,716	3,114	404	76,082
	%	34.5	52.7	48.2	42.2	23.5	39
Hoteluri și restaurante	Numărul	0	189	356	455	84	1,084
	%	0.0	0.5	6.3	6.2	4.9	0.6
Servicii comunale și de recreație	Numărul	17,644	1,611	396	470	297	20,418
	%	12.7	3.9	7.0	6.4	17.3	10.5
Servicii sociale și culturale	Numărul	7,292	461	62	635	0	8,450
	%	5.3	1.1	1.1	8.6	0.0	4.3
Servicii științifice	Numărul	556	804	257	47	0	1,664
	%	0.4	1.9	4.6	0.6	0.0	0.9
Alte tipuri de activitate	Numărul	13,750	3,259	175	302	321	17,807
	%	9.9	7.8	3.1	4.1	18.7	9.1
Total	Numărul	138,634	41,803	5,630	7,380	1,721	195,168
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Repartizarea întreprinderilor conform tipurilor de activitate este reflectată în Tabela 3.4. Majoritatea întreprinderilor private sunt implicate în comerțul angro și cu amănuntul. Mai mult de o treime din antreprenorii individuali sunt angajați în comerț, și 18,5% – în construcții de scară mică. Comerțul angro și cu amănuntul este la fel de important pentru întreprinderile colective și pe acțiuni, însă ponderea acestor întreprinderi în industrie este mai mare. Activitățile industriale sunt mai răspândite printre întreprinderile cu capital mixt și cele de stat.

Tabela 3.4: Ponderea întreprinderilor pe tipuri de activitate conform formei de proprietate și organizatorico-juridică

Tipul de activitate	Forma de proprietate și organizatorico-juridică					
	Privată	Întreprinderi individuale	Întreprindere colectivă/societate pe acțiuni, dominată de stat	Întreprinderi colective/societăți pe acțiuni, cu dominație privată	Întreprinderi mixte	Întreprinderi de stat
Construcție	4.1	18.5	17.9	5.4	0.0	0.0
Industrie	6.1	0.0	8.4	10.7	23.3	19.7
Agricultură și silvicultură	9.7	8.8	8.1	6.6	0.0	26.4
Transport și comunicații	1.9	10.1	11.3	9.2	0.0	0.0

Comerțul angro și cu amănuntul	51.8	37.6	37.0	39,4	30.9	19.7
Hoteluri și restaurante	3.3	0.0	0.0	4.9	13.2	0.0
Servicii comunale și de recreații	8.3	10.7	8.2	12.5	2.9	21.9
Servicii sociale și culturale	3.9	4.3	5.6	4	10.2	5.3
Servicii științifice	2.5	0.6	0.0	0.7	14.8	7.1
Alte tipuri de activități	8.4	9.3	3.5	6,1	4.6	0.0
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Comerțul angro și cu amănuntul domină trei tipuri de localități (Tabela 3.5). Cea mai răspândită formă de întreprindere în fiecare tip de localitate este întreprinderea care activează în comerț: 37,8% în orașele mici, 39% în orașele mari și 39,4% în sate. Locul doi și trei în sate este ocupat de întreprinderile ce activează în construcții și gospodăriile agricole – 16,7% și 16,6% respectiv. Din toate întreprinderile ce funcționează în orașele mici 26,7% sunt întreprinderi care activează în construcții, 8,8% - întreprinderi care se preocupă de acordarea serviciilor comunale. În orașele mari 20,4% din întreprinderi oferă servicii și 11,4% sunt întreprinderi de construcții.

Tabela 3.5 prezintă ponderea întreprinderilor în fiecare tip de activitate conform tipului de localitate. Numărul cel mai mare al întreprinderilor comerciale sunt în sate (44,9%). Satele domină în agricultură, silvicultură și transport. Industria, serviciile hoteliere și restaurantele precum și alte servicii sunt răspândite în special în orașele mari.

3.4 TERMENUL DE ACTIVITATE A ÎNTREPRINDERILOR

Majoritatea întreprinderilor și-au început activitatea în ultimii 4 ani, (vezi Tabela 3.6). Peste o pătrime din întreprinderile care activează în prezent au început activitatea anul 1998. Aceasta relevă faptul că sectorul de afaceri din Moldova se schimbă rapid. Cu toate acestea, o parte considerabilă a întreprinderilor sunt “vechi”: mai mult de o cincime au început să funcționeze în 1993 sau mai devreme.

Tabela 3.5: Activitatea întreprinderilor conform tipului de localitate

Tipul de localitate		Principalul tip de activitate										Total
		Construcții	Industrie	Agricultura și silvicultură	Transport și comunicații	Comerț angro și cu amănuntul	Hoteluri și restaurante	Servicii comunale și de odihnă	Serviciile sociale și culturale	Serviciile științifice	Alte tipuri	
Sate	Numărul	14,483	533	14,446	10,412	34,203	0	3,412	855	0	8,498	86,842
	% rândului	16.7	0.6	16.6	12.0	39.4	0.0	3.9	1.0	0.0	9.8	100.0
	% coloniței	44.9	23.0	83.0	58.1	44.9	0.0	16.7	10.1	0.0	48.1	44.4
Orașe mici	Numărul	9,402	635	2,217	1,601	13,306	76	1,981	3,085	37	2,835	35,175
	% rândului	26.7	1.8	6.3	4.6	37.8	0.2	5.6	8.8	0.1	8.1	100.0
	% coloniței	29.2	27.4	12.7	8.9	17.5	7.0	9.7	36.5	2.2	16.1	18.0
Orașe	Numărul	8,356	1,148	745	5,921	28,664	1,007	15,024	4,510	1,627	6,510	73,512
	% rândului	11.4	1.6	1.0	8.1	39.0	1.4	20.4	6.1	2.2	8.9	100.0
	% coloniței	25.9	49.6	4.3	33.0	37.6	93.0	73.7	53.4	97.8	36.5	37.6
Total	Numărul	32,241	2,316	17,408	17,934	76,173	1,083	20,470	8,450	1,664	17,843	195,529
	% rândului	16.5	1.2	8.9	9.2	39.0	0.6	10.4	4.3	0.9	9.1	100.0
	% coloniței	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabela 3.6: Durata activității întreprinderilor

Anul în care întreprinderea și-a început activitatea	Numărul întreprinderilor	%
1999/2000	18,636	9.5
1998	33,795	17.3
1997	35,021	17.9
1996	24,543	12.6
1995	22,091	11.3
1994	12,015	6.1
1993 și mai devreme	44,577	22.8
Nici un răspuns	4,851	2.5
Total	195,529	100

4. ANGAJAREA ÎN CÂMPUL MUNCII ÎN MOLDOVA

4.1 PERSONALUL ANGAJAT CONFORM TIPULUI DE LOCALITATE

După cum a fost menționat în secțiunea precedentă, circa 705000 persoane sunt angajate la întreprinderile din Moldova. Tabela 4.1. demonstrează că 31,5% sunt angajați la sate, 22,8% - orașe mici și 45,7% - orașe mari.

Tabela 4.1: Numărul personalului angajat conform tipului de localitate

Tipul de localitate		Numărul de angajați conform mărimii întreprinderii						
		Mică					Mijlocie	Total
		0	1-5	6-10	11-50	0-50	51-250	
Sat	No.	58,552	64,180	6,628	32,844	162,204	59,706	221,910
	%	26.4	28.9	3.0	14.8	73.1	26.9	31.5
Orașe mici	No.	28,255	12,143	8,558	41,633	90,589	69,854	206,108
	%	13.7	5.9	4.2	20.2	44.0	33.8	22.8
Orașe	No.	51,828	40,036	33,573	119,609	245,046	77,271	322,316
	%	13.3	10.3	8.6	30.6	62.8	19.8	45.7
Total	No.	138,635	116,358	48,759	194,086	497,838	206,831	704,669
	%	19.7	16.5	6.9	27.5	70.6	29.4	100.0

4.2 PERSONALUL ANGAJAT CONFORM MĂRIMII ÎNTEPRINDERII

În afară de informația conform tipului de localitate, Tabela 4.1 prezintă informație ce ține de angajarea personalului conform mărimii întreprinderii. După cum s-a menționat mai sus, circa 20% din cei angajați sunt persoane fizice ce conduc cu microîntreprinderi la care sunt zero angajați, și circa 70% din toți lucrătorii sunt angajați la întreprinderile cu 50 și mai puțini lucrători. La întreprinderile mijlocii sunt angajați 30% din forța de muncă, în pofida faptului că ele sunt foarte puține la număr.

Prezintă interes comparația datelor privind încadrarea în câmpul muncii conform mărimii întreprinderii cu datele similare din Ucraina. Studiul MSI a arătat că 63,1% din totalul angajaților în această țară este concentrată la întreprinderile mici (23% în întreprinderile fără angajați, 36.9% - întreprinderile mijlocii). În Polonia 65,2% sunt angajați la întreprinderile mici, 34,8% - la întreprinderile mijlocii. Faptul că un număr cu mult mai mare a ucrainenilor și polonezilor lucrează la întreprinderile mari reflectă structura ramurală a sectorului de afaceri din Moldova și etapa inițială a dezvoltării acestui sector.

Tabela 4.2: Numărul mediu de angajați la o întreprindere conform mărimii întreprinderii

Mărimea întreprinderii	Numărul mediu de angajați la o întreprindere
1 – 5	2.79
6 – 10	8.74
11 – 50	26.30
Mici: 0-50	6.55
Mijlocii: 51 – 250	120.19
Total	10.04

Numărul mediu al lucrătorilor la o întreprindere poate fi ușor calculat din Tabelele 3.1 și 4.1. Având 21,35 angajați la o întreprindere, întreprinderile din Ucraina sunt în mediu mai mari decât cele din Moldova, cu toate că acest fapt este influențat de ponderea mai mare a întreprinderilor mari din Ucraina. Mărimea medie a întreprinderilor mici din Ucraina este de 12,07, ori de două ori mai mari decât întreprinderile din Moldova. Având între 51 și 250 angajați, cu 127 lucrători la o întreprindere, întreprinderile ucrainene sunt puțin mai mari decât întreprinderile mijlocii din Moldova. Întreprinderile mijlocii din Polonia au în mediu 190 angajați la o întreprindere. Întreprinderile diferă după mărime conform formei lor organizatorico-juridice, după cum reflectă Tabela 4.3. Nu este surprinzător faptul, că activitatea comercială individuală este cea mai mică, cu o medie de 2,66 lucrători la o întreprindere. Întreprinderile private au în mediu mai puțin de 10 angajați, pe când întreprinderile colective și societățile pe acțiuni angajează în mediu 35 lucrători, întreprinderile de stat încadrează un număr cel mai mare - o medie de 44 angajați la o întreprindere.

Tabela 4.3: Numărul mediu de angajați la o întreprindere conform formei de proprietate

Forma de proprietate	Numărul mediu de lucrători pe întreprindere
Întreprinderi private	9.34
Activitatea comercială individuală	2.66
Întreprinderi colective/societăți pe acțiuni, dominate de stat	39.52
Întreprinderi colective/societăți pe acțiuni, dominate de persoane private	33,05
Întreprinderi mixte	35.99
Întreprinderi de stat	43.83
Alte forme	7.79
Total	10.04

4.4 PERSONALUL ANGAJAT CONFORM GENURILOR DE ACTIVITATE

Angajarea în câmpul muncii diferă în dependență de genul de activitate (vezi Tabela 4.4). Cel mai mare număr de angajați sunt la întreprinderile care activează în comerțul angro și cu amănuntul. În afară de comerțul angro și cu amănuntul, populația Moldovei este angajată la întreprinderile din industrie și cele care oferă servicii pentru consumatori. Nu e surprinzător faptul că cele mai răspândite forme de angajare depind de mărimea întreprinderii. 40% sunt la microîntreprinderile din comerțul angro și cu amănuntul, iar 15,7% și 9,7% sunt angajați în construcții și agricultură/silvicultură respectiv. Cu creșterea mărimii întreprinderii, se mărește ponderea lucrătorilor angajați în industrie, și mai puțini angajați lucrează în comerțul angro și cu amănuntul. 15,2% din întreprinderile medii activează în industrie (în comparație cu mai puțin de 5,4% din lucrătorii întreprinderilor mici) în timp ce 15% din angajații întreprinderilor medii lucrează în comerțul cu ridicata și cu amănuntul (41.5% din întreprinderile mici).

Tabela 4.4. Personalul angajat în câmpul muncii conform genului de activitate

Genul de activitate	Angajarea conform mărimii întreprinderii							
	Mici					Mijlocii	Total	% of Total
	0	1-5	6-10	11-50	0-50	51-250		
Construcții	25,359	13,916	8,547	11,757	59,579	10,077	69,656	9,9%
Industrie	295	2,667	3,072	21,302	27,336	31,372	158,708	8,3%
Agricultură și silvicultură	10,757	15,195	3,630	18,419	48,001	16,891	64,892	9.2%
Transport, comunicații	15,183	5,264	350	20,314	41,111	8,566	49,677	7.0%
Comerțul angro și cu amănuntul	47,798	59,315	23,358	76,791	207,262	30,801	238,063	33.7%
Hoteluri și restaurante	0	1,017	2,973	8,886	12,876	19,572	32,448	4.6%
Serviciile comunale și de recreație	17,644	5,107	3,485	10,411	36,620	29,905	66,552	9,4%
Serviciile sociale și culturale	7,292	1,438	496	18,034	27,260	-	27,260	3.9%
Cercetările științifice	556	2,886	2,185	1,175	6,802	-	6,802	1.0%
Alte tipuri de activitate	13,750	9,810	1,481	7,026	32,067	59,706	91,773	13%
Total	138,634	116,615	49,577	194,115	498,914	206,890	705,831	100.0%

Notă: Totalul din această tabelă nu coincide exact cu datele din Tabela 4.2. din cauza rotunjirii cifrelor

4.5 PROGRAM DE LUCRU

Trei pătrimi din întreprinderile din Moldova angajează doar lucrători permanenți, cu toate că această variază în funcție de mărimea întreprinderii (Tabela 4.5). 75% din cele mai mici întreprinderi angajează lucrători permanenți, în timp ce lucrătorii prin cumul sunt mai răspândiți la întreprinderile mari. Întreprinderile din Ucraina se aseamănă în această privință: 22.4% din angajații din Ucraina sunt lucrători prin cumul.

Tabela 4.5: Organizarea activității: ponderea întreprinderilor cu angajați temporari în dependentă de mărimea întreprinderii

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	% cu angajați temporari	% cu cel puțin 1 angajat temporar
0	79.1	20.9
1-5	73.7	26.3
6-10	69.2	30.8
11-50	74.4	25.6
Mici: 0-50	73.9	26.1
Mijlocii: 51-250	55.8	44.2
Total	72.7	27.3

4.6 PERSONALUL ANGAJAT ȘI STATUTUL ORGANIZATORICO-JURIDIC AL ÎNȚREPRINDERII

Nu e de mirare că antreprenorii privați sunt concentrați la microîntreprinderi (vezi Tabela 4.6). O mare parte din ei – lucrează singuri. În general, marea majoritatea a angajaților acestor microîntreprinderi lucrează în întreprinderi private. Cu cât mai mare este mărimea întreprinderii, cu atât se micșorează proporția angajaților din întreprinderile private, în timp ce companiile colective, societățile pe acțiuni angajează un procent mare de lucrători.

Tabela 4.6: Personalul angajat în câmpul muncii după forma organizatorico – juridică a întreprinderilor

[illegible]

4.7 TENDINȚELE ANGAJĂRII ÎN CÂMPUL MUNCII

Procesul schimbării numărului de angajați a afectat toate întreprinderile. Estimările prezentate în Tabela 4.7 demonstrează că în ultimele 6 luni microîntreprinderile sunt destul de stabile pe piața forței de muncă. Întreprinderile cu numărul de angajați între 6 și 10 persoane sunt mai predispuse să-și mărească numărul de angajați, cu toate acestea peste 90% din ele fie că au micșorat numărul de personal sau au rămas la același nivel. Cu cât întreprinderea este mai mare, cu atât mai mare este disponibilizarea numărului de lucrători. Circa o cincime din întreprinderile mici și mijlocii anunță micșorarea numărului de lucrători, în timp ce aproape 13% din acestea au angajat noi lucrători. Acest fapt reflectă probabil desfășurarea procesului de privatizare: multe întreprinderi își micșorează fondul de salarii ca răspuns la mediul competitiv, iar unele întreprinderi (probabil cele mai eficiente) o fac ca răspuns la noile oportunități. În general, Tabela 4.7 indică că în ultimele 6 luni 1,7% din întreprinderile din Moldova au micșorat numărul angajaților, pe când în aceeași perioadă 1,2% din întreprinderi au mărit numărul personalului angajat. Procesul schimbării numărului de angajați a afectat mai mult de 3% întreprinderi, în timp ce 97% din întreprinderi nu și-au modificat numărul personalului. Situația privind angajarea în câmpul muncii în Moldova pare a fi mai stabilă decât în Ucraina, unde 19,6% din întreprinderi și-au micșorat, 8,3% și-au mărit numărul angajaților, iar 59,6% nu și-au schimbat mărimea. Cât privește Moldova, probabilitatea schimbării numărului de personal crește odată cu mărimea întreprinderii. Cu toate acestea, un număr mare de microîntreprinderi fără angajați influențează semnificativ asupra acestor concluzii. Ultimul rând al Tabelei 4.7 reflectă schimbarea numărului de personal doar la întreprinderile cu cel puțin un lucrător. Dintre care în ultimele 6 luni 16,1% la sută au micșorat numărul de personal, circa 4,2% l-au mărit și aproape 90% au păstrat numărul de angajați la același nivel.

Tabela 4.7: Schimbarea numărului de angajați după mărimea întreprinderii

Mărimea întreprinderilor după numărul de angajați	% de întreprinderi ce raportează		
	Micșorarea numărului de angajați	Mărimea numărului de angajați	Nici o schimbare în numărul de angajați
0	0.1	0.0	99.9
1-5	1.7	1.3	97.0
6-10	12.0	7.0	81.0
11-50	21.8	16.4	61.8
Mici: 0-50	1.6	1.1	97.3
Mijlocii: 51-250	22.7	13.2	64.1
Total	1.8	1.3	97.1
Total, excluzând întreprinderile cu 0 lucrători	6.0	4,2	89,8

Datele din Tabela 4.8 demonstrează că întreprinderile în majoritatea genurilor de activitate și-au păstrat numărul de angajați. Activitățile, unde ponderea întreprinderilor se micșorează, sunt industria și hotelurile/restaurantele. Este interesant că aceleași activități au înregistrat și o creștere considerabilă a numărului angajaților. Evident, aceste activități sunt deosebit de sensitive schimbărilor mediului economic din Moldova.

Tabela 4.8: Schimbarea numărului de angajați după genul de activitate

Genul de activitate	% întreprinderilor care au raportat că în ultimele 6 luni numărul angajaților:		
	s-a micșorat	a crescut	nu s-a schimbat
Construcții	1.0	0.2	98.8
Industrie	19.4	20.7	59.9
Agricultură și silvicultură	1.7	0.2	98.1
Transport, comunicații	3.7	0.0	96.3
Comerțul angro și cu amănuntul	1.6	1.3	97.1
Hoteluri și restaurante	6.6	12.4	74.7
Servicii de recreație	1.0	2.4	96.6
Serviciile comunale și culturale	1.1	1.5	97.4
Alte forme	0.5	0.2	99.3

Din numărul total de întreprinderi care au micșorat numărul de angajați, 24.6% au efectuat acest lucru prin reducerea angajaților; 75.4% - prin alte metode.

Cât timp durează concedierea unui lucrător? Datele din Tabela 4.9 reflectă problema dată. În majoritatea cazurilor, întreprinderile din Moldova susțin că procedura durează o zi sau mai puțin. Cu toate acestea, 22% din respondenții care au răspuns la această întrebare au indicat că procesul necesită timp considerabil. Evident, o parte din întreprinderi consideră că reducerea lucrătorilor este destul de costisitoare.

Tabela 4.9: Cât durează procedura de concediere?

Numărul zilelor necesare pentru definitivarea procedurii de concediere	Întreprinderile	
	Numărul	%
< 1 zi	39	0.2
1 zi	13140	78.0
2 - 9 zile	2041	12.2
10 - 60 zile	1578	9.8

4.8 CARACTERISTICA PERSONALULUI ANGAJAT ȘI RELATIILOR DE MUNCA

4.8.1 FEMEILE ANGAJATE ÎN CÂMPUL MUNCII

Din 704669 persoane angajate în câmpul muncii la întreprinderile din Republica Moldova 323699 sau 45.9% sunt femei. Pentru comparație, din numărul total de angajați la întreprinderile din Ucraina, femeile constituie 48.6%. Tabela 4.10 demonstrează că din 195167 întreprinderi - 88349 (sau 45.2%) nu au în cadrul personalului femei. 42% din totalul întreprinderilor constituie cele care angajează câte o femeie și este a doua cea mai numeroasă grupă de întreprinderi din Moldova. Alte 11,5% angajează de la 2 la 20 de femei.

Tabela 4.11 oferă detalii suplimentare cu privire la angajarea femeilor la întreprinderile din Moldova. În primul rând, ponderea femeilor angajate nu deviază cu mult în raport cu dimensiunile întreprinderilor. La toate categoriile întreprinderilor (după mărime) ponderea lor variază de la 42 la 53%. În al doilea rând, femei angajate se întâlnesc mai mult la întreprinderile care sunt în proprietatea femeilor sau dominate de ele. La toate întreprinderile dominate de

femei, două treimi din angajați sunt femei, în timp ce la întreprinderile dominate de bărbați, femeile constituie mai puțin de 40% din numărul angajaților. O situație similară a fost evidențiată și în Ucraina.

4.8.2. RUDE ANGAJATE LA ÎNTREPRINDERI

46.3% din toate întreprinderile care funcționează în țară angajează rude. (vezi Tabela 4.12). Acestea activează în baza formelor legale de activitate, deși distribuirea acestora variază în unele cazuri foarte mult, de la un tip de întreprinderi la altele. Întreprinderile private și societățile pe acțiuni care sunt preponderent în proprietate privată sunt angajate rude într-o măsură mai mare (până la 1/3), pe când întreprinderile de stat sunt mai puțin caracterizate prin angajarea rudelor: numai 15.9% din societățile pe acțiuni în care statul posedă majoritatea acțiunilor și 18.8% din întreprinderile integral de stat angajează rude. O situație similară a fost observată și în Ucraina. În total, doar la 26.5% din întreprinderile din Ucraina sunt angajate rude, pe când în Moldova întreprinderile private angajează mai multe rude decât întreprinderile de stat.

Sunt câteva motive de ce întreprinderile private obișnuiesc angajarea rudelor. Faza inițială a creării proprietății (averii) cere o încredere deosebită față de persoanele care dețin funcții importante. În rezultatul acestui fapt, proprietarii preferă în funcțiile respective rude. Tot odată, în situația când există rata înaltă a șomajului locurile vacante se oferă deseori rudelor apropiate. În cele din urmă, acest mod deosebit de angajare în muncă creează posibilități de creare a întreprinderilor / businessurilor de familie. Acesta este cel mai frecvent motiv al angajării rudelor de către întreprinderile private.

După câte observăm din Tabela 4.13, ponderea întreprinderilor care angajează rude apropiate este mare la micro-întreprinderi. O jumătate din întreprinderi cu 1-5 angajați angajează rude, în timp ce întreprinderile cu numărul de angajați între 6 și 250 - numai 1/3.

Tabela 4.10: Ponderea femeilor în numărul total al angajaților

Numărul de femei angajate la o întreprindere	Numărul de întreprinderi	% de întreprinderi	Femei angajate în total	% din numărul femeilor angajate în total
0 femei	88,349	45.2	0	0,0
1 femeie	82,082	42.0	82,082	25,4
2-9	18,855	9.6	67,124	20,7
10-20	3,668	1.9	56,047	17,3
>21	2,405	1.2	118,466	36,6
Fără răspuns	171	0.0	0	0.0
Total	195,858	100.0	323,699	100.0

Tabela 4.11: Ponderea femeilor angajate după mărimea și tipul întreprinderilor

Tipul de întreprinderi	Categorია întreprinderii (după numărul de angajați)					Total
	Mici				Medii	
	0	1-5	6-10	11-50	51-250	
Toate întreprinderile	41.6	44.7	44.1	52.9	43.2	45.6
Întreprinderile posedate preponderent de femei	56.4	66.8	74.8	70.2	74.7	66.7

Întreprinderile posedate sau dominate de bărbați	8.9	42.7	39.0	46.6	36.4	38.6
--	-----	------	------	------	------	------

Tabela 4.12: Încadrarea rudelor proprietarilor sau managerilor după forma de proprietate a întreprinderilor

Forma organizatorico-juridică	La întreprinderea dvs. sun angajate rude apropiate?		
	Da	Nu	Refuz / Nu știu
În proprietate privată	39.0	58.6	2.4
Activități comerciale private	55.0	45.0	0.0
Colective / societăți pe acțiuni, posedate preponderent de stat.	15.9	79.8	4.3
Colective / societăți pe acțiuni, preponderent private	31.4	66.4	2.2
Întreprinderi mixte	23.1	72.3	41.6
Întreprinderi de stat	18.8	72.0	9.2
Alt tip de proprietate	67.6	32.4	0.0
Toate formele (cu excepția întreprinderilor individuale)	46.3	52.5	1.2

Tabela 4.13: Participarea rudelor în activitățile de afaceri

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	% întreprinderilor care angajează rude ale proprietarilor sau managerilor
1-5	50.9
6-10	34.3
11-50	31.9
51-250	35.5
Toate întreprinderile	46.4

Tabela 4.14 prezintă informația cu privire la salarizare rudelor angajate. Cu cât mai mare este întreprinderea cu atât este mai mare probabilitatea că rudele angajate sunt salarizate. Acest fapt nu depinde doar de mărimea întreprinderilor dar și de diversele funcții pe care le îndeplinesc rudele în cadrul întreprinderilor. Cu cât mai mare este întreprinderea cu atât mai diverse și mai concrete sunt obligațiunile profesionale și mai înalt nivelul de profesionalism al angajaților. Acest fapt implică cerințe de lucru mai dure pentru toți angajații, inclusiv și pentru rude.

Mai puțin sunt salarizate rudele din cadrul întreprinderilor care activează în localitățile rurale, în comparație cu cele amplasate în orașele mari (Tabela 4.15). Doar circa 50 la sută din întreprinderile care activează în mediul rural salarizează rudele apropiate, în timp ce acest indicator este cu mult mai ridicat în orașele mici și orașe, unde această cifră este de circa 100%. Evident este faptul că relațiile neformale sunt destul de puternice în mediul rural. Din

acest motiv lucrul îndeplinit de o rudă este în unele cazuri considerat drept o favoare, care nu cere a fi remunerată. Din cele menționate reiese, că întreprinderi agricole alcătuiesc mai mică parte a întreprinderilor care plătesc salarii rudelor.

Tabela 4.14: Salariul rudelor apropiate ale proprietarilor sau managerilor după mărimea întreprinderii (% întreprinderilor)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	Rudele angajate primesc salarii?		
	Da	Nu	Greu de spus / Nu știu
1-5	65.8	19.4	14.9
6-10	80.5	19.5	0.0
11-19	98.0	2.0	0.0
20-50	100	0.0	0.0
Total	77.5	14.5	8.4

Tabela 4.15: Salariile rudelor proprietarilor sau managerilor conform tipului de localitate

Mediul de activitate	Rudele apropiate primesc salarii?		
	Da	Nu	Greu de răspuns / Nu știu
Rural	50.4	30.5	19.1
Orășele	100.0	0.0	0.0
Orașe	97.5	2.6	0.0
Total	77.5	14.5	8.4

4.8.3 PONDEREA SALARIILOR ÎN NATURĂ ȘI RESTANȚELE LA SALARII

Cifrele din Tabela 4.16 demonstrează că 83.2% din întreprinderile din Moldova plătesc salariile în numerar. Doar puțin peste 6% din întreprinderi menționează că 40% din salarii sunt plătite în natură. Semnificativ este că întreprinderile mai mari practică achitarea salariilor în natură mai des decât microîntreprinderile. În Ucraina 88% din toate întreprinderile mici și mijlocii plătesc salarii în bani. Întreprinderile mijlocii din Ucraina de asemenea sunt mai predispuse să plătească o parte din salarii în natură.

Reieșind din cele expuse putem menționa că, situația privind plata salariilor este relativ satisfăcătoare la întreprinderile care au personal angajat (vezi Tabela 4.17). Rezultatele sondajului arată că 79.7% din întreprinderi achită salariile fără întârziere, 13.4% la sută din întreprinderile achită cu întârziere de 1-3 luni. Doar 6.8% din întreprinderi achită salariile cu întârziere de peste un trimestru.

Însă, dacă luăm în considerație achitarea salariilor în dependență de mărimea întreprinderii, situația este mai puțin satisfăcătoare. Mai mult din jumătate din întreprinderile mijlocii menționează existența restanțelor la salarii. Circa 207000 (29.4% din numărul total de persoane lucrează la asemenea întreprinderi (vezi Tabela 4.1). Din cele expuse este evident faptul că unui număr mare de lucrători din Moldova se datorează salarii. Cu toate acestea, în acest aspect întreprinderile din Moldova au performanțe mai mari comparativ cu cele din Ucraina: doar o jumătate din întreprinderile din această țară menționează că salariile se plătesc lunar. Ca și în

Moldova, însă, probabilitatea plății la timp a salariilor este cu atât mai mică cu cât mai mare este întreprindere.

Tabela 4.16: Ponderea salariilor achitate în natură după mărimea întreprinderii

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	Cota salariilor achitate în natură				
	0%	1%-10%	11%-40%	41%-70%	70%+
1-5	82.6	6.7	3.8	5.9	1.0
6-10	94.7	2.0	0.7	0.0	2.6
11-50	78.4	6.4	7.7	6.5	1.0
51-250	78.8	9.9	4.1	7.2	0.0
251+	60.8	0.0	39.2	0.0	0.0
Total	83.2	6.0	4.7	5.1	1.2

Tabela 4.17: Restanțele la salarii după mărimea întreprinderii (% de întreprinderi)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	Câte luni au restanțele la salarii (% fin întreprinderi)				
	Curent	1-3	4-6	7-12	Peste 12
1-5	88.6	5.6	4.4	0.3	1.1
6-10	82.5	12.2	0.7	0.0	4.5
11-50	69.3	22.1	6.5	0.5	1.6
51-250	40.5	45.6	5.5	4.3	4.1
Total	79.7	13.4	4.3	0.5	2.0

5. FORMELE ORGANIZATORICO-JURIDICE ALE ANTREPRENORIATULUI

5.1 CATEGORIILE DE ANTREPRENORIAT

Nivelul de organizare a antreprenoriatului în Republica Moldova este tipic economiilor în tranziție, instabile, din spațiul post-sovietic. Antreprenoriatul poate fi divizat în două categorii:

- # Organizarea activității de antreprenoriat se efectuează în conformitatea cu Legea RM cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Această categorie de antreprenori sunt defeniți în studiu ca antreprenoriat organizat.
- # Antreprenoriatul neorganizat, se manifestă atunci când o persoană lucrează în afara unei organizații. În atare caz nu sunt careva caracteristici obligatorii ale unei organizații, cum ar fi: divizarea muncii, autoritatea și procedura angajării în muncă. În studiul prezent, această categorie de antreprenoriat (în sensul larg al cuvântului) se numește auto-angajare.

Corelația dintre cele două categorii de antreprenoriat menționate mai sus este una dintre cele mai importante caracteristici ale activității de antreprenoriat din Moldova. Faptul că RM este încă la faza inițială a constituirii economiei de piață poate fi argumentat și prin prevalarea considerabilă a categoriei auto-angajaților asupra antreprenoriatului organizat. Rezultatele sondajului demonstrează că antreprenoriatul neorganizat în Moldova constituie 85.3% din totalul persoanelor juridice și fizice antrenate în activități antreprenoriale (vezi Tabela 5.1). În țările cu economiile în tranziție, ponderea antreprenoriatului neorganizat este mai mare acolo unde veniturile pe cap de locuitor sunt cele mai joase, adică, această stare de lucruri prevalează în regiuni cele mai sărace. La fel este adevărat, că acest indice este înalt în țările în care industria de odihnă și turismul sunt bine dezvoltate. Moldova este considerată o țară săracă, deoarece venitul pe cap de locuitor anual este de 350 - 400 USD. Industria de odihnă și turismul este încă la un nivel scăzut de dezvoltare. Reieșind din acestea putem concluziona că predominarea actuală a auto-angajării în RM cel puțin în majoritatea cazurilor este un rezultat al sărăciei populației și încercărilor de a supraviețui prin auto-angajare.

E necesar de menționat, că categoria de auto-angajați include în general categoria proprietarilor întreprinderilor private, antrenați în activitățile antreprenoriale de mică amploare.

Tabela 5.1: Întreprinderile după statutul organizatorico-juridic.

Forma organizatorico-juridică a întreprinderilor		Mici					Medii	Total
		0	1-5	6-10	11-50	0-50	51-250	
Întreprinderi private	No	3773	9379	3654	2960	19766	216	20018
	%	2.7	22.4	64.9	40.1	10.2	12.5	10.2
Activitate comercială individuală	No	134796	31024	617	0	166437	0	166437
	%	97.2	74.2	11.0	0.0	86.0	0.0	85.1
Colectivă / pe acțiuni, în majoritate de stat	No	0	126	79	759	964	390	1354
	%	0.0	0.3	1.4	10.3	0.5	22.6	0.7
Colectivă / pe acțiuni, în majoritate privată	No	33	545	927	2813	4318	827	5400
	%	0.1	1.3	16.5	38.1	2.2	48.0	2.8

Întreprinderi mixte	No	0	350	257	533	1140	121	1261
	%	0.0	0.8	4.6	7.2	0.6	7.0	0.6
Întreprinderi de stat	No	0	107	95	263	465	168	670
	%	0.0	0.3	1.7	3.6	0.2	9.8	0.3
Alte forme	No	33	272	0	52	357	0	357
	%	0.1	0.7	0.0	0.7	0.2	0.0	0.2
Total	No	138635	41803	5629	7380	193447	1722	195497

5.2 NUMĂRUL DE PROPRIETARI

Tabela 5.2 prezintă informația privind numărul de proprietari de la fiecare întreprindere din Moldova. Penultima coloniță din această tabelă arată că în total, circa 90% din întreprinderile moldovenești au doar un singur proprietar. Însă, această cifră este dominată și de numărul întreprinderilor comerciale individuale, care prin definiție au doar un singur proprietar. Ultima coloniță a Tabelii 5.2 demonstrează distribuția exclusivă a întreprinderilor comerciale individuale. În acest caz se poate observa că doar ceva mai puțin de ¼ din întreprinderile din RM au formă de proprietate colectivă. De aceea nu este surprinzător faptul, că majoritatea întreprinderilor private au doar un singur proprietar, și peste 90% din aceste întreprinderi au 3 sau mai puțini proprietari. Sondajul de asemenea demonstrează faptul, că forma de proprietate colectivă este mai mult caracteristică pentru orașele și orașe decât pentru mediul rural (vezi Tabela 5.3).

Tabela 5.2: Numărul de proprietari conform tipului de proprietate

Numărul de proprietari	Forma de proprietate						Total Alte forme	Activitatea individuală
	Total, cu excepția activității comerciale individuale	Colective/ societăți pe acțiuni, private	Colective/ societăți pe acțiuni, preponderent în posesia	Activități comerciale individuale	Private	Societăți pe acțiuni		
1	33.9	100.0	0.0	4.0	5.7	0.0	89.8	26.0
2 sau 3	56.8	0.0	19.3	33.6	66.6	82.7	7.1	51.5
4 sau 5	2.8	0.0	2.7	4.0	10.3	0.0	0.4	3.2
6 sau mai multe	6.6	0.0	78.0	58.4	17.5	17.3	2.6	19.3
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabela 5.3: Numărul de proprietari conform tipului de localitate
(% din totalul întreprinderilor)

Numărul de proprietari	Mediul de trai			Total
	Rural	Orașele	Orașe	
1	37.1	22.6	19.3	26.0
2 sau 3	52.3	37.0	55.6	51.5
4 sau 5	0.0	5.9	4.5	3.2
6 sau mai multe	10.6	34.0	19.5	19.3
Total	100.0	100.0	100.0	100.0

5.3 FEMEILE ȘI ACTIVITATEA DE ANTREPRENORIAL

Potrivit datelor sondajului (vezi Tabela 5.4) ponderea întreprinderilor în care femeile posedă peste 51% din proprietate constituie 29.5%, ceea ce este considerabil mai puțin decât ponderea femeilor în structura demografică a țării (potrivit datelor statisticii oficiale - circa 52.0%). Pe măsura creșterii mărimii întreprinderii, proporția întreprinderilor în care femeile sunt preponderent proprietare descrește: 31.2% din întreprinderile mici sunt în proprietatea femeilor, în timp ce din totalul întreprinderilor mijlocii - doar 7.4%. În Ucraina aproximativ aceeași proporție din numărul total al întreprinderilor sunt în proprietatea femeilor: 29.8%. Este adevărat și faptul, că în țara dată există un număr mai mare de întreprinderi mici care se află în proprietatea femeilor.

Plus la aceasta, Tabela 5.5 demonstrează evident faptul, că condițiile social-economice și de trai în localități rurale fac mai des întâlnită proprietatea asupra averii decât în orașele mari. Ponderea întreprinderilor dominate de femei în localități rurale este de 48.3%, pe când în orașele mici femeile controlează doar 19.6% din întreprinderi, iar în orașele mari - 22%.

Tabela 5.4: Repartizarea întreprinderilor dominate de femei după mărimea întreprinderii (% din totalul întreprinderilor)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	% de întreprinderi dominate de femei	% de întreprinderi ne-dominate de femei	Greu de răspuns	Total
0	41.1	58.1	0.9	100.0
1-5	41.3	57.0	1.7	100.0
6-10	26.6	67.3	6.1	100.0
11-50	14.6	74.5	10.9	100.0
Mici: 0-50	31.2	63.8	4.9	100.0
Medii: 51-250	7.4	82.4	10.2	100.0
Total	29.6	65.0	5.3	100.0

Tabela 5.5: Repartizarea întreprinderilor dominate de femei după tipul de localitate (% din totalul întreprinderilor)

Mediul de trai	% de întreprinderi dominate de femei	% de întreprinderi ne-dominate de femei	Greu de răspuns
Rural	48.3	51.7	0.0
Orașele	19.7	77.0	3.4
Orașe	22.0	68.8	9.2
Total	29.8	65.0	5.2

După cum demonstrează datele din Tabela 5.6, întreprinderile dominate de femei prevalează în domeniul hotelier și restaurante (38.7%), alte activități (38.5%) în comerțul cu ridicata și cu amănuntul (37.1%), în agricultură și silvicultură (29.5%). Nu există întreprinderi în care femeile ar poseda peste 51% din proprietate în domeniul transporturilor și comunicațiilor, și, ponderea femeilor proprietare este foarte scăzută în industrie și construcții.

Tabela 5.6: Distribuirea întreprinderilor cu proprietate preponderent în posesia femeilor conform tipului de localitate (% din totalul întreprinderilor)

Genul de activitate	% întreprinderilor dominate de femei	% întreprinderilor ne-dominate de femei	Greu de răspuns/refuz
Construcții	6.2	93.8	0.0
Industrie	11.0	81.9	7.1
Agricultură / silvicultură	24.8	75.2	0.0
Transporturi și comunicații	0.0	100.0	0.0
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	37.1	54.0	8.9
Hoteluri și restaurante	38.7	58.0	3.3
Servicii menajere și Recreatie	29.5	67.8	2.7
Servicii sociale și Culturale	28.6	68.1	3.3
Servicii științifice	22.1	77.9	0.0
Alte activități	38.5	61.5	0.0
Total	29.8	65.0	5.3

5.4 SCHIMBĂRILE ÎN FORMELE ORGANIZATORICO-JURIDICE

Cele mai considerabile schimbări care se întreprind în economiile în tranziție sunt determinate și urmate de modificări în forma organizatorico-juridică a întreprinderilor atât cantitativ cât și calitativ. Un proces foarte dinamic de modificare a formelor organizatorico-juridice a întreprinderilor relevă un caracter foarte instabil al acestor instituții sociale din țară. Imaginea generală a modificărilor formei lor organizatorico-juridice a întreprinderilor se prezintă în Tabela 5.7. Din tabelă rezultă că pentru RM este caracteristică modificarea frecventă a formei organizatorico-juridice – mai mult decât fiecare a 4-a întreprindere a avut în trecut o altă formă. Și totuși, o parte considerabilă a numărului de întreprinderi - 71.7% – nu și-au schimbat forma organizatorico-juridică pe parcursul perioadei menționate. Întreprinderile mai mari au suferit mai multe schimbări: 2/3 din întreprinderile mijlocii au menționat o schimbare în forma lor, probabil reflectând procesul de privatizare.

Într-o anumită măsură se pare că situația în Moldova rămâne în urmă față de cea din Ucraina, unde 23.2% de întreprinderi au menționat schimbarea formei organizatorico-juridice. Acolo, ca și în Moldova, întreprinderile mai mari au schimbat mai des forma organizatorico-juridică decât întreprinderile mai mici.

Tabela 5.8 reflectă informația privind schimbarea formei organizatorico-juridice după mediul amplasării acestora. Cel mai activ proces de modificare a formei organizatorico-juridice a întreprinderilor a fost evidențiat în orașele, unde 40.9% din întreprinderi și-au modificat forma lor. 18.9% de întreprinderi din localitățile rurale au avut altă formă organizatorico-juridică în trecut. Întreprinderile amplasate în orașele mari și-au modificat forma organizatorico-juridică în 27.0% de cazuri.

Tabela 5.7: Modificările formelor organizatorico-juridice ale întreprinderilor (% de întreprinderi)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	Întreprinderea dvs. a avut o altă formă organizatorico-juridică anterior?			
	Da	Nu	Nu pot să spun / refuz	Total

1-5	11.7	87.7	0.5	100.0
6-10	21.7	78.3	0.0	100.0
11-50	46.1	52.6	1.3	100.0
Mici: 0-50	24.5	74.9	0.6	100.0
Medii: 51-250	66.6	33.4	0.0	100.0
Total	27.7	71.7	0.6	100.0

Tabela 5.8: Schimbarea formei organizatorico-juridice conform tipului localității
(% din totalul întreprinderilor)

Tipul localității	Întreprinderea dvs. a avut o altă formă organizatorico-juridică anterior?			
	Da	Nu	Greu de spus / refuz	Total
Rural	18.9	81.1	0.0	100.0
Orășele	40.9	58.4	0.7	100.0
Orașe	27.0	72.2	0.8	100.0
Total	27.7	71.7	0.6	100.0

Ce formă aveau anterior întreprinderile care și-au schimbat forma lor organizatorico-juridică? După cum demonstrează datele din Tabela 5.9, forma tipică anterioară a fost întreprinderea de stat, după care urmează întreprinderea colectivă. Reorganizarea întreprinderilor de stat este deosebit de caracteristică pentru întreprinderile mari, fapt ce demonstrează că privatizarea în economia Moldovei a avut loc. La acest capitol situația este similară cu cea din Ucraina, unde peste 72.5% de întreprinderi care și-au schimbat forma au fost întreprinderi de stat.

Tabela 5.9: Ce formă organizatorico-juridică a avut întreprinderea dvs. anterior?
(% de întreprinderi care și-au schimbat forma legal-organizatorică)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	Statutul legal anterior					
	Privată	Colectivă, societate pe acțiuni	Întreprindere mixtă	De stat	Altă formă	Total
1-5	14.0	21.6	0.0	60.7	3.7	100.0
6-10	3.2	6.4	0.0	90.4	0.0	100.0
11-50	0.0	5.0	1.0	92.8	1.1	100.0
Mici: 0-50	11.0	12.2	0.5	74.4	1.9	100.0
Medii: 51-250	0.0	21.6	0.0	47.5	30.9	100.0
Total	3.1	11.0	0.5	79.0	6.4	100.0

5.5 REPARTIZAREA ÎNTRERINDERILOR DUPĂ MODUL DE CONSTITUIRE A ACESTORA

Întreprinderile din Moldova diferă considerabil una de la alta în ceea ce privește modul de constituire a acestora. După cum vedem în Tabela 5.10, majoritatea întreprinderilor au fost create din nou, mai puține au fost constituite în baza celor deja existente. 72.7% din întreprinderile existente la etapa actuală sunt întreprinderi nou constituite; altele 21.4% sunt create în urma reorganizării fostelor întreprinderi de stat sau în urma privatizării (cu alte cuvinte, aceste întreprinderi au folosit sub diferite aspecte capital, utilaj, echipament și tehnologii ale întreprinderilor predecesoare). Este evident că ultima grupă de întreprinderi dispune de anumite avantaje comparativ cu prima, deoarece managerii acestora au avut acces la fondurile întreprinderilor de stat în perioada privatizării în masă. Altele 3.9% întreprinderi au fost create fie prin reorganizarea colhozurilor sau cooperativelor ori prin crearea întreprinderilor mixte (cu participarea capitalului străin).

Table 5.10: Modul de constituire a întreprinderilor (%)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	Modul de constituire a întreprinderilor					Total
	Nou create	Separate din întreprinderile de stat	Create prin privatizare	Create prin separarea de la alte genuri de întreprinderi	Greu de spus / fără răspuns	
0	97.3	0.0	0.9	1.0	0.9	100.0
1-5	86.8	1.9	5.5	4.3	1.5	100.0
6-10	75.3	3.0	17.8	1.4	2.6	100.0
11-50	48.9	6.0	35.3	5.8	3.9	100.0
Mici: 0-50	75.8	3.0	15.3	3.7	2.2	100.0
Medii: 51-250	24.1	11.0	44.4	6.2	14.2	100.0
Total	72.7	3.4	17.6	3.9	3.2	100.0

Informația din Tabela 5.11 reflectă modul creării întreprinderilor în funcție de locul înregistrării lor. Modul predominant de constituire a întreprinderilor în localități rurale a fost crearea noilor întreprinderi: 86.8% din respondenți au menționat că întreprinderile lor sunt nou-create. Cu o mare diferență de la cele menționate, pe locul doi se plasează întreprinderile constituite în urma privatizării -10.6% din respondenți au menționat modul acesta de lansare a noilor activități antreprenoriale. Nici una din întreprinderile care activează în localitatea rurală nu a fost separată din întreprinderile de stat, deoarece în mediul respectiv nu erau atât de multe întreprinderi de acest tip. Toate metodele de creare a întreprinderilor au fost aplicate în orașele, deși în localitățile rurale majoritatea întreprinderilor au fost create din nou (57.0%). Aparent, în orașele privatizarea întreprinderilor de stat (în deosebi în industria alimentară) s-a desfășurat în proporții mari. Aceasta se explică prin faptul că 31.1% întreprinderi din orașele mici au fost separate din întreprinderile de stat. Privatizarea evident, a avut un rol și mai mare în orașele. Întreprinderile nou-create de asemenea predomină în orașele mari (69.7%).

Tabela 5.11: Modul de constituire a întreprinderilor conform tipului de localitate (%)

Modul de constituire a întreprinderii	Tipul de localitate			
	Rural	Orășele	Orașe	Total
Nou create	86.8	57.0	69.7	72.7
Separate de la întreprinderile de stat	0.0	4.7	5.1	3.4
Create prin privatizare	10.6	26.4	17.7	17.1
Create prin separarea de la întreprinderi cu forme diferite de organizare	2.6	3.9	4.6	3.9
Greu de răspuns / fără răspuns	0.0	8.0	2.9	2.9
Total	100.0	100.0	100.0	100.0

6. INTERACȚIUNEA DINTRE ÎNTRERINDERI ȘI STAT

6.1 ÎNREGISTRAREA

Activitatea antreprenorială neoficială în RM predomină considerabil după cum se arată clar în Tabela 6.1. Astfel, dacă numărul de întreprinderi înregistrate⁴ este de 15.0%, atunci întreprinderile neînregistrate constituie 85%. Acest fapt demonstrează că o parte considerabilă a antreprenoratului din Moldova își desfășoară activitatea în economia tenebră.

Dat fiind faptul că înregistrarea oficială este o problemă caracteristică doar întreprinderilor private și antreprenorilor particulari, nu este surprinzător de ce există o strânsă corelație între mărimea întreprinderilor și forma organizatorico-juridică sub care au fost înregistrate. Potrivit rezultatelor sondajului, toate întreprinderile cu numărul de angajați peste 50 sunt înregistrate, iar întreprinderile mici sunt înregistrate doar 14.3% de unități.

Situația în Moldova este similară cu cea din Ucraina în ceea ce privește înregistrarea întreprinderilor. În Ucraina este înregistrat un număr mai mare de întreprinderi mici și mijlocii (31.4%). Ponderea întreprinderilor mici înregistrate din Ucraina este mai mare (30.76% în Ucraina și 14.3% în Moldova).

Tabela 6.1: Înregistrarea întreprinderilor conform mărimii lor
(% din totalul întreprinderilor)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	% de întreprinderi care sunt înregistrate
0	3.3
1-5	26.1
6-10	86.8
11-50	99.3
Mici: 0-50	14.3
Medii: 51-250	100.0
Toate întreprinderile	15.0

6.2 NECESITATEA DE LICENȚE

Există 13 ministere, 3 departamente și 10 alte organe de stat din RM, precum și BNM, care eliberează licențe pentru desfășurarea diverselor forme de activități antreprenoriale. Potrivit legii cu privire la Acordarea de licențe pentru unele genuri de activitate, întreprinderile desfășoară anumite activități doar în baza licențelor, eliberate de către organele de stat autorizate. În total 106 genuri de activități sunt supuse licențierii.

⁴ Există cel puțin trei tipuri de înregistrări în Republica Moldova. "Înregistrarea de stat" implică faptul că întreprinderea este introdusă în Registrul de Stat. Persoanele fizice activează în baza de patent, care implică relații fiscale cu statul. Un alt tip de înregistrare se cere de la fermieri. Dacă nu este specificat într-un alt mod, termenul de înregistrare se referă către primul tip de înregistrare, adică în formă de persoană juridică. Antreprenorii care activează în baza de patent, la fel ca și fermierii, în acest studiu se consideră "neînregistrați".

Pentru majoritatea întreprinderilor există necesitatea obținerii unei licențe pentru desfășurarea activității, dar datele din Tabela 6.2 demonstrează că majoritatea proprietarilor ori nu sunt la curent cu faptul că ei au nevoie de a obține o licență (46.9%), sau nu sunt siguri dacă au nevoie de acestea (23.7%). Nu e surprinzător că această neînțelegere se manifestă preponderent la cele mai mici întreprinderi din Moldova.

Tabela 6.2: Viziunea proprietarilor privind necesitatea deținerii licențelor sau patentelor (% din numărul total al întreprinderilor)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	Activitatea dvs. are nevoie de licență sau patentă?			
	Da	Nu	Nu sunt sigur	Total
0	21.6	50.0	28.5	100.0
1-5	39.3	44.7	16.0	100.0
6-10	76.1	23.9	0.0	100.0
11-50	78.0	22.0	0.0	100.0
Mici: 0-50	29.1	47.0	23.9	100.0
Medii: 51-250	62.3	37.7	0.0	100.0
Total	29.5	46.8	23.7	100.0

Necesitatea de a avea câteva licențe este un obstacol serios pentru activitățile antreprenoriale precum și o sursă de corupție. Din rândul întreprinderilor care constată că au nevoie de licențe pentru desfășurarea afacerii majoritatea întreprinderilor (64.7%) a menționat că au nevoie doar de o singură licență. Însă, 12.7% constată că există necesitatea a două licențe diferite, 18.4% constată că au nevoie de trei licențe. Altele 4.2% au nevoie de 4 sau mai multe licențe!

6.3 NUMĂRUL DE CONTROALE

În afară de necesitatea de a obține licențe și patente pentru desfășurarea activității, proprietarii mai indică un număr mare de vizite din partea inspectorilor de stat. După cum demonstrează datele din Tabela 6.3 pe parcursul ultimelor 6 luni întreprinderile din Moldova au fost vizitate de către inspectorii de stat peste 500000 ori. Luând în considerație, că în Moldova există circa 200,000 de întreprinderi, aceasta constituie în mediu 2.7 vizite pentru fiecare întreprindere în decursul ultimelor 6 luni. Evident că nu toate întreprinderile au fost controlate doar de 3 ori: în unele cazuri numărul controalelor a fost cu mult mai mare. Cel mai mare număr de controale (386389) a fost efectuat de reprezentanții a 4 organe de stat: serviciul sanitar-epidemiologic – 115990, inspectoratul fiscal – 77185, poliția economică – 121250 și garda financiară – 71964.

După cum s-a menționat mai sus, întreprinderile din Moldova au fost vizitate de inspectori în mediu de 3 ori în decursul ultimelor 6 luni. Dar media acestui indicator variază considerabil în dependență de mărimea și locul plasării întreprinderii (vezi Tabelele 6.4 și 6.5). este evident faptul că cu cât este mai mare întreprinderea cu atât mai dese sunt controalele. Aceasta pare a fi rezultatul faptului că întreprinderile mari sunt mai vizibile: pentru inspectori este mai dificil de a găsi întreprinderile mai mici, majoritatea cărora sunt neînregistrate. În mediu, întreprinderile mijlocii au fost vizitate de către inspectori de 9.55 ori, doar în decursul ultimelor 6 luni. În mod similar, întreprinderile din orașele și, mai ales, orașele mari au fost inspectate mai des decât cele

din mediul rural. Ca și în cazul dependenței de mărimea întreprinderilor, este mai dificil de a găsi și inspecta întreprinderile din zonele mai îndepărtate.

Oficialii ucraineni sunt încă mai „stăruitori” decât cei din Moldova, și în deosebi vis-a-vis de întreprinderile mici. În timp ce întreprinderile mijlocii din Ucraina pe parcursul a 6 luni au fost vizitate de 13.19 ori fiecare, întreprinderile fără angajați au fost vizitate de 3.59 ori, cele fără angajați din Moldova au fost vizitate doar de 2.59 ori. În mediu, întreprinderile din Ucraina au fost vizitate pe parcursul a 6 luni de 7.1 ori, cu mult mai des decât întreprinderile din Moldova.

Tabela 6.3: Numărul de controale efectuate de către organele de stat în decursul ultimilor 6 luni

Organele de control de stat	Numărul total de controale	Numărul controalelor care au depistat încălcări	
	Numărul	Numărul	%
Inspectoratul fiscal	77,185	8,108	10.5
Serviciul anti-incendiar	33,038	1,713	5.2
Poliția economică	121,250	35,155	29.0
Garda financiară	71,964	10,896	15.1
Departamentul sanitar-epidemiologic	115,990	12,860	11.1
Ministerul mediului	13,787	117	0.8
Departamentul standarde, metrologie și supraveghere tehnică	48,264	1,839	3.8
Departamentul arhitectură	9,369	144	1.5
Alte servicii	35,566	10,213	28.7
Total	526,413	81,045	15.4

6.4 COMANDA DE STAT ÎN ACTIVITATEA DE PRODUCERE A ÎNTEPRINDERILOR

Din total întreprinderilor doar 7.1% la sută constată că realizează ceva statului. Pentru majoritatea întreprinderilor (93%) această formă de colaborare cu statul lipsește. Pentru comparație, 87.5% de întreprinderi ucrainene nu realizează producție la stat. Ponderea bunurilor și serviciilor care sunt achiziționate din sectorul privat în baza comenzilor de stat este reprezentată în Tabela 6.6. Situația este foarte clară. Pe de o parte, sectorul privat alege domeniul activităților reieșind din necesitățile aceluiași sector privat și populației. Astfel, rolul statului în calitate de client devine foarte limitat. Desigur, în atare condiții, reglementarea birocratică a lucrărilor și serviciilor ar trebui reduse la minimum. Pe de altă parte, ponderea joasă a comenzilor de stat vorbește despre sărăcia statului. Între timp, chiar și numărul scăzut al comenzilor de stat îndreptate față de întreprinderile mici și mijlocii constituie un factor important de încurajare a activității antreprenoriale din partea statului. Mai este adevărat și faptul, că majoritatea comenzilor de stat care ajung la întreprinderi sunt preponderent în domeniul serviciilor de transport și a comerțului cu ridicata sau amănuntul. Ar trebui să menționăm în mod deosebit lipsa comenzilor de stat pentru întreprinderile antrenate în domeniul serviciilor hoteliere, alimentarea publică, servicii culturale și științifice. Este destul de surprinzătoare pentru o așa țară ca Moldova lipsa comenzilor de stat pentru produse agricole și servicii.

Tabela 6.4: Numărul controalelor la o întreprindere conform mărimii acesteia

Organele de stat	Numărul de controale pe întreprindere, după mărimea ei (numărul de angajați)				
	0	1-5	6-10	11-50	51-250
Inspectoratul fiscal	0.31	0.36	1,01	1.23	1,85
Serviciul anti-incendiar	0.09	0.18	0,56	0,94	1.08
Poliția economică	0.70	0.23	0.69	0.92	1.49
Garda financiară	0.36	0.22	0.87	0.78	1.16
Departamentul sanitar – epidemiologic	0.59	0.28	1.09	1.36	2.08
Ministerul mediului	0.05	0.06	0.17	0.26	0.70
Departamentul standarde	0.23	0.12	0.50	0.69	0.68
Departamentul arhitectură	0.03	0.06	0.17	0.06	0.32
Alte servicii	0.23	0.02	0.15	0.25	0.19
Total	2.59	1.53	5.21	6.49	9.55

Tabela 6.5: Numărul controalelor la o întreprindere conform tipului de localitate și organului de stat

Organele de stat	Numărul controalelor pe întreprindere, după locul amplasării ei		
	Rural	Orășele	Orașe
Inspectoratul fiscal	0.30	0.42	0.50
Serviciul anti-incendiar	0.11	0.11	0.26
Poliția economică	0.33	0.66	0.94
Garda financiară	0.14	0.68	0.49
Departamentul sanitar – epidemiologic	0.47	0.60	0.74
Ministerul mediului	0.06	0.08	0.07
Departamentul standarde	0.20	0.42	0.23
Departamentul arhitectură	0.03	0.03	0.07
Alte servicii	0.17	0.33	0.13
Total	1.82	3.33	3.43

Tabela 6.6: Ponderea bunurilor și serviciilor achiziționate de către stat (% din numărul total al întreprinderilor)

Ponderea bunurilor și serviciilor realizate în baza comenzii de stat	0	1-5	6-10	11-50	51-250	% din toate întreprinderile
0%	100.0	96.9	90.5	90.4	70.3	92.9
De la 1 la 5%	0.0	0.5	3.5	0.5	2.7	1.1
De la 6 la 10%	0.0	2.1	0.9	3.2	4.3	2.2
De la 11 la 50%	0.0	0.0	3.6	2.0	8.2	1.6
Peste 50%	0.0	0.0	0.8	3.8	14.4	2.0
Greu de spus / Nu știu	0.0	0.5	0.7	0.0	0.0	0.3
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

7. RELAȚIILE DINTRE ÎNTREPRINDERI, CLIEȚI ȘI FURNIZORI

7.1 PONDEREA MATERIEI PRIME, UTILAJULUI ȘI ALTOR BUNURI PROCURATE PRIN BARTER

Contrar impresiilor pe care le pot avea unii, la întreprinderile din Moldova barterul nu este principalul mijloc în procurarea materiilor prime, utilajelor și altor bunuri, deși este necesar de menționat că acest aspect depinde de mărimea întreprinderii. Tabela 7.1 arată că doar 5.4% din întreprinderi procură materia primă, utilaj, alte bunuri și materiale în baza contractelor de barter. Din numărul mic de întreprinderi care efectuează tranzacții barter, majoritatea sunt întreprinderi mijlocii cu toate că majoritatea din ele nu purced la atare metodă. În timp ce 43.8% din întreprinderile mijlocii procură câte ceva din mijloace de producție prin barter, doar 11.2% procură mai mult de 10% din mijloacele de producție necesare în acest mod. Vorbind în sens mai larg, o atare situație apare în Ucraina. În țara dată, un număr mai mare de întreprinderi (20%) folosesc tranzacțiile barter pentru procurarea mijloacelor de producție, iar în Moldova această metodă este folosită în majoritatea cazurilor de întreprinderile mijlocii.

În mod similar, o parte considerabilă de întreprinderi (80.1%) nu acceptă barterul ca mijloc de plată pentru bunurile și serviciile livrate (vezi Tabela 7.2). Încă o dată e necesar de menționat că întreprinderile mijlocii sunt mai predispuse la acceptarea barterului decât cele mici. Din numărul întreprinderilor care nu acceptă tranzacții barter, foarte puține depind considerabil de atare aranjamente. Doar 8% din întreprinderi efectuează peste 40% din plăți prin barter. O situație similară a fost observată și în Ucraina.

Tabela 7.1: Ponderea materiei prime și utilajului procurat prin barter conform mărimii întreprinderii (% din numărul total al întreprinderilor)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	% de materie primă și utilaje procurate prin barter						
	0%	1 -10%	11- 40%	41- 70%	Peste 70%	Greu de spus / nu știu	Total
0	96.6	1.3	0.9	0.4	0.8	0.0	100.0
1-5	94.5	0.3	3.9	0.2	0.1	1.0	100.0
6-10	78.1	5.8	13.1	1.5	0.7	0.8	100.0
11-50	79.9	12.6	3.1	2.6	1.0	0.7	100.0
Mici: 0-50	95.0	1.7	2.0	0.5	0.7	0.1	100.0
Medii: 51-250	56.2	32.5	8.5	0.0	2.7	0.0	100.0
Total	94.6	1.9	2.0	0.5	0.7	0.3	100.0

Tabela 7.2: Ponderea achitărilor în formă de barter conform mărimii întreprinderilor (% din totalul întreprinderilor)

Mărimea întreprinderi i (numărul de angajați)	% vânzărilor prin barter						Total
	0%	De la 1% la 10%	De la 11% la 40%	De la 41% la 70%	Peste 70%	Greu de spus / Nu știu	
0	82.3	3.6	6.4	5.2	2.4	0.0	100.0
1-5	76.3	8.0	3.9	5.0	5.0	1.8	100.0
6-10	73.7	11.9	10.0	2.1	2.3	0.0	100.0
11-50	71.7	11.7	10.6	2.5	2.1	1.3	100.0
Mici: 0-50	80.3	5.1	6.1	5.0	3.0	0.5	100.0
Medii: 51-250	58.3	32.5	6.4	0.0	2.7	0.0	100.0
Total	80.1	5.4	6.1	5.0	3.0	0.4	100.0

7.2 PONDEREA PRODUCȚIEI PENTRU EXPORT

7.2.1 ORIENTAREA GENERALĂ SPRE EXPORT

Gradul orientării spre export a întreprinderilor din Moldova (atât organizate cât și neorganizate) poate fi evaluat din Tabela 7.3. Doar 2.8% din întreprinderi exportă toate mărfurile și serviciile, și numai 1.8% exportă în cantități mari (30-100%). Concluzia este importantă: întreprinderile din Moldova sunt orientate până când spre piața internă. Situația financiară dificilă a antreprenorilor și calitatea joasă a producției și serviciilor paralizează posibilitățile lor de export. În acest aspect, Moldova este într-o situație nefavorabilă vis-a-vis de Ucraina, unde circa 10% din întreprinderi exportă ceva din producția lor.

Evident, cauza principală a unei asemenea situații este competitivitatea joasă a produselor și serviciilor. Există și alt motiv: dificultățile create de normele existente, sistemul de licențiere, precum și alte obstacole ce țin de procedurile administrative. Impozitele mari, taxele vamale excesive și procedurile întortocheate pentru înregistrarea oficială a producției de export precum și alte obstacole împiedică abilitățile antreprenorilor de a realiza tranzacții de export. Exportatorii se ciocnesc de problema corupției într-o măsură mai mare decât antreprenorii care produc pentru piața internă. Pentru întreprinderi este greu de înțeles în ce cazuri legislația este principalul obstacol și în ce cazuri problemele sunt cauzate de oficialități. Multe persoane de afaceri s-au lamentat, cu anumite argumentări, despre cerințele nerezonabile ce țin de controlul vamal și licențiere.

Tabela 7.4: Ponderea producției exportate

% producției care se exportă	Numărul de întreprinderi	%
De la 1 la 10%	863	0.4
De la 11 la 30%	851	0.4
De la 31 la 70%	1,611	0.8
Peste 70%	2,026	1.0
0 %	190,110	97.2
Total	195,460	100.0

7.2.2. EXPORTURILE ÎN RUSIA ȘI CSI

Din numărul redus de întreprinderi care exportă ceva din producție 73.8% realizează cel puțin o parte din producția sa în Rusia și CSI (vezi Tabela 7.4). Însă, din numărul total al întreprinderilor din Moldova care exportă - numai 39% exportă peste 30% din volumul mărfurilor în Rusia și CSI. După criza financiară din august (1998) exporturile în aceste regiuni au scăzut în mare parte în detrimentul volumului total al exporturilor, deoarece pierderile pe piețele din est nu puteau fi compensate prin exporturile în alte țări. Sectorul întreprinderilor din Moldova de asemenea este similar în acest sens cu cel din Ucraina: în timp ce aproape $\frac{3}{4}$ din întreprinderi exportă o parte din bunurile lor în Rusia sau CSI, foarte puține din ele contează pe aceste piețe.

Tabela 7.5: Ponderea exporturilor în Rusia și CSI
(din întreprinderile exportatoare)

% exporturilor în Rusia sau CSI	Numărul	%
0 %	622	23.6
1 -10%	111	4.2
11- 30%	809	30.6
31 - 70%	107	4.0
Peste 70%	924	35.0
Greu de spus / Nu știu	69	2.6
Total	2,642	100.0

7.3 RELATIILE CU FURNIZORII

Tabela 7.5 prezintă informație cu privire la relațiile dintre întreprinderile din Moldova și furnizorii acestora. 43.9% din antreprenori menționează că furnizorii din Moldova achită plățile pentru bunurile furnizate și materia primă prin plăți în avans. Aceasta se întâmplă în deosebi prin faptul că contractele nu sunt instrumente sigure și activitatea organelor de judecată este nesatisfăcătoare. Doar 8.7% din furnizori acordă marfă (cel puțin ocazional) în credit, și întreprinderile cu atare posibilități sunt, de regulă, întreprinderile mijlocii. Restul 47.2%, de regulă cele mai mici întreprinderi, nu au desfășurat afaceri cu furnizori permanenți.

Tabela 7.6: Relațiile cu furnizorii după mărimea întreprinderii
(% din totalul întreprinderilor)

[illegible]

Întreprinderile din eșantion preferă asigurarea cu tot de ce au nevoie pentru activitățile ulterioare (mărfuri de vânzare, materie primă, servicii, etc.) prin intermediul mai multor furnizori. Majoritatea întreprinderilor au însușit mecanismul de piață a procurărilor de mărfuri destul de bine. După cum se poate vedea din Tabela 7.6, 88.6% din întreprinderile care au răspuns la întrebare au constatat că acestea cumpără mărfuri și servicii de la un șir de furnizori și doar 9.1% din ele - doar de la un singur furnizor. Deși un număr mic de întreprinderi mizează pe un singur furnizor, întreprinderile mici se pare că mizează pe acest mod de relații mai mult decât întreprinderile mijlocii. O concluzie argumentată este că a fost formată o rețea a furnizărilor de bunuri de care este nevoie pentru a asigura activitățile antreprenoriale în Moldova. Majoritatea întreprinderilor și persoanelor fizice selectează mărfurile de care au nevoie de la un anumit număr de surse disponibile. Din cauza capacității mici de cumpărare a populației, însă, calitatea producției și serviciilor mai continuă a fi o problemă vitală.

Tabela 7.7: Numărul de furnizori conform mărimii întreprinderii
(% din totalul întreprinderilor)

Mărimea întreprinderii (numărul de angajați)	% de întreprinderi care procură mărfuri de la...			Total
	... un furnizor	... câțiva furnizori	este greu de spus, nu știu	
0	7.3	90.0	2.7	100.0
1-5	14.0	83.9	2.1	100.0
6-10	10.0	90.0	0.0	100.0
11-50	5.0	94.1	0.9	100.0
Mici: 0-50	9.2	88.5	2.3	100.0
Medii: 51-250	4.7	95.3	0.0	100.0
Total	9.1	88.6	2.2	100.0

8. PERFORMANȚA ECONOMICĂ A ÎNȚREPRINDERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

8.1 VOLUMUL MEDIU LUNAR AL VÂNZĂRILOR

Informația cu privire la volumul vânzărilor obținută în rezultatul studiului trebuie tratată cu atenție. La 28,1% din întreprinderile cuprinse în eșantion lipsește informația fie din cauza refuzului respondentului de a răspunde la întrebări, fie din cauza că întrebarea a părut dificilă și respondentul nu cunoaște situația. Dat fiind faptul că studiul a fost efectuat printre oamenii de afaceri, „necunoașterea situației” poate fi considerată drept refuz de a răspunde pentru a nu afișa veniturile. Cu toate acestea, precauția antreprenorilor, care poate fi înțeleasă, ne permite să credem că rezultatele obținute mai mult subapreciază decât supraapreciază realitatea, ceea ce permite evaluarea rezultatelor, având în vedere și calitatea acestora. În fine, rezultatele noastre pot fi privite drept o estimare „crudă”, dar rezonabil veridică a vânzărilor din ultimele 6 luni.

În Tabela 8.1. sunt prezentate rezultatele. După cum vedem, cel mai reprezentativ grup (41.5% din toate întreprinderile) cuprinde întreprinderile care în ultimele șase luni au înregistrat un volum al vânzărilor de până la 500 lei. Aceasta înseamnă un volum anual al vânzărilor de circa \$476. Majoritatea întreprinderilor din Republica Moldova într-adevăr sunt mici. Două treimi din întreprinderile din Republica Moldova au vânzări lunare medii până de 25,000 lei sau până la \$24,000 anual.

Nu e de mirare faptul că volumul mediu al vânzărilor depinde în mare măsură de tipul localității unde este amplasată întreprinderea (vezi Tabela 8.2). În timp ce mai mult de jumătate din întreprinderile cu volumul lunar al vânzărilor mai mic de 500 lei pe lună sunt situate în sate, 29,2% din întreprinderile cu vânzările între 5,000 și 50,000 lei sunt situate în localitățile rurale și numai 7.1% din cele mai mari după volumul vânzărilor.

Informații mai detaliate despre volumul vânzărilor întreprinderilor putem obține din Tabela 8.3., care prezintă opiniile proprietarilor privind schimbarea volumului vânzărilor în decursul a 6 luni precedente. În general, volumul lunar al vânzărilor în ultimele șase luni s-a redus la 50,3% din întreprinderile din Republica Moldova. Alte 14,8% de întreprinderi nu au înregistrat nici o schimbare și 12,3% au menționat o creștere. Această tendință corespunde declinului continuu al economiei naționale și activității reduse a întreprinderilor, evidențiată în informația statistică oficială pentru a doua jumătate a anului trecut.

Tabela 8.4 reflectă aceeași problemă, conform genurilor de activitate a întreprinderilor. Din datele tabelii se vede că cel mai mare declin s-a înregistrat în domeniile transporturilor și comunicațiilor, comerțului angro și cu amănuntul. Multe servicii, în special serviciile sociale și culturale, au avut o performanță mai bună.

Tabela 8.4: Schimbările în volumul lunar al vânzărilor după genul de activitate (% întreprinderilor)

[illegible]

Tabela 8.6: Schimbări în profit după genul de activitate (%)

[illegible]

8.3 PROGNOZA PROPRIETARILOR PRIVIND SCHIMBĂRILE ÎN URMĂTOARELE 6 LUNI

8.2.1 PROGNOZA SCHIMBĂRILOR ÎN VOLUMUL VÂNZĂRILOR

Proгноza schimbărilor în volumul vânzărilor pentru următoarele șase luni este destul de pesimistă (vezi Tabela 8.7). 40,6% din întreprinderile intervievate anticipează o scădere a vânzărilor și doar 5,8% prezic o creștere. 27,4% consideră că volumul vânzărilor va rămâne la nivelul curent. Situația în următoarele șase luni la 26,2% de întreprinderi este atât de incertă, încât acestea nici nu au îndrăznit să facă unele prognoze. E necesar de menționat faptul că studiul a fost efectuat în decembrie/ianuarie și următoarele șase luni cuprinde perioada de iarnă-primăvară. Pentru Moldova, care este o țară agrară, aceasta perioadă este cea mai dificilă, deoarece volumul vânzărilor depinde cu mult mai mult de recesiunea sezonieră decât în perioada de vară-toamnă.

Tabela 8.8. prezintă prognoza proprietarilor privind schimbările în volumul vânzărilor pentru următoarele șase luni pe tipuri de activitate. Întreprinderile din construcții par a fi deosebit de pesimiste, în timp ce mai mult de o pătrime din întreprinderile industriale sunt puțin mai optimiste.

8.2.2 PROGNOZA PRIVIND SCHIMBĂRILE ÎN MEDIUL GENERAL AL ACTIVITĂȚII DE ANTREPRENORIAL

Tendențele schimbărilor condițiilor desfășurării activității de antreprenoriat în următoarele șase luni sunt neclare pentru managerii și proprietarii a 12,3 la sută din întreprinderi. 45,4% din întreprinderi au prognoze pesimiste. Dintre acestea 29,6% prezic o mică agravare și 15,8% - o agravare considerabilă a situației. O parte cu mult mai mică (15,5%) din întreprinderi sunt optimiste în ceea ce privește situația în următoarele 6 luni.

Tabela 8.7: Prognoza proprietarilor privind la schimbările în volumul vânzărilor în următoarele șase luni după mărimea întreprinderii (%)

Mărimea întreprinderii după numărul angajaților	Cota proprietarilor care cred că volumul vânzărilor va...						Total
	Scade mult	Scade puțin	Rămâne același	Crește puțin	Crește mult	Nu sunt încrezuți /greu de spus	
0	23.8	17.3	26.2	2.4	0.7	29.6	100.0
1-5	20.4	20.7	28.3	9.6	0.9	20.1	100.0
6-10	8.8	27.2	32.9	8.5	3.0	19.5	100.0
11-50	13.8	23.9	32.7	19.1	3.9	6.7	100.0
Mici: 0-50	22.2	18.6	27.1	4.8	0.9	26.4	100.0
Mijlocii: 51-250	13.8	5.8	64.0	10.2	2.1	4.0	100.0
Total	22.1	18.5	27.4	4.8	1.0	26.2	100.0

Tabela 8.8. Prognoza proprietarilor privind la schimbările în volumul vânzărilor în următoarele șase luni pe genuri de activitate (%)

Au raportat schimbări în volumul lunar al vânzărilor	Construcții	Industrie	Agricultură și silvicultură	Transporturi și comunicații	Comerț cu ridicata și cu amănuntul	Hoteluri și restaurante	Servicii menajere și de recreație	Servicii sociale și culturale	Servicii științifice	Alte activități	Total
A scăzut mult	30.1	28.5	21.7	24.8	22.1	3.2	8.7	15.6	6.3	25.9	22.1
A scăzut puțin	15.0	1.6	22.6	20.5	19.3	25.3	17.8	12.1	9.5	22.4	18.5
A rămas același	18.7	37.8	34.7	26.3	28.1	31.1	39.0	40.9	15.1	13.6	27.4
A crescut puțin	2.1	18.6	0.6	4.0	6.7	15.6	5.4	2.3	8.9	4.9	4.9
A crescut mult	1.0	9.8	0.0	2.7	0.7	0.0	0.4	2.1	1.9	0.0	1.0
Greu de spus, nu știu	33.2	3.6	20.4	21.7	23.1	24.7	28.6	27.0	58.4	33.2	26.2
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabela 8.9: Prognoza proprietarilor privind schimbarea mediului de antreprenoriat în următoarele șase luni

Pronosticul tendinței schimbărilor în mediul general al activității de antreprenoriat	Întreprinderi	%
Se va îmbunătăți considerabil	1,119	3.7
Se va îmbunătăți puțin	3,618	11.8
Va rămâne același	8,205	26.8
Se va agrava puțin	9,074	29.6
Se va agrava considerabil	4,843	15.8
Greu de spus, nu știu	3,773	12.3
Total	30,632	100.0

9. INVESTIȚIILE ÎN ÎNTREPRINDERI

9.1 PROCURAREA SAU ARENDAREA FONDURILOR FIXE

Conform studiului efectuat în ultimele 12 luni 11,2% din întreprinderi au investit în procurarea sau arendarea fondurilor fixe (vezi Tabela 9.1). Cu toate acestea, majoritatea respondenților (88.4%) au constatat că nu au folosit surse financiare în scopurile menționate mai sus și și-au desfășurat activitatea în aceleași condiții de producție, fără a-și extinde baza tehnică, clădirile, caracteristicile de producție și terenurile agricole. Astfel, supraviețuirea, și nu dezvoltarea este caracteristică majorității întreprinderilor. Aceste cifre sunt dominate de întreprinderile mici, care mai puțin probabil au efectuat investiții, comparativ cu întreprinderile mijlocii. Din contra, mai mult de 40% din întreprinderile din Ucraina au constatat efectuarea investițiilor capitale în anul precedent studiului.

Tabela 9.1: Prognoza întreprinderilor ce au efectuat investiții capitale anul trecut după mărimea întreprinderii (numărul angajaților)

Mărimea întreprinderii (numărul angajaților)	Întreprinderea Dvs. a efectuat cheltuieli capitale anul trecut?			
	Da	Nu	Greu de spus/Nu știu	Total
0	6.2	93.8	0.0	100.0
1-5	16.0	82.5	1.6	100.0
6-10	49.4	50.6	0.0	100.0
11-50	46.7	52.5	0.8	100.0
Mici: 0-50	11.1	88.5	0.4	100.0
Mijlocii: 51-250	28.7	71.3	0.0	100.0
Total	11.2	88.4	0.4	100.0

Proporția întreprinderilor ce au efectuat cheltuieli capitale depinde și de tipul activității întreprinderii, după cum demonstrează datele din Tabela 9.2. 63,9% din întreprinderile din industrie și 45,2% din hoteluri și restaurante au menționat efectuarea investițiilor. Cu toate acestea, doar 6,2% din întreprinderile din construcții și 8,6% din cele din comerțul cu ridicata și cu amănuntul au efectuat cheltuieli capitale în ultimul an. După cum s-a menționat, aceste activități au fost dominate de întreprinderile mici, care au acces mai limitat la fondurile de investiții.

Tabela 9.2: Ponderea întreprinderilor ca au avut cheltuieli capitale în anul precedent conform tipului de activitate (cota angajaților)

Tipul activității	Întreprinderea Dvs. a efectuat cheltuieli capitale anul trecut?			
	Da	Nu	Greu de spus/Nu știu	Total
Construcții	6.2	93.8	0.0	100.0
Industrie	63.9	33.6	2.5	100.0
Agricultură și silvicultură	8.9	91.1	0.0	100.0
Transporturi și	15.5	84.5	0.0	100.0

10. PROBLEME CU CARE SE CONFRUNTĂ ÎNTREPRINDERILE DIN REPUBLICA MOLDOVA

10.1 PROBLEME GENERALE

Activitatea de antreprenoriat în Moldova se dezvoltă pe fundalul multor probleme. În general, această multitudine de probleme este generată de situația financiară, economică, juridică, administrativă, tehnică și organizațională instabilă și incertă la momentul actual. Condițiile nesigure creează mai multe probleme decât situațiile nefavorabile dar stabile și previzibile. Alte cauze posibile sunt subdezvoltarea întreprinderilor mici din Moldova și lipsa susținerii din partea statului (o rată acceptabilă a dobânzii la credite, impozite preferențiale, lobbyismul activ în Parlament, etc.).

Este interesant să examinăm problemele considerate de către antreprenorii din Republica Moldova ca fiind cele mai importante. După cum se vede în Tabela 10.1., predomină problema condițiilor nefavorabile de pe piață. Circa 36,5% din antreprenorii din Moldova menționează drept probleme primordiale puterea mică de cumpărare a populației, cererea mică pe piață și prețurile joase. Alte 22% consideră inflația a fi cea mai mare problemă. Datele din Tabela 10.2 evidențiază problemele cel mai des raportate, după mărimea întreprinderilor. Problemele legate de piață și inflația înaltă afectează micro-întreprinderile într-o măsură mai mare, în timp ce întreprinderile mai mari sunt într-o măsură mai mare constrânse de problemele reglementării și impozite. În cele din urmă, Tabela 10.3 reflectă incidența diferitor probleme după tipuri de localitate. În condițiile rurale cererea scăzută și puterea de cumpărare slabă a populației sunt cele mai majore probleme, pe când inflația pare să domine în orașele mici și mari.

Când analizăm a doua problemă după importanță, evidențiem o tendință similară. Tabela 10.1 arată că puterea slabă de cumpărare a populației este problema cea mai frecvent menționată, urmată de rata înaltă a inflației, lipsa cererii pentru produse; prețurile joase de pe piață fiind la fel o problemă majoră.

Tabela 10.1: Problemele cele mai frecvent menționate probleme de către întreprinderi

Probleme	Cele mai importante		De importanță secundară	
	Număru I	%	Numărul	%
Putere joasă de cumpărare a populației	43,129	22.0	47,348	24.2
Inflație înaltă	45,117	23.0	24,450	12.5
Sistemul existent de impozitare	13,574	6.9	7,748	4.0
Lipsa cererii pentru producție	19,394	9.9	24,677	12.6
Prețurile joase de pe piață	20,507	10.5	23,994	12.3
Lipsa capitalului circulant	9,036	4.6	7,947	4.1
Condițiile legislative	4,402	2.2	5,835	3.0
Indisponibilitatea altor resurse importante	8,465	4.3	7,171	3.7
Deficitul de materii prime	5,421	2.8	6,136	3.1
Controlul administrativ	3,520	1.8	4,530	2.3
Dificultățile în obținerea creditelor	2,075	1.1	2,983	1.5
Rata înaltă a dobânzii	1,521	0.8	398	0.2
Echipamentul ne-adekvat	2,285	1.2	3,137	1.6
Indisponibilitatea și costul forței de muncă	1,941	1.0	3,421	1.7
Lipsa unei campanii de marketing/reclamă	833	0.4	2,121	1.1
Altele	5,750	2.9	6,449	3.3
Greu de răspuns/Nu știu	8,889	4.5	17,515	8.9
Total	195,858	100	195,858	100

Tabela 10.2: Problemele cele mai importante în funcție de mărimea întreprinderii (%)

Cea mai importantă problemă	Mărimea întreprinderii după numărul angajaților						
	0	1-5	6-10	11-50	0-50	51-250	Total
Puterea de cumpărare joasă a populației	22.4	20.9	25.6	19.1	22.0	12.5	22.0
Inflația înaltă	26.3	16.0	18.3	10.8	23.2	11.0	23.1
Deficiențele sistemului existent de impozitare	3.1	11.2	24.9	34.5	6.7	21.7	6.9
Lipsa cererii pentru producție	10.7	8.1	3.0	11.4	9.9	13.1	9.9
Prețurile joase de pe piață	11.5	10.9	0.0	0.4	10.6	0.0	10.5
Lipsa capitalului circulant	3.9	6.1	8.5	6.5	4.6	6.3	4.6
Condițiile legislative	2.0	1.8	0.9	8.3	2.2	6.3	2.2
Indisponibilitatea altor resurse importante	3.5	7.3	7.0	1.9	4.4	0.0	4.3
Deficitul materiilor prime	2.5	4.3	0.7	0.0	2.7	10.3	2.8
Controlul administrativ	1.9	1.2	3.3	2.2	1.8	0.0	1.8
Dificultățile la obținerea creditelor	0.8	0.9	2.9	0.5	0.9	18.7	1.1
Rata înaltă a dobânzii	0.6	1.5	0.7	0.8	0.8	0.0	0.8
Echipament inadecvat	1.3	0.9	2.9	0.0	1.2	0.0	1.2
Indisponibilitatea și costul forței de muncă	1.4	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0	1.0
Lipsa campaniilor de marketing/reclamă	0.5	0.0	0.0	1.1	0.4	0.0	0.4
Altele	3.1	3.0	0.7	1.2	3.0	0.0	2.9
Greu de răspuns/Nu știu	4.5	6.0	0.6	0.6	4.6	0.0	4.5
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Tabela 10.3: Problemele cele mai importante în funcție de tipul de localitate (%)

Cea mai importantă problemă	Sat	Orașe mici	Orașe	Total
Puterea de cumpărare joasă a populației	29.2	16.3	16.3	22.0
Inflația înaltă	9.3	39.7	31.2	23.0
Deficiențele sistemului existent de impozitare	7.1	7.0	6.6	6.9
Lipsa cererii pentru producție	10.9	13.0	7.2	9.9
Prețurile joase de pe piață	11.8	3.5	12.2	10.5
Lipsa capitalului circulant	5.0	4.9	4.1	4.6
Condițiile legislative	2.8	2.4	1.6	2.2
Indisponibilitatea altor resurse importante	8.5	2.2	0.4	4.3
Deficitul de materii prime	4.7	3.2	0.3	2.8
Controlul administrativ	0.9	2.1	2.7	1.8
Dificultățile la obținerea creditelor	1.2	1.1	0.9	1.1
Rata înaltă a dobânzii	0.8	0.2	1.0	0.8
Echipamentul ne-adecvat	1.2	1.2	1.2	1.2
Indisponibilitatea și costul forței de muncă	0.6	0.9	1.5	1.0
Lipsa campaniilor de marketing/reclamă	0.0	1.0	0.6	0.4
Altele	3.5	1.3	3.1	2.9
Greu de răspuns/Nu știu	2.5	0.1	9.1	4.5
Total	100.0	100.0	100.0	100.0

10.2 SCHIMBĂRILE PRIVIND DISPONIBILITATEA CREDITELOR

După cum se arată în Tabela 10.4, foarte puțini antreprenori din Moldova consideră că în prezent este mai ușor să obții împrumuturi în comparație cu șase luni în urmă. Aproape o treime susțin că este mai greu de a obține împrumuturi sau că împrumuturile nu erau disponibile nici în trecut și nici la momentul efectuării studiului. Cea mai mare parte din respondenți probabil nu dispun de informația necesară pentru a răspunde la această întrebare, ceea ce denotă faptul că foarte puțini antreprenori din Moldova se folosesc de serviciile instituțiilor bancare.

Tabela 10.4: Schimbarea disponibilității creditelor în șase luni precedente după mărimea întreprinderii (%)

Mărimea întreprinderii după numărul angajaților	Este mai ușor ori mai greu de a obține împrumuturi în comparație cu 6 luni în urmă?					
	Împrumuturi-le nu erau disponibile nici atunci nici acum	Mai greu de obținut acum	Aproape aceeași dificultate	Mai ușor de obținut acum	Greu de spus/ Nu știu	Total
0	12.3	16.4	24.6	13.9	32.8	100.0
1-5	22.9	10.0	15.9	2.4	48.8	100.0
6-10	22.7	12.1	12.0	0.9	52.3	100.0
11-50	23.6	10.8	19.3	5.3	41.1	100.0
Mici: 0-50	21.6	11.5	17.3	4.5	45.0	100.0
Mijlocii: 51-250	12.8	7.7	35.2	4.1	40.3	100.0
Total	20.8	11.3	18.4	4.5	44.8	100.0

10.3 CEREREA ȘI ACCESUL LA CREDITE

Datele din Tabela 10.5 reflectă faptul că, în ultimele 6 luni doar 14,4% din întreprinderi au încercat să obțină credite. Cifra variază în dependență de mărimea întreprinderii: doar 14,2% din întreprinderile mici au încercat să obțină credite, cifra aceasta se ridică la mai mult de o treime pentru întreprinderile mijlocii. Se pare că situația nefavorabilă cu împrumuturile împiedică dezvoltarea businessului mic.

Tabela 10.5 mai include informații privind ponderea solicitanților care au obținut împrumuturi pentru întreprinderile lor. În general, aproape 3/4 din solicitanți au obținut împrumuturi sau credite sub diferite forme.

Tabela 10.5: Cererile de a obține și accesul la credite în ultimele șase luni după mărimea întreprinderii

Mărimea întreprinderii după numărul de angajați	În ultimele 6 luni...	
	% de întreprinderile care au solicitat credite	% de solicitanți care au obținut credit
0	10.2	70.7
1-5	24.1	78.1
6-10	25.4	38.0
11-50	26.8	69.1
Mici: 0-50	14.2	71.6
Mijlocii: 51-250	36.1	82.2
Total	14.6	72.0

Potrivit datelor din Tabela 10.6, întreprinderile industriale au o posibilitate mai mare de a solicita și obține credite decât întreprinderile din alte domenii de activitate. Aproape o cincime din întreprinderile din comerțul cu ridicata și cu amănuntul au indicat că au menționat împrumuturi pentru întreprinderile lor. Întreprinderile din transport, comunicații și construcții sunt cele mai puțin predispușe să solicite credite.

10.4 SURSE DE FINANȚARE

Potrivit studiului efectuat (Tabela 10.7) persoanele fizice sunt principalii creditori ai întreprinderilor din Moldova: din 20,255 de întreprinderi ce au obținut credite - 15,657 (77,3%) au obținut de la persoane fizice și doar 3,278 (16,2%) – de la bancă. Din toate întreprinderile, 8,0% au obținut împrumuturi de la persoane fizice, în timp ce numai 1,7% au avut acces la împrumuturile acordate de instituțiile financiare. Acest fapt vorbește despre instabilitatea și subdezvoltarea pieții financiare, lipsa capitalului privat și rata înaltă a dobânzii.

Tabela 10.6: Solicitățile și accesul la credit în ultimele șase luni pe domenii de activitate

Domeniul de activitate	În ultimele 6 luni...	
	% de întreprinderi ce au solicitat credite	% solicitanți ce au primit credite
Construcții	7.3	40.3
Industrie	48.9	69.4
Agricultură și silvicultură	6.8	27.0
Transport și comunicații	5.2	76.5
Comerțul cu ridicata și cu amănuntul	22.3	79.3
Hotele și restaurante	13.3	63.9
Servicii menajere și de recreație	9.7	57.4
Servicii culturale și sociale	10.4	59.5
Servicii științifice	18.3	0.0
Altele	13.2	98.5
Total	14.4	71.9

Tabela 10.7: Sursele de credit pentru întreprinderi

Care e sursa de credit acordat Întreprinderii/Dvs?	Numărul de întreprinderi	%
Băncile	3,278	16.2
Persoane fizice	15,657	77.3
Altele	1,320	6.5
Total	20,255	100.0

11. CONCLUZII

Antreprenoriatul privat este un segment nou, și cel mai dinamic, al economiei în tranziție din Republica Moldova. Conform statisticii oficiale, către sfârșitul anului 1999 sectorul privat constituia circa 60% din PIB și angaja 66 la sută din forța de muncă. Reforma relațiilor de proprietate și privatizarea în masă efectuate în Moldova în anii '90 au dus la formarea unui număr mare de întreprinderi noi, care pot ajuta statul la soluționarea problemelor ce țin de angajarea în muncă, producerea bunurilor și serviciilor și creșterea veniturilor populației.

În același timp relațiile dintre stat și sectorul de afaceri sunt departe de a fi „sub un cer senin”. Conform estimărilor BERD (Raportul cu privire la tranziție, 1999), calitatea guvernării și mediul antreprenorial din Moldova sunt printre cele mai proaste în rândul țărilor în tranziție.

Principalul scop al prezentului studiu este de a obține informație “din primele mâini” despre situația sectorului de afaceri, atât folosind datele statistice oficiale (circa 19,000 întreprinderi înregistrate), cât și de la întreprinderile ne-organizate și auto-angajați. Această evaluare a situației va permite identificarea barierelor cu care se confruntă întreprinderile, care sperăm că vor permite instituțiilor guvernamentale să întreprindă măsuri juridice, economice și administrative întru soluționarea problemelor ce țin de dezvoltarea întreprinderilor.

11.1 STUDIUL

Rezultatele studiului “Antreprenoriatul mic și mijlociu în Moldova” au fost analizate de echipa de la Centrul de Investigații Strategice și Reforme (CISR) din Chișinău, în colaborare strânsă cu Institutul Internațional de Sociologie din Kiev (IISK).

În majoritatea aspectelor, studiul din Moldova a fost efectuat în corespundere cu studiul similar efectuat în Ucraina, în 1999, de către Management Systems International și IISK. În Moldova, studiul a fost condus de Development Alternatives Inc. cu concursul IISK. Organizatoric, studiul din Moldova a fost efectuat în două etape: colectarea datelor, efectuată de ADSISTO și analiza, pregătită de CISR.

În scopul efectuării studiului a fost folosită metoda eșantionării stratificate la întâmplare. Sondajul gospodăriilor casnice a selectat 526 de gospodării din lista alegătorilor de la alegerile din anul 1996. Se preconiza că această parte a studiului va oferi idei valoroase privind constituirea și dezvoltarea celor mai mici întreprinderi, activități care de obicei nu sunt luate la evidență de statistică oficială. Un studiu separat, efectuat în baza aceluiași chestionar, a fost bazat pe Registrul oficial, din care au fost selectate la întâmplare și intervievate circa 400 de întreprinderi. Eșantioanele gospodăriilor casnice și a registrului, au oferit informația necesară pentru estimarea numărului total de întreprinderi, angajați și alți indici ai activității întreprinderilor.

11.2 CHESTIONARUL

Chestionarul folosit la efectuarea studiului în Moldova, cu unele modificări, este similar celui utilizat în studiul efectuat de MSI în Ucraina. Scopul a fost nu numai analiza situației întreprinderilor din Moldova, dar și efectuarea unei analize comparative între aceste două țări în domeniul dat.

Chestionarul conține circa 90 întrebări, și cuprinde informația de bază, cum ar fi statutul juridic și modul de constituire a întreprinderii, numărul întreprinderilor după tipul de localitate și genurile de activitate. Un punct din acest chestionar identifică problemele în relațiile

întreprinderilor cu autoritățile de stat, inclusiv înregistrarea, efectuarea controalelor, licențierea, etc. Chestionarul este inclus în Anexa 3.

11.3 PRINCIPALELE REZULTATE

11.3.1 CARACTERISTICA ÎNTREPRINDERILOR, NUMĂRUL ÎNTREPRINDERILOR ȘI ANGAJAREA ÎN MUNCĂ

Sectorul privat din Moldova este o rețea de întreprinderi cu diverse forme organizatorico-juridice și de diferite mărimi. “Nucleul” sectorului de afaceri (20,4% din totalul întreprinderilor) este format din fostele întreprinderi de stat privatizate sau reorganizate. Cu toate acestea, marea majoritate a întreprinderilor (72,7%) sunt nou-create, în special în agricultură, construcții, transport, comerțul cu ridicata și cu amănuntul, alimentație publică.

În baza rezultatelor obținute, studiul a stabilit că în Moldova activează circa 193,000 întreprinderi. O mare parte din ele (166,000 sau 85,0%) activează într-un domeniu ne-organizat (adică întreprinderi ne-înregistrate oficial), ca persoane auto-angajate. Din extrapolarea ambelor eșantioane (gospodării casnice și întreprinderi înregistrate) s-a estimat că numărul întreprinderilor organizate, care activează “în cadrul legal” atinge cifra de 30,000. În rezultatul studiului s-a stabilit că aproape 705,000 din cetățenii Moldovei sunt angajați la întreprinderi, și doar 228,000 din ei lucrează la întreprinderilor ne-organizate. Cifra anterioară reprezintă mai mult de 39% din populația aptă de muncă a Moldovei.

Conform studiului, circa 40 la sută din totalul întreprinderilor din Moldova activează în comerțul cu ridicata și cu amănuntul. În construcții sunt încadrate circa 16 la sută, din micro-întreprinderi. Este evident, că aceste activități presupun cheiltuiești inițiale scăzute, și probabil nu necesită o instruire specială. Diverse servicii sunt oferite de alte 16 la sută din întreprinderile din Moldova, pe când întreprinderile industriale reprezintă doar 1,2% din numărul total. Alte 9,1% desfășoară activitate în alte domenii.

Trei pătrimi din întreprinderile din Moldova au fost constituite după 1993, când au fost adoptate primele legi ce permiteau crearea întreprinderilor private. În perioada 1995-1999 numărul întreprinderilor a crescut cu 68,5%, reprezentând o creștere anuală de 13,7%.⁵ Această perioadă se caracterizează prin efectuarea privatizării; astfel, întreprinderile de stat au fost transferate în “mâini” private, *adică*, sectorul privat s-a dezvoltat din contul sectorului de stat.

În 1999 și în prima lună a anului 2000, în rezultatul diminuării activității de afaceri (criza financiară regională, etc.), numărul întreprinderilor nou create s-a micșorat puțin și constituie 9.5%.

11.3. 2 ANGAJAREA ÎN MUNCĂ

După cum s-a menționat anterior, cele două studii, luate împreună, demonstrează că cel puțin 705,000 de cetățenii din Moldovei sunt angajați în sectorul întreprinderilor mici și mijlocii. Din ei, 70 la sută sunt angajați la întreprinderile mici și 30% - la cele mijlocii. Actualmente, majoritatea locurilor de muncă sunt oferite de către întreprinderile care activează în comerțul cu ridicata și cu amănuntul (în deosebi întreprinderile mici). Acest gen de activitate este accesibil pentru mai mult de o treime din totalul forței de muncă angajate.

⁵ Aici nu se iau în considerație întreprinderile, care au fost închise în această perioadă. De aceea datele prezentate trebuie să fie considerate doar un indiciu general.

Întreprinderile mici prevalează atât în localitățile rurale cât și în cele urbane, deși o parte mare a angajaților din localități rurale sunt încadrați în întreprinderile mici. Majoritatea întreprinderilor din Moldova angajează lucrători permanenți - 72,7%. Însă, angajarea temporară este mai răspândită la întreprinderile mijlocii. 46,3% din toate întreprinderile ce activează în țară angajează rude.

Conform rezultatelor studiului, cele 193,000 întreprinderi din Moldova angajează 324,000 femei. Din acestea circa 50% sunt angajate la întreprinderile, unde mai mult de 20 de angajați sunt femei.

Disponibilitatea multor angajați-rude la întreprinderi este, evident, una dintre cauzele stabilității și datorii mici la salarii la o parte considerabilă din acestea. Aproape toate (97%) din întreprinderile din Moldova au menționat că numărul angajaților nu s-a schimbat în ultimele 6 luni. Pe lângă aceasta, marea majoritate a întreprinderilor plătesc salariile în numerar (nu în natură) și o fac la timp.

Majoritatea întreprinderilor care au declarat că au concediat lucrători în ultimele 6 luni, au menționat că procesul de concediere durează o zi sau mai puțin. Cu toate acestea, aproape 10% din întreprinderi au menționat că procesul a durat între 10 și 60 de zile. Este evident, că în timp ce majoritatea întreprinderilor nu se confruntă cu mare birocrație, pentru unele întreprinderi problema birocrației există.

11.3.3 PROPRIETATEA

Dacă la începutul anilor nouăzeci ponderea proprietății de stat în Republica Moldova era de peste 80%, atunci în ultima decadă tabloul s-a schimbat esențial. Datele studiului relevă că în prezent situația privind statutul juridic al întreprinderilor este următoarea: întreprinzători individuali – 85.1%; întreprinderi private – 10,2%, societăți colective/pe acțiuni, unde majoritatea acțiunilor sunt deținute de persoane fizice – 2,6%; societăți colective/pe acțiuni, unde majoritatea acțiunilor aparține statului – 0,7% și alte tipuri – 1,2%.

În Moldova prevalează întreprinderile bazate pe proprietate colectivă, din care 74% au doi sau mai mulți proprietari. Întreprinderile cu un singur proprietar sunt mai răspândite în localitățile rurale și cu mult mai puțin în orașele.

Reieșind din rezultatele studiului, putem menționa că doar la 30% din întreprinderi femeile dețin mai mult de 51% din acțiuni, ceea ce este cu mult mai puțin decât ponderea femeilor în structura demografică a populației țării. Întreprinderile dominate de femei sunt mai răspândite în comerțul cu ridicata și cu amănuntul, hoteluri și restaurante. Numărul întreprinderilor dominate de femei este deosebit de scăzut în construcții și industrie. În transporturi și comunicații întreprinderi dominate de femei nu sunt.

Mai mult de o pătrime din întreprinderile din Moldova susțin că în trecut și-au schimbat forma organizatorico-juridică. Două treimi din întreprinderi mijlocii și-au schimbat forma organizatorico-juridică, fără îndoială acest lucru reflectă desfășurarea procesului de privatizare. Desigur, din întreprinderile ce și-au schimbat forma organizatorico-juridică circa 80% sunt fostele întreprinderi de stat.

În general, majoritatea întreprinderilor din Moldova (72%) sunt nou create. Altele 17% au fost create în rezultatul privatizării. Este evident că întreprinderile mici și cele amplasate la sate sunt nou create, pe când întreprinderile mijlocii au apărut în rezultatul privatizării.

11.3.4 ANTREPRENORUL ȘI STATUL

Mediul de afaceri în Moldova este nefavorabil. Din punct de vedere al cadrului legislativ și ale metodelor regulatorii (înregistrarea, obținerea licențelor, impozitele și controalele) putem menționa și climatul nefavorabil pentru investiții, accesul limitat la creditele bancare și dezvoltarea slabă a infrastructurii de afaceri. O îngrijorare deosebită constituie existența permanentă a riscului antreprenorial și lipsa protejării vieții și proprietății antreprenorului.

Marea majoritate a întreprinderilor din Moldova fac parte din “economia tenebră”, adică nu sunt înregistrate. Întreprinderile neînregistrate fac parte din categoria celor mici (majoritatea din ele având între 0 și 5 lucrători), ceea ce reflectă parțial posibilitatea relativă a acestor întreprinderi de a rămâne nedescoperite.

Evident, procedurile de înregistrare, licențiere și cele administrative necesită a fi optimizate, deoarece procedurile existente sunt destul de birocratice. Cea mai împovărătoare dintre aceste proceduri este obținerea licenței. Există 13 ministere, Banca Națională, 3 departamente și alte 10 instituții de stat care eliberează licențe pentru 106 tipuri de activitate. Majoritatea controalelor (73.4%) sunt efectuate de către 4 organe – sanitar-epidemiologic, inspectoratul fiscal, poliția economică și garda financiară. În mediu, fiecare întreprindere din Moldova a fost vizitată de circa trei ori în ultimele șase luni. Frecvența controalelor crește pe măsura mărimii întreprinderii: fiecare întreprindere mijlocie a fost vizitată în mediu de circa 10 ori. Eficacitatea controlului, însă, lasă mult de dorit: încălcări au fost înregistrate doar în 15 la sută din cazuri. Populația, care la începutul anilor '90 avea o atitudine suspicioasă față de oamenii de afaceri și considerau întreprinderile private ca ceva semi-legal, pe parcursul a 10 ani au înțeles importanța pozitivă a antreprenoriatului, dezvoltării inițiativei private și auto-angajării, acestea fiind o metodă importantă de supraviețuire în condițiile de criză. Pe fundalul acesta, din nefericire, statul, care a fost inițiatorul reformelor, nu și-a putut pe deplin îndeplini rolul său de “apărător” al sectorului privat.

11.3.5 CUMPĂRĂTORII ȘI FURNIZORII

Majoritatea întreprinderilor din Moldova nu recurg la tranzacții barter pentru procurarea mijloacelor de producție și nu acceptă această formă de plată. Întreprinderile mijlocii recurg la atare aranjamente mult mai des; o tendință similară a fost observată și în Ucraina. Doar câțiva proprietari susțin că întreprinderile lor pot obține materialele de producție în credit; majoritatea trebuie să plătească în avans.

Un număr nesemnificativ de întreprinderi moldovenești exportă o parte din producția lor: evident, actualmente aceste întreprinderi sunt orientate spre piața internă. Din puținele întreprinderi care exportă, majoritatea își exportă mărfurile în Rusia sau țările CSI.

11.3.6 REZULTATELE ECONOMICE ȘI AȘTEPTĂRILE PROPRIETARILOR

După cum relevă rezultatele studiului, întreprinderile din Moldova în ultimele șase luni au înregistrat mai degrabă o scădere a volumului vânzărilor și a profitabilității, decât o creștere. Peste jumătate din întreprinderi au menționat o scădere a vânzărilor în ultimele 6 luni și doar 12% au înregistrat creștere. O tendință similară se observă și în aspectul profitabilității. Nu e surprinzător faptul, că proprietarii din Moldova sunt în genere pesimiști în ceea ce privește schimbările în volumul vânzărilor și mediul antreprenorial în următoarele șase luni. Mai puțin de 15% au prezis o îmbunătățire a unuia din aceștea factori.

11.3.7 INVESTIȚIILE ÎN ÎNTREPRINDERI

Perspectivă de dezvoltare a sectorului de afaceri sunt strâns legate de investiții. Din nefericire, majoritatea întreprinderilor lucrează pentru “a supraviețui”, și doar 11,2% din acestea au efectuat investiții capitale anul precedent. Majoritatea din ele sunt întreprinderi mijlocii, care activează în industrie, hoteluri și restaurante, care cu o probabilitate mai mare fac investiții de capital. Întreprinderile din comerț cu ridicata și cu amănuntul efectuează cele mai puține investiții de acest gen.

11.3.8 PROBLEMELE CU CARE SE CONFRUNTĂ ÎNTREPRINDERILE ȘI ACCESUL LA CREDITE

Antreprenorii din Moldova consideră drept problemă majoră puterea joasă de cumpărare a populației, cererea mică pe piață internă și prețurile joase. Întreprinderile mai mari se referă mai frecvent la impozitare și reglementare.

Accesul la credite continuă să rămână una din problemele dificile. În ultimele șase luni 85,6% din întreprinderi nici nu au încercat să obțină credite. Luând în considerație numărul întreprinderilor neînregistrate, acest fapt nu este deloc surprinzător: fluxul de capital predomină în economia tenebră, ceea ce admite eschivarea de la plata impozitelor, servicii bancare costisitoare, etc. Sistemul bancar slab din Republica Moldova și lipsa unor bănci specializate ce s-ar preocupa de întreprinderi (în special de cele mici) limitează posibilitățile de inovare pentru întreprinderile mici.

11.4 CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE

Cadrul legal imperfect ce se menține în Moldova, restricții multiple asupra activității de antreprenariat, incapacitatea statului de a proteja proprietatea și personalitatea antreprenorilor agravează mult activitatea zilnică a antreprenoriatului. Reieșind din interesele de perspectivă ale țării, ale populației ei, este rațional de a determina distinct scopurile pentru sectorul întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul măsurilor de dezvoltare națională, de a asigura ca politica constructivă privind antreprenoriatul să fie una din componentele de cheie ale strategiei de dezvoltare social-economică de lungă durată. Numai în aceste condiții sectorul întreprinderilor mici și mijlocii va avea mai puțin nevoie de protecția statului și va deveni partea competitivă a economiei naționale.

ANEXA 1.
PROBLEMELE DE EȘANTIONARE, EXTRAPOLARE ȘI PONDERARE
A.1.1. EȘANTIONAREA SONDAJULUI ÎN BAZA REGISTRULUI GOSPODĂRIILOR
CASNICE

A.1.1.1. DEFINIȚIILE UNITĂȚILOR PRIMARE DIN EȘANTION (UPE)

Pentru a selecta teritoriile geografice în prima etapa a eșantionării, a fost necesar să pregătim un cadru de eșantionare a ariilor geografice sau unitățile primare ale eșantionului (UPE). UPE au fost formate pe baza districtelor de votare create pentru alegerile prezidențiale din Moldova în decembrie 1996. Toate persoanele de 18 ani și peste au fost incluse în listele de alegători. În timpul alegerilor, întreg teritoriul Moldovei a fost împărțit în 2,391 districte de votare a câte 500-3000 persoane. În baza aceasta au fost create UPE de mărime aproximativ egală (cu număr de alegători între 1,500 și 3,000). De regulă, districtul de votare propriu-zis a servit drept UPE. Cu toate acestea, dacă districtul de votare avea mai puțin de 1,500 persoane, atunci acestea au fost fuzionate cu alte districte învecinate, pentru a obține o UPE mai mare. Districtele de votare de peste 3,000 persoane erau divizate în două UPE de mărime egală. Astfel, fiecare UPE este un sat, sau doua, și mai multe sate învecinate, sau o parte compactă a unui oraș. În total au fost formate 1,295 UPE, din care 1,091 se află în Basarabia și 204 în Transnistria. Studiul dat a fost efectuat doar în Basarabia.

A1.1.2 STRATIFICAREA UPE

De regulă, se cunoaște careva informație despre elementele populației cuprinse în sondaj. Studiul dispune de informație despre amplasarea localității geografice, tipul acesteia (localitate rurală sau urbană), numărul total al populației în Republica Moldova precum și în orașele mari. Atare informație poate fi utilizată pentru a îmbunătăți proiectul eșantionului prin intermediul tehnicii de stratificare. Din aceste considerente studiul a folosit patru straturi.

- Chișinău
- Bălți
- Alte orașe din Moldova
- Localități rurale (sate) din Moldova.

Eșantionul a fost alocat pe straturi proporțional cu mărimea populației stratului. Cu alte cuvinte, a fost folosită aproximativ aceeași fracție de sondaj în fiecare strat.

A1.1.3 SELECTAREA UPE

La prima etapă pentru obținerea eșantionului UPE în fiecare strat a fost folosită eșantionarea aleatorie simplă. Din numărul total de 1,091 de UPE din Moldova 114 au fost selectate pentru a fi incluse în eșantionul sondajului. Tabela A1.1 conține informație cu privire la distribuirea UPE selectate între straturi.

Tabela A1.1: Alocarea eşantionului pentru studiu

Stratul	Numărul populației	Numărul de UPE formate	Numărul UPE selectate	Numărul de GC*	Numărul localităților
Moldova	3,600,000	1091	114	5016	84
Chișinău	720,000	208	22	968	1
Bălți	155,000	43	5	220	1
Alte localități urbane	630,000	184	19	836	14
Localități rurale	2,100,000	656	68	2992	68

*Gospodării casnice (n.t.)

A1.1.4 SELECTAREA GOSPODĂRIILOR CASNICE

A fost pregătită o listă completă a gospodăriilor pentru cele 114 UPE, selectate la prima etapă. Această listă a fost pregătită în baza sectoarelor de votare ce formează fiecare UPE eşantionat la prima etapă. Pentru fiecare gospodărie doar o singură persoană din listele de votare a fost inclusă în lista gospodăriilor. Astfel, există o corespundere univocă între gospodăriile UPE și înregistrările din lista gospodăriilor acestei UPE.

Numărul gospodăriilor din UPE variază între 786 și 1,724. Numărul total de gospodării incluse în cele 114 UPE selectate este de 111,251 (circa 9% din numărul total al gospodăriilor casnice din Moldova). Gospodăriile casnice din registru sunt clasificate în patru straturi (vezi: **Stratificarea UPE** și Tabela A1.1.). În Registru gospodăriile casnice sunt sortate în ordine ascendentă, conform codului stratului și codului UPE. În fiecare UPE gospodăriile casnice sunt aranjate în mod aleatoriu și fiecare gospodărie își are în studiu numărul său de identificare.

A1.1.5 SELECTAREA GOSPODĂRIILOR EȘANTIONULUI

Gospodăriile ce urmează a fi incluse în eşantion în a doua etapă sunt selectate în fiecare UPE conform procedurii de extragere aleatorie simplă. Alocarea eşantionară a gospodăriilor este prezentată în Tabela A1.1. Au fost selectate 5,016 de gospodării, 44 gospodării pentru fiecare UPE. S-a presupus, că din aceste gospodării vor fi găsite și intervievate cel puțin 900 gospodării cu persoane implicate în activitatea întreprinderilor mici. A1.2 eşantionarea studiului pe baza registrului întreprinderilor

A1.2.1 DESCRIEREA UNIVERSULUI DE EȘANTIONARE

Al doilea studiu se bazează pe un registru al întreprinderilor active. După examinarea câtorva registre de eşantionare posibile, inclusiv Registrul Întreprinderilor de la Camera Înregistrării de Stat (RENIM), Registrul Întreprinderilor de la Inspectoratul Fiscal de Stat, Raportul de Balanță (Forma nr. 2) și baza de date RENU⁶, s-a decis că Raportul de Balanță este cel mai potrivit. Această bază de date include toate întreprinderile active la data de 1 octombrie 1999 și are următoarele avantaje:

- Conține cel mai nou (la momentul studiului) set de întreprinderi active;

⁶ Baza de date RENU este o intersecție a bazelor de date RENIM și Raportul de Balanță (Forma nr.2).

- Setul dat este cel mai complet (conform rezultatelor altor studii)
- Conține destule coduri (cum ar fi numărul de înregistrare, codul fiscal, codul teritorial, etc.), pentru a fi posibilă conectarea la alte baze de date.

Numărul total de întreprinderi în Forma nr. 2 este de 19,026.

A2.2.2. STRATIFICAREA EȘANTIONULUI

În baza acestei baze de date echipa studiului a solicitat un eșantion de 600 întreprinderi, stratificate conform mărimii întreprinderii și formei juridic-organizatorice.

Toate cele 5 sectoare ale orașului Chișinău și orașul Bălți au fost pre-selectate exhaustiv. La prima etapă a eșantionării a mai fost selectate încă alte zece localități care se preconizau a fi incluse în studiu. Metoda probabilității proporționale cu mărimea a fost folosită la selectarea acestor localități. În rezultatul selectării aleatorii au fost incluse în eșantion următoarele orașe: Cahul, Criuleni, Drochia, Edineț, Hâncești, Nisporeni, Ștefan-Vodă, UTA Găgăuză. Deoarece Chișinăul este cel mai mare, orașul a fost divizat în 5 sectoare: Botanica, Buiucani, Centru, Ciocana și Râșcani.

UPE au fost alocate proporțional cu mărimea localității. Astfel, au fost selectate 10 UPE din Chișinău (2 din fiecare raion), 2 UPE din Bălți și 1 UPE din restul localităților. În total sunt 20 de UPE. În fiecare UPE a lucrat câte un intervievator. Pentru fiecare intervievator au fost selectate câte 30 de întreprinderi prin extragerea simplă aleatorie fără revenire. Din această listă au fost intervievate 20 de întreprinderi, alte zece au rămas în lista de rezervă. Din lista de 19,026 de întreprinderi active au fost cuprinse în studiu 14,227.

A.2.3 ESTIMAREA

A1.3.1 PRINCIPIILE EXTRAPOLĂRII

Interesul de bază al studiului constă în parametrii care pot fi definiți ca totalul populației, mediile populației, sau raportul a două totaluri de populație. Dacă este examinată doar o parte a unei populații, atunci parametrii corespunzători care ne interesează sunt totalurile pe domeniu, mediile de domeniu ori raportul a două totaluri pe domeniu.

Important este că trebuie să determinăm estimatorii acestor parametri, folosind informația adunată de studiu. O caracteristică foarte importantă a evaluării unui parametru este precizia acestuia. Dacă estimarea este nedeplasată, atunci precizia acesteia este determinată de abaterea standard a estimării (rădăcina pătrată a variației estimării). O altă caracteristică a preciziei estimării folosită frecvent este eroarea relativă a acesteia sau coeficientul de variație (raportul dintre abaterea standard și însăși estimarea). Trebuie să descriem cum aceste caracteristici ale calității estimării pot fi calculate utilizând datele studiului.

O trăsătură importantă a studiilor implementate este natura lor probabilistică care permite calcularea estimărilor totalurilor populației, valorile medii, rapoartele, variațiile

estimărilor, efectul de design, coeficienții de variație și intervalele de confidență. Formulele detaliate ale estimărilor sunt prezentate în următoarea secțiune.

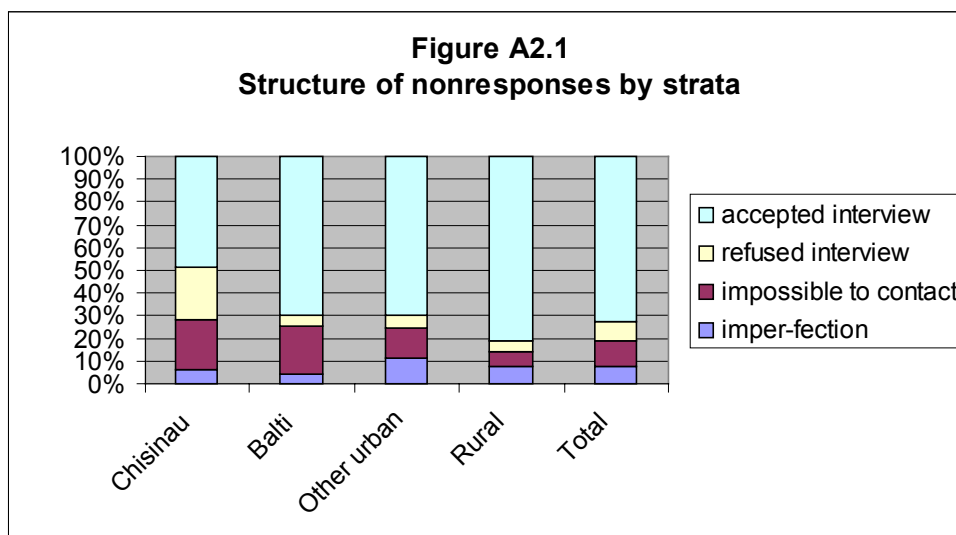
Calcularea estimărilor extrapolate se efectuează prin intermediul coeficienților de pondere, pe baza estimărilor Horvitz-Thompson. O descriere mai detaliată a formulelor de extrapolare poate fi găsită în secțiunea următoare.

A1.3.2 PROBLEMELE CALITĂȚII

A1.3.2.1 Non-răspunsurile

Cea mai înaltă rată a non-răspunsurilor a fost înregistrată în orașele mari: 51% în Chișinău și 30% în Bălți și alte orașe ale Moldovei. Și invers, rata non-răspunsurilor în localitățile rurale din Moldova a fost de 19%. Procentul mediu al non-răspunsurilor la nivel de țară este de 27,8%. Este interesant să comparăm rezultatele obținute cu cele ale altui studiu ce se bazează pe același registru al eșantionului, Studiul Forței de Muncă (SFM). Rata medie a non-răspunsurilor al ultimului SFM a fost de 8,8%. Principalele cauze a unei rate de răspuns atât de joase a studiului actual este perioada foarte scurtă a interviurilor, lipsa electricității, timpul rece și faptul că conținutul chestionarului ținea de activitatea financiară a oamenilor, care este o temă foarte sensibilă. Diagrama A2.1. arată ne-răspunsurile conform straturilor și la nivel național.

Figura A2.1. Structura non-răspunsurilor pe straturi

1- interviu acceptat, 2- interviu refuzat, 3- imposibil de contactat, 4- imperfecțiune (n.t.).

A1.3.2.2 Precizia

După cum am menționat mai sus, studiul bazat pe gospodăriile casnice este un studiu stratificat în două etape (SRS). Pentru acest tip de studii este posibil de calculat coeficienții de pondere și intervalul de confidență, precum și varianta și intervalul de confidență care ne-ar permite să estimăm calitatea rezultatelor. Pentru studiul gospodăriilor coeficientul de variație depășește 10%. Această este o precizie joasă, dar acceptabilă scopurilor noastre. Studiile din viitor trebuie să lărgască numărul persoanelor intervievate pentru a spori precizia rezultatelor.

În ceea ce privește studiul Registrului, circumstanțele au dictat ca să fie utilizat cel mai practic proiect de eșantion. În stratul orașelor mici și localităților rurale, la prima etapă, a fost folosită metoda probabilității selectării proporționale cu mărimea (PPS). La a doua etapă a fost folosită metoda SRS fără revenire. Pentru acest fel de proiect al eșantionului, este posibil să calculăm coeficienții ponderați, dar nu există o formulă precisă pentru calcularea varianței. Ca și în cazul studiului gospodăriilor, se recomandă ca studiile din viitor să mărească numărul întreprinderilor intervievate.

A1.4 CALCULAREA PONDERII

A1.4.1 NOTAȚIE

Vom folosi următoarele notări:

U – populația (setul tuturor gospodăriilor),

R – setul gospodăriilor ce au răspuns în timpul studiului,

D – domeniul studiului (setul tuturor gospodăriilor ce prezintă interes), ($D \subset U$),

$R_D = D \cap R$.

Valoarea medie a variabilei X în domeniul de studiu D ($\bar{X}_D$) este estimată de $\bar{x}_D$,

$$\bar{x}_D = \frac{\sum_{i \in R_D} w_i x_i}{\sum_{i \in R_D} w_i},$$

unde N_D este numărul elementelor setului D ,

x_i este valoarea variabilei X a gospodăriei i din setul corespunzător (D ori R_D).

D este setul indicilor ce corespund setului de gospodării D ,

R_D este setul indicilor ce corespund setului de gospodării R_D ,

p_i este probabilitatea includerii în eșantion a gospodăriei i din setul R_D ,

$w_i = \frac{1}{p_i}$ este coeficientul ponderat corespunzător a gospodăriei i din setul R_D .

totalul X_D , este estimat de $\hat{X}_D$,

$$\hat{X}_D = \sum_{i \in R_D} w_i x_i.$$

Raportul a două totaluri $R_D = \frac{X_D}{Y_D}$ este estimat de $\hat{R}_D$,

$$\hat{R}_D = \frac{\sum_{i \in R_D} w_i x_i}{\sum_{i \in R_D} w_i y_i}.$$

A1.4.2 PONDERAREA

Calcularea coeficienților de ponderare este determinată de procedurile de eșantionare. Studiul efectuat în Moldova a utilizat metoda extragerii probabilistice stratificate în 2 etape.

A1.4.3 PONDERAREA STUDIULUI GOSPODĂRIILOR CASNICE

La prima etapă unitățile de eșantionare primare (UEP) din fiecare strat au fost selectate prin eșantionarea simplă aleatorie (SRS) fără substituție. La a doua etapă eșantionarea simplă aleatorie a gospodăriilor a fost efectuată în fiecare UPE a eșantionului. Calculele coeficienților ponderați sunt propuși pentru fiecare strat separat; pentru simplitatea notației se exclude indicele stratului.

Fie ca m_h să desemneze numărul UEP selectate în strat,

M_h - numărul total de UEP în strat,

N_i - numărul total de gospodării în al i -lea UEP,

n_i - numărul gospodăriilor care au răspuns în cea de-a i UEP.

Probabilitatea includerii este

$$p_{ir} = (m / M) \cdot (n_i / N_i) \quad (1)$$

Coeficienții ponderați w_i sunt calculați în felul următor

$$w_i = 1 / p_{ir} = (M / m) \cdot (N_i / n_i) \quad (2)$$

folosind formula (2), se calculează ponderea pentru toate straturile.

Din cauza variației eșantionului, valorile estimate ale parametrilor diferă de valorile acestor parametri, cunoscuți din alte surse. De aceea, ponderile (2) au fost corectate pentru a obține o valoare estimată a mărimii populației egală cu valorile cunoscute.

A1.4.4 PONDERAREA STUDIULUI BAZAT PE REGISTRUL ÎNTREPRINDERILOR

Fie ca N denotă numărul total de întreprinderi,

N_i - numărul întreprinderilor în localitatea i ,

n_i - numărul întreprinderilor intervievate în localitate i

m - numărul total de întreprinderi extrase la prima etapă,

și fie ca $f_i = N_i / N$.

Probabilitatea includerii este

$$p_i = (1 - (1 - f_i)^m) * n_i / N_i \quad (3)$$

coeficientul de pondere w_i va fi calculat astfel

$$w_i = \frac{1}{p_i} \quad (4)$$

Formula (4) a fost folosită pentru a calcula coeficienții ponderați pentru studiul întreprinderilor.

Studiile precedente ale Departamentului de Statistică arată că există un număr foarte mic de întreprinderi active, care nu sunt incluse în Registru. Astfel, după calcularea coeficienților de pondere (4), datele au fost corectate prin coeficientul inflației.

ANEXA 2. CHESTIONARUL PENTRU ANCHETAREA „ANTREPRENORIATUL MIC ȘI MIJLOCIU DIN MOLDOVA”

A0. TIMPUL CÂND S-A ÎNCEPUT INTERVIUL: ORA _____ MINUTE _____

Compartimentul A.

[AICI ȘI ÎN CONTINUARE, TOTUL CE ESTE MARCAT ÎN CURSIV, SE VA APLICA DOAR PENTRU CHESTIONAREA LIBERILOR ANGAJAȚI] Ași dori să discutăm mai detaliat despre activitatea de antreprenoriat pe care o efectuați. (LA CHESTIONAREA GOSPODĂRIILOR REFERIȚI-VĂ LA INFORMAȚIILE DIN REGISTRUL OCUPAȚIEI GOSPODĂRIEI CASNICE)

Dacă sunteți implicați în câteva tipuri de activități de antreprenoriat, să vorbim despre acea cu care va-ți ocupat cel mai mult în ultimele 30 de zile.

A1. Cum se
numește
întreprinderea
Dvs.?

NOTAȚI DENUMIREA ÎNTREPRINDERII.
DACĂ RESPONDENTUL ESTE LIBER ANGAJAT – LUCREAZĂ
ÎN AFARA ÎNTREPRINDERII, ORGANIZAȚIEI – NOTAȚI
NUMELE LUI ȘI TRECEȚI LA ÎNTREBAREA A4.

A2. Câte persoane sunt
proprietarii acestei
întreprinderi?

Numărul

Proprietarii nu sunt persoane fizice, etc..... 0.1
Refuz de a răspunde..... -2

A3. Aparțin 51% din patrimoniul
întreprinderii date femeii/femeilor?

Da..... 1
Nu..... 2
GS/NȘ.....-1
Refuz de a răspunde-2

A4. Numiți forma
de proprietate
a întreprinderii
Dvs.
(afacerii):

ARĂTAȚI
CARTELA A4

Întreprindere privată (proprietari – persoane fizice).....1
Proprietate colectivă/ pe acțiuni,
unde statul deține 50% acțiuni 2
Proprietate colectivă/ pe acțiuni, unde cea mai mare
cotă revine persoanelor particulare/juridice3
Întreprindere mixtă, unde cea mai mare cotă
revine persoanelor particulare/juridice.4
Întreprindere mixtă, unde cea mai mare parte
revine statului5
Întreprindere de stat.....6
Activitate comercială individuală în afara întreprinderii ,
organizației.....7 → A11
Alt tip de proprietate (indicați).....8

GS/NȘ..... -1
Refuz de a răspunde -2

A5. Anterior întreprinderea Dvs. a
avut altă formă de proprietate?

Da 1
Nu 2 → A7

GS/NŞ -1 ➔ A7

Refuz de a răspunde -2 ➔ A7

A6. Care formă de
proprietate a avut?

ARĂTAȚI
CARTELA A6

Întreprindere privată..... 1
Proprietate colectivă/ pe acțiuni 2
Întreprindere mixtă..... 3
Proprietate de stat..... 4
Alt tip de proprietate (indicați).....
5
GS/NŞ..... -1

A7. Întreprinderea
Dvs. ...

... este o întreprindere nou creată 1
...s-a separat de întreprinderea de stat 2
...a fost privatizată..... 3
...s-a separat de o întreprindere cu o altă formă
de proprietate? 4
GS/NŞ..... -1

A8. S-a separat careva
parte din
întreprinderea Dvs.
într-o întreprindere
aparte?

Da 1 ➔
Nu 2
GS/NŞ -1
Refuz de a răspunde-2

A8a. Când?

Luna:
GS/NŞ ...-1
Anul: 19
GS/NŞ ...-1

A9. Are întreprinderea Dvs. filiale sau
alte întreprinderi, care dețin mai
mult de 50% din patrimoniu?

Da 1 ➔
Nu 2
GS/NŞ -1

A9a. Câte întreprinderi?

GS/NŞ...-1

A10. Aparțin mai mult de 50% din patrimoniu
întreprinderii Dvs. altei întreprinderi (holdingului)?

Da..... 1
Nu 2
GS/NŞ..... -1

A11. Numiți tipul activității de
bază a întreprinderii Dvs.
(afacerii): [Care tip de
activitate asigură cel mai
mare venit?]

NOTAȚI PRODUSUL SAU SERVICIUL , OFERIT
DE ÎNTREPRINDERE DATA. DACĂ EXISTĂ
MAI MULTE SPECIALIZĂRI, NOTAȚI-O PE CEA
CARE ADUCE CEL MAI MULT VENIT

A12. Alegeți ramura care
cuprinde sfera
activității de bază a
întreprinderii Dvs.
(afacerii):

ARĂTAȚI
CARTELA A12

RĂSPUNSUL LA
ACEASTĂ
ÎNTREBARE
TREBUIE SĂ

Construcții 1
Industrie (inclusiv cea prelucrătoare, de exploatare a
carierelor, energia electrică, gaz, apă)..... 2
Agricultura, vânatul și silvicultura 3
Transporturile, depozitarea și comunicațiile..... 4
Comerțul cu ridicata și cu amănuntul..... 5
Hoteluri și restaurante 6
Prestări servicii, servicii în domeniul odihnei..... 7
Deservirea socială și culturală
(ocrotirea sănătății, educația, cultura,
creația artistică, etc.)..... 8
Finanțe, asigurări, imobil..... 9

CORESPUNDĂ
RĂSPUNSULUI LA
ÎNTREBAREA A11.

Deservirea științifică
(inclusiv publicitatea, marketing, consulting)... 10
Alte servicii de afaceri (angajarea în câmpul
muncii, etc.) 11
Alte tipuri de activitate (indicați) 12
GS/NȘ-1

Compartimentul B.

- B1. Câte persoane în total lucrează la întreprinderea Dvs. (lucrează cu Dvs., inclusiv Dvs.) – indiferent de durata zilei de muncă pe care o au? NU ARĂTAȚI GRADAȚIA RESPONDENTULUI.**

NUMĂRUL
ANGAJAȚI
LOR:

NOTAȚI RĂSPUNSUL ÎN RAMĂ
ȘI CODIFICAȚI CONFORM
GRADAȚIEI:

De la 1 până la 5 persoane.....1
De la 6 până la 10 persoane.....2
De la 11 până la 50 persoane.....3
De la 51 până la 250 persoane.. 4
Mai mult de 250 persoane ...5
GS/NȘ.....-1

- B2. Câți dintre ei au ...**

(DACĂ NU SUNT
PERSOANE ANGAJATE
PE ZIUA DE MUNCĂ
DEPLINĂ SAU
INCOMPLETĂ,
NOTAȚI “0”)

...ziua de muncă incompletă
(MAI PUȚIN DE NORMA
ACCEPTATĂ LA
ÎNȚEPRINDEREA Dvs.)

...ziua de muncă deplină
(CONFORM NORMEI,
ACCEPTATE LA
ÎNȚEPRINDEREA DVS.)

GS/NȘ ...-1

GS/NȘ ...-1

- B3. Câte ore în mediu constituie la întreprinderea Dvs. (în afacerea Dvs.) ...**

...săptămâna de muncă
incompletă

...săptămâna de muncă deplină

Ore pe
săptămână

GS/NȘ ...-1

Ore pe
săptămână

GS/NȘ ...-1

- B4. Câte persoane din numărul total de angajați la întreprinderea Dvs. (afacerea) sunt femei? Estimați procentul de femei din numărul total de angajați.**

NUMĂRUL ANGAJAȚILOR:FEMEI

%

GS/NȘ ...-1

- B5. Lucrează la întreprinderea dată (participă în afacerea Dvs.) rudele apropiate ale proprietarilor sau a conducătorilor?**

Da 1
Nu.....2➔B7
GS/NȘ.....-1➔B7
Refuz de a răspunde.....-2➔B7

- B6. Lucrul lor este plătit?**

Da..... 1
Nu.....2
GS/NȘ.....-1
Refuz de a răspunde.....-2

- B7. În ultimele 6 luni numărul celor angajați aici... ...s-a micșorat 1 ...s-a mărit 2 ...nu s-a schimbat? ... 3 → B7a. Cu câte persoane?
- Întreprinderea a fost creată mai puțin de 6 luni în urmă 4
- GS/NȘ.....-1
- B
-
- GS/NȘ...-1

B8. PUNEȚI ÎNTREBAREA, DACĂ LA ÎNTREBAREA B7 A FOST DAT RĂSPUNSUL 1 (NUMĂRTUL ANGAJAȚILOR S-A MICȘORAT). DACĂ AU FOST DATE ALTE RĂSPUNSURI – **TRECEȚI LA B10.**

- Da 1
- Nu 2 → B10
- GS/NȘ.....-1 → B10
- Refuz de a răspunde....-2 → B10
- A fost micșorarea cauzată de disponibilizări (cel puțin într-un caz)?

B9. Câte persoane au fost disponibilizate?

GS/NȘ ...-1

B10. De regulă, câte zile durează procedura disponibilizării la întreprinderea Dvs. ?

GS/NȘ ...-1

B11. În ultimele 6 luni au fost trimiși angajații întreprinderii Dvs. în concedii forțate?

Da 1 → B11a. Câte persoane?

Nu 2

GS/NȘ -1

GS/NȘ...-1

Compartimentul C.

C1. De când există întreprinderea (afacerea Dvs.) [cu forma dată de proprietate]?

luna:

GS/NȘ...-1

anul:

19

GS/NȘ...-1

C2. Întreprinderea Dvs. este înregistrată (activitatea Dvs.) oficial?

Da..... 1

Nu..... 2

GS/NȘ.....-1

Refuz de a răspunde-2

C3. Este nevoie de licență sau patentă pentru activitatea întreprinderii Dvs. (afacerii)?

Da..... 1

Nu..... 2

GS/NȘ.....-1

→ C3a. De câte licențe/patente este nevoie?

GS/NȘ...-1

- C4. Priviți lista serviciilor de stat, care au atribuție la procedura de înregistrare și licențiere și care, de asemenea se ocupă cu controlul activității întreprinderilor (afacerilor).**
TRANSMITEȚI RESPONDENTULUI CARTELA C4 CU LISTA SERVICIILOR ȘI PUNEȚI URMĂTOARELE ÎNTREBĂRI. ÎN PRIMA COLONIȚĂ A TABELAUI ÎNSEMNAȚI SERVICIILE CARE AU INSPECTAT ÎNTREPRINDEREA DATĂ, (AFACEREA)
- C4a De câte ori a fost inspectată întreprinderea Dvs. (afacerea) de fiecare dintre aceste servicii în ultimele 6 luni?**
- C4b De câte ori în timpul unor astfel de controale au fost depistate încălcări care s-au soldat cu amenzi sau alte pedepse administrative?**

C4	Serviciile de stat	C4a. Numărul total de controale	C4b. Numărul de controale în cadrul cărora au fost depistate încălcări
1	Inspectoratul fiscal		
2	Serviciul de pompieri		
3	Poliția economică		
4	Garda financiară		
5	Stația sanitar-epidemiologică		
6	Ministerul Mediului Înconjurător		
7	Departamentul Standarde, Metrologie și Supravegherea Tehnică		
8	Secția de arhitectură		
9	Alt serviciu (NOTAȚI)		
10	NU AU FOST NICI UN FEL DE INSPECȚII		

COMPARTIMENTUL D.

- D1. Câte procente din producție sau servicii, pe care le oferă întreprinderea Dvs., sunt achiziționate de către stat după așa numitele “comenzi de stat”?**
- Nimic 1
De la 1 până la 5 % 2
De la 6 până la 10 % 3
De la 11 până la 50 % 4
Mai mult de 50% 5
GS/NȘ -1
- D2. Care este procentul utilajelor, sau a altor bunuri și materiale care sunt procurate de întreprinderea Dvs. (afacerea) prin metoda barter?**
- Nimic 1
De la 1 până la 10 % 2
De la 11 până la 40 % 3
De la 41 până la 70 % 4
Mai mult de 70 % 5
GS/NȘ -1

- D3. Ce procent din plata pentru bunuri sau servicii primește întreprinderea Dvs. (afacerea) prin metoda barter?**
- Nimic 1
De la 1 până la 10 % 2
De la 11 până la 40 % 3
De la 41 până la 70 % 4
Mai mult de 70 % 5
GS/NȘ -1
- D4. Care parte din salariu angajații întreprinderii Dvs. (afacerii) o primesc cu produse naturale (în natură)?**
- Nimic 1
De la 1 până la 10 % 2
De la 11 până la 40 % 3
De la 41 până la 70 % 4
Mai mult de 70 % 5
NU SUNT ANGAJAȚI 6 → D6
GS/NȘ -1
- D5. Pentru câte luni este datoria pentru plata salariului la întreprinderea Dvs. (afacerea) ?**
- Pentru luna curentă (0 luni) 1
De la 1 până la 3 luni 2
De la 4 până la 6 luni 3
De la 7 până la 12 luni 4
Mai mult de 12 luni 5
GS/NȘ -1
- D6. Ce parte a produselor sau a serviciilor oferite de întreprinderea Dvs., (Dvs.), se exportă?**
- Nici una 1 → D8
De la 1 până la 10 % 2
De la 11 până la 30 % 3
De la 31 până la 70 % 4
Mai mult de 70 % 5
GS/NȘ -1
- D7. Ce parte din producția exportată revine Rusiei și altor țări CSI?**
- Nici una 1
De la 1 până la 10 % 2
De la 11 până la 30 % 3
De la 31 până la 70 % 4
Mai mult de 70 % 5
GS/NȘ -1
- D8. Care problemă în prezent pentru întreprinderea Dvs. (afacerea) este...**
- ...cea mai importantă** **...a doua după importanță**

ARĂTAȚI CARTELA D8.

ÎN FIECARE COLONIȚĂ ÎNSEMNAȚI CEL MULT UN RĂSPUNS.

Sistemul existent de impozitare.....	1	1
Controlul administrativ al organelor de stat.....	2	2
Condițiile legislative de activitate	3	3
Ritmul inflației	4	4
Dificultăți la primirea creditelor.....	5	5
Rata existentă a dobânzii pe credite.....	6	6
Lipsa materiei prime / materialelor.....	7	7
Lipsa mijloacelor circulante.....	8	8
Accesibilitatea și prețul forței de muncă	9	9
Accesibilitatea altor resurse necesare (energie electrică, gaz, apă, etc.)	10	10
Prețuri de piață joase pentru producția fabricată (pentru tipul de activitate dată)	11	11

Problema de reînnoire a tehnologiilor.....	12.....	12
Organizarea campaniei publicitare	13.....	13
Lipsa cererii pentru bunurile sau serviciile oferite	14.....	14
Capacitatea joasă de cumpărare a populației.....	15.....	15
Altele (indicați).....	16.....	16
GS/NȘ.....	- 1.....	- 1

D9. Care a fost în mediu volumul lunar de vânzări la întreprinderea Dvs. (în afacerea Dvs.) pe parcursul ultimelor 6 luni?

NOTAȚI RĂSPUNSUL EXACT ÎN RAMĂ ȘI APOI CODIFICAȚI CONFORM GRADAȚIEI. DACĂ RESPONDENTUL NU DĂ UN RĂSPUNS EXACT, ARĂTAȚI CARTELA D9.

- Până la 500 lei 1
De la 500 la 1000 lei.....2
De la 1 la 2 mii. lei.....3
De la 2 la 5 mii. lei4
De la 5 la 10 mii. lei.....5
De la 10 la 25 mii. lei.... 6
De la 25 la 50 mii. lei.... 7
De la 50 la 100 mii. lei...8
De la 100 la 500 mii. lei. 9
Mai mult de 500 mii. lei.10
GS/NȘ..... - 1
Refuz de a răspunde..- 2

D10. Cum s-a schimbat ÎN LEI pe parcursul ultimelor 6 luni volumul lunar de vânzări la întreprinderea Dvs. (în afacerea Dvs.)? ARĂTAȚI CARTELA D10.

- A scăzut cu mai mult de 100%... 1
A scăzut cu 31-100%.....2
A scăzut cu 1-30%3
Nu s-a schimbat.....4
A crescut cu 1-30%5
A crescut cu 31-100%6
A crescut cu mai mult de 100% ..7
Întreprinderea a fost creată în
Ultimele 6 luni.....8
GS/NȘ..... - 1 → D12
Refuz de a răspunde... - 2 → D12

D11. Care sunt trei cauze principale de micșorare a volumului de vânzări la întreprinderea Dvs. (afacerea)... (NUMIȚI RĂSPUNSUL ALES DE RESPONDENT, LA ÎNTREBAREA PRECEDENTĂ D10)?

ARĂTAȚI CARTELA D11.

	D11	D11b
Inflația.....	1.....	1
Schimbarea condițiilor economice	2.....	2
Schimbarea perspectivelor pentru vânzări.....	3.....	3
Schimbarea ratei dobânzii și a condițiilor de primire a creditelor	4.....	4
Schimbarea prețului mediu de realizare a producției	5.....	5
Schimbarea prețurilor pentru materia primă și materiale.....	6.....	6
Schimbarea climatului regulatoriu (controale, reglementarea politicii de prețuri, intervenirea administrativă).....	7.....	7
Climatul politic	8.....	8
Schimbările obișnuite de sezon.....	9.....	9
Altele (indicați).....	10.....	10
GS/NȘ	-1.....	-1

D12. După părerea Dvs., cum se va schimba volumul de vânzări la întreprinderea Dvs. (în afacerea Dvs.) în următoarele 6 luni?

- Se va micșora considerabil..... 1
Se va micșora puțin..... 2
Va rămâne același..... 3 → D12a
Va crește puțin..... 4

ARĂTAȚI CARTELA D12.

Va crește considerabil 5
GS/NȘ -1 → D12a

D11b. Care sunt trei cauze principale, că volumul producției întreprinderii Dvs. (afacerii)... (NUMIȚI RĂSPUNSUL ALES DE RESPONDENT LA ÎNTREBAREA PRECEDENTĂ, D12)? ARĂTAȚI CARTELA D11. RĂSPUNSUL LA ACEASTĂ ÎNTREBARE NOTAȚI ÎN COLONIȚA D11b ÎN GRADAȚIA LA ÎNTREBAREA D11.

D12a A avut întreprinderea Dvs. (afacerea Dvs.) pe parcursul ultimelor 6 luni astfel de cheltuieli:

ARĂTAȚI CARTELA D12a.	Da	Nu	GS/NȘ
Procurarea rechizitelor	1.....	2.....	-1
Cheltuieli pentru combustibil (benzină, motorină).....	1.....	2.....	-1
Transport	1.....	2.....	-1
Baza tehnico-materială (modernizarea)	1.....	2.....	-1
Serviciile comunale.....	1.....	2.....	-1
Salariul angajaților	1.....	2.....	-1
Alte cheltuieli (indicați).....	1.....	2.....	-1

D12b PUNEȚI ACEASTĂ ÎNTREBARE DACĂ ÎNTREPRINDEREA A SUPORTAT CHELTUIELI ÎN CONFORMITATE CU RĂSPUNSURILE LA ÎNTREBAREA D12A, DACĂ NU A SUPORTAT – TRECEȚI LA D13

Care au fost cheltuielile sumare în ultimele 6 luni în total (PE TOATE CATEGORIILE DE CHELTUIELI DIN ÎNTREBAREA PRECEDENTĂ D12A)
NOTAȚI RĂSPUNSUL EXACT ÎN RAMĂ ȘI APOI CODIFICAȚI-L CONFORM GRADAȚIEI. DACĂ RESPONDENTUL NU DĂ UN RĂSPUNS EXACT, ARĂTAȚI CARTELA D126.

Până la 500 lei..... 1
De la 500 la 1000 lei 2
De la 1 la 2 mii. Lei..... 3
De la 2 la 5 mii lei..... 4
De la 5 la 10 mii. Lei..... 5
De la 10 la 25 mii. Lei..... 6
De la 25 la 50 mii. Lei..... 7
De la 50 la 100 mii. Lei..... 8
De la 100 la 500 mii. lei. 9
Mai mult de 500 mii. lei. . 10
GS/NȘ - 1
Refuz de a răspunde - 2

D13. Cum, după părerea Dvs. se vor schimba condițiile GENERALE pentru activitatea de antreprenoriat în următoarele 6 luni?
ARĂTAȚI CARTELA D13.

Se vor îmbunătăți cu mult 1
Se vor îmbunătăți puțin..... 2
Vor rămâne cam aceleași 3
Se vor înrăutăți puțin 4
Se vor înrăutăți considerabil..... 5
GS/NȘ -1

D14. Cum s-a schimbat ÎN LEI pe parcursul ultimelor 6 luni beneficiul mediu lunar net al întreprinderii Dvs.(afacerii)?
ARĂTAȚI CARTELA D14.

A scăzut cu mai mult de 100%... 1
A scăzut cu 31-100%..... 2
A scăzut cu 1-30% 3
Nu s-a schimbat 4
A crescut cu 1-30% 5
A crescut cu 31-100% 6
A crescut cu mai mult de 100% . 7
Întreprinderea a fost creată în

Ultimele 6 luni.....8
 GS/NŞ - 1→D16
 Refuz de a răspunde . - 2→D16

- D15. Care sunt trei cauze de bază, că venitul net al întreprinderii Dvs. (afacerii)...**
 (NUMIȚI RĂSPUNSUL ALES DE RESPONDENT ÎN ÎNTREBAREA PRECEDENTĂ)?
- ARĂTAȚI CARTELA D15.
Schimbarea conjuncturii pieței (corelația dintre cerere și ofertă)	1
Inflația.....	2
Schimbarea volumului de vânzări	3
Schimbarea prețului mediu de realizare a producției	4
Schimbarea prețurilor pentru materia primă și materiale.....	5
Schimbarea costului forței de muncă.....	6
Schimbarea climatului regulatoriu (controale, reglementarea politicii de prețuri, intervenirea administrativă).....	7
Nivelul impozitelor.....	8
Schimbarea valorii costurilor mijloacelor fixe (arenda, amortizarea, etc.)	9
Schimbările reglementare de sezon	10
Altele (indicați).....	11
GS/NŞ	-1
- D16. Cum, după părerea Dvs. se va schimba volumul de producție a bunurilor sau de prestare a serviciilor, oferite de întreprinderea Dvs. (afacerea) în următoarele 6 luni? ARĂTAȚI CARTELA D16.**
Se va micșora considerabil	1
Se va micșora puțin	2
Va rămâne același	3
Va crește puțin	4
Va crește considerabil.....	5
GS/NŞ.....	-1
- D17. Cum s-au schimbat ÎN LEI prețurile de piață la mărfurile sau la serviciile acordate pe care le produce sau le oferă întreprinderea Dvs., (afacerea), comparativ cu prețurile, care au existat 6 luni în urmă?**
- ARĂTAȚI CARTELA D17.
Au scăzut cu mai mult de 100% .	1
Au scăzut cu 31-100%	2
Au scăzut cu 1-30%	3
Nu s-au schimbat	4
Au crescut cu 1-30%.....	5
Au crescut cu 31-100%.....	6
Au crescut cu mai mult de 100% .	7
Întreprinderea a fost creată în ultimele 6 luni.....	8
GS/NŞ	-1
Refuz de a răspunde.....	-2
- D18. Comparativ cu situația care a fost 6 luni în urmă, cum s-au schimbat condițiile de acordare a creditului? (rata dobânzii și condițiile de acordare)**
- ARĂTAȚI CARTELA D18.
Creditele au fost inaccesibile atunci și sunt inaccesibile și acum.....	1
Acum este mult mai greu să primești un credit.....	2
Dificultățile de primire a creditului sunt aproximativ aceleași care au fost și atunci.....	3
Acum este mai ușor să primești un credit	4
GS/NŞ.....	-1
- D19. A încercat întreprinderea Dvs. (Dvs.) pe parcursul ultimelor 6 luni să**
Da	1
Nu	2 →D21

primească credit sau împrumut, sau să
ia bani cu împrumut pentru
dezvoltarea activității ?

GS/NȘ.....-1 →D21

**D20. A primit întreprinderea Dvs. (Dvs.)
acest credit/împrumut sau bani cu
împrumut?**

Da 1
Nu 2 →D21
GS/NȘ.....-1 →D21

**D20a Cine a acordat întreprinderii Dvs. (Dvs.)
acest credit?**

ARĂTAȚI CARTELA D20a.

Banca.....1
Persoană fizică.....2
Altele (indicați).....3
GS/NȘ.....-1

**D21. A investit întreprinderea Dvs. (Dvs.) în
ultimele 12 luni în procurarea sau arenda
utilajului, construcțiilor sau a pământului?**

Da1
Nu2 →D24
GS/NȘ.....-1 →D24

D22. Care anume cheltuieli au fost suportate...

ARĂTAȚI CARTELA D22.

	...pentru procurare	...arendă
Încăperile de producere și clădiri.....	1	1
Mijloace de transport	2	2
Utilaj	3	3
Proprietate imobiliară, mobilă.....	4	4
Pământ	5	5
	GS/NȘ.....-1	-1

**D23. PUNEȚI ACEASTĂ ÎNTREBARE DACĂ ÎNTREPRINDEREA A SUPORTAT
CHELTUIELI, (RĂSPUNSURILE 1-5 ÎN COLONIȚA 1 AL ÎNTREBĂRII D22)
DACĂ NU A SUPORTAT – TRECEȚI LA D24**

**Care sunt cheltuielile sumare
pentru procurarea și /sau arendă ...
(NUMIȚI CATEGORIA DE
CHELTUIELI DIN ÎNTREBAREA
PRECEDENTĂ D22)?**
NOTAȚI RĂSPUNSUL EXACT ÎN
RAMĂ ȘI APOI CODIFICAȚI-L
CONFORM GRADAȚIEI. DACĂ
RESPONDENTUL NU DĂ
RĂSPUNS EXACT, ARĂTAȚI
CARTELA D23.

lei	Până la 500 lei.....	1
	De la 500 la 1000 lei	2
	De la 1 la 2 mii. Lei.....	3
	De la 2 la 5 mii lei.....	4
	De la 5 la 10 mii. lei.	5
	De la 10 la 25 mii. Lei.....	6
	De la 25 la 50 mii. Lei.....	7
	De la 50 la 100 mii. Lei.....	8
	De la 100 la 500 mii. lei.	9
	Mai mult de 500 mii. lei.	10
	GS/NȘ	-1
	Refuz de a răspunde.	-2

D24. Furnizorii Dvs. ...

...practic întotdeauna cer plata în avans 1 →D26
...sau livrează materia primă și materialele
pe credit?..... 2
ocazional - cer plată în avans, câte odată -
livrează mărfuri în credit 3
nu lucrăm cu furnizorii 4 →D28
GS/NȘ-1

**D25. Cu ce condiții
furnizorii livrează
mărfuri și materia
primă în credit**

Livrează mărfuri pentru consignație (cu plata
după vânzare)..... 1
Livrează mărfuri fără plată în avans cu termenul
până la 30 de zile (1 lună)..... 2

	pentru întreprinderea Dvs. (Dvs.)? ARĂTAȚI CARTELA D25. SE POT DA CÂTEVA RĂSPUNSURI.	Livrează mărfuri fără plată în avans cu termenul până la 31-60 de zile (2 luni) 3 Livrează mărfuri fără plată în avans cu termenul până la 61-90 zile (3 luni)..... 4 Oferă rabat (un preț mai jos) pentru achitare timp de 10 zile, dar nu oferă rabat pentru plata timp de 30 de zile..... 5 GS/NȘ-1
D26.	Întreprinderea Dvs. (Dvs.) procură toate cele necesare pentru activitatea sa (mărfuri pentru vânzare, materia primă, servicii, etc.) în general de la...	...un singur furnizor 1 ...sau de la câțiva furnizori 2 → D28 GS/NȘ.....-1 → D28
D27.	De ce întreprinderea Dvs. (Dvs.) lucrează doar cu un singur furnizor? ARĂTAȚI CARTELA D27. SE POT DA CÂTEVA RĂSPUNSURI.	Sunt câțiva furnizori potențiali, dar este mai convenabil să lucrezi cu un singur furnizor..... 1 Acest furnizor este unicul pe piață..... 2 Lucrul cu câțiva furnizori se soldează cu cheltuieli suplimentare (pentru livrare, etc.) 3 Alte cauze (indicați) 4 GS/NȘ.....-1
D28.	Întreprinderea Dvs. (Dvs.) efectuează comerțul cu amănuntul?	Da.....1 Nu.....2 GS/NȘ.....-1 Refuz de a răspunde-2
D29.	Întreprinderea Dvs. (Dvs.) plătește pentru locul de vânzare la piață (chiosc, tarabă, etc.)?	Da.....1 Nu2 GS/NȘ-1 Refuz de a răspunde-2 → D32
D30.	Cui îi plătește întreprinderea Dvs. (Dvs.) pentru locurile de comerț? ARĂTAȚI CARTELA D30 SE POT DA CÂTEVA RĂSPUNSURI	Organelor administrative municipale, locale..... 1 Individualilor, care dețin sau controlează locurile arendate 2 Întreprinderii sau persoanei particulare pe teritoriul căreia se află locul Dvs. de comerț (pieței, magazinului, etc.) 3 Altei organizații/întreprinderi <u>de stat</u>..... 4 Altele (indicați) 5 GS/NȘ-1 Refuz de a răspunde.....-2
D31.	Cât de repede se recuperează plata de arendă pentru fiecare lor de comerț? ARĂTAȚI CARTELA D31	Plata de arendă se recuperează ușor și este ușor de achitat.....1 Arenda este scumpă, însă se recuperează fără complicații2 Plata de arendă este mare și constituie o mare dificultate pentru comerț3 GS/NȘ -1

D32. TIMPUL TERMINĂRII INTERVIULUI: ORA _____ MINUTE _____

Compartimentul E. Întrebări către interviuant

E1. DATA EFECTUĂRII CHESTIONĂRII:

DATA: “ _____ ” LUNA: 11- noiembrie; 12 - decembrie

E2. DURATA EFECTUĂRII CHESTIONĂRII ÎN MINUTE: _____ min.

E3. NOTAȚI FUNCȚIA ȘI NUMELE CONDUCĂTORILOR ȘI PERSONALULUI ÎNTREPRINDERII, CARE AU RĂSPUNS LA ÎNTREBĂRI:

1. _____
2. _____
3. _____

E4. CÂT DE SINCERE AU FOST RĂSPUNSURILE RESPONDENȚILOR:

1. absolut sincere
2. mai mult sincere decât nesincere
3. câte odată sincere, câte odată – nu
4. mai mult nesincere, decât sincere
5. absolut nesincere

E5. JUDEȚUL UNDE S-A EFECTUAT CHESTIONAREA: _____

E6. LOCALITATEA UNDE S-A EFECTUAT CHESTIONAREA: _____

E7. TIPUL ȘI MĂRIMEA LOCALITĂȚII

Comună	1
Oraș până la 100 mii locuitori	2
Oraș cu mai mult de 100 locuitori	3

INTERVIEWATOR: CITIȚI A ÎNTREPRINDEREA DE MAI JOS ȘI SEMNAȚI-O:

Confirm, că am efectuat chestionarea în conformitate cu Instrucțiunea, prin metoda interviuării personale cu respondentul selectat în conformitate cu Instrucțiunea.

E8. NUMELE ȘI PRENUMELE INTERVIEWATORULUI _____

SEMNĂTURA: _____

E9. NUMELE ȘI PRENUMELE COORDONATORULUI: _____

E10. CODUL CODIFICATORULUI

E11. CODUL OPERATORULUI

VĂ MULȚUMIM, PENTRU INTERVIU !